Maćica serbska, Bautzen, Ger.
Časopis Maćicy serbskeje

ČASOPIS

TOWAŔSTWA

MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor
Jakub Buk.

XV. Lětnik. — III. Zwjazk 9.

25.

W Budyšinje.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS

TOWAŔSTWA

MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. Lětnik. — III. Zwjazk. 9. 10.

W Budyšinje.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS
TOWAŘSTWA
MAĆICY SERBSKEJE.

PŘENI ZEŠIWK
1862.

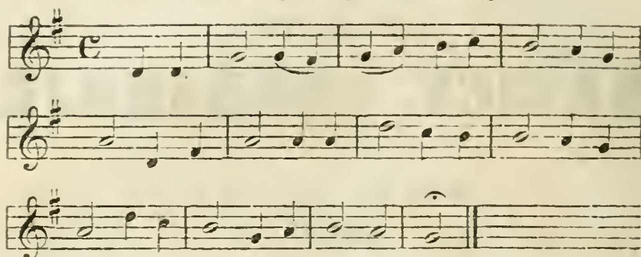
Pokhěrluškaj z ludu.

Zdźěluje *Michał Hórnik.*

Mjez narodnymi pěsnjemi słuša tež pokhěrluškam čestne město; přetož we nich wotražuje so jedyn ze znatych počinkow našeho słowjanskeho ludu — nabožnosć. Serbjo su w prjedawšich časach tajke pokhěrluški jara lubowali a spěwaja hišće nětko radźi te same, hdźež je nowy čas a wosebje wotrodźenstwo z jich pomjatka wutorhnyłoj njejstaj. Ćišćanych je nětko něhdźe 20 hornjo- a delnjołužiskich pokhěrluškow (w Smolerjowej sławnej zběrcy, Časopisu a Łužičanu), hdyž wšelake varianty wosebje njeličimy.

Tudy podawam najprjedy njećišćany dotal pokhěrlušk wo S. Khatrnje, kotryž so wosebje we ralbičanskej wosadźe spěwa, hdźež je S. Khatrna z cyrkwinskej patronku. Na to sćěhuje dobry variant (tež we hłosu) ‚Arie, dźěćimordaŕki' (hl. Smolerjowe Pěsnički I. str. 287). Dokelž budźe snadź mnohim, kiž Smolerjowu zběrku nimaja, zajimawe pohladać, kak tón samy předmjet we wšelakich často jara zdalenych kónčinach słowjanskeho swěta w pěsnjach so předstaja: přidam k swojemu variantej hišće delnjołužiski a někotre morawske. Skónčnje přispomnju, zo sym přeni podateju pokhěrluškow wot M. Hórnika z Khróšćic dostał a druhi wot Madleny Domanineje rodź. Hórnikec słyšał.

I. Wo swjatej Khatrnje.

,Khatružinka, chceš sej ty krala wzać,
Abo chceš so Khrystusa wotrjeknyć
Abo zwoliš ty k wumrjeću?

„Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrjeknu,
Radši zwolu ja k wumrjeću.“

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je ju druhi króć před so přińć,
Tu swjatu Khatrnu.

,Khatružinka, chceš sej ty krala wzać,
Abo chceš so Khrystusa wotrjeknyć,
Abo zwoliš ty k wumrjeću?‘

„Krala sej ja nihdy njewozmu,
Khrystusa so nihdy njewotrjeknu,
Radši zwolu ja k wumrjeću.“ [1])

Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je jej dźěłać koleso
Wot noži a britewi. [2])

Tehdy pak běše jedyn rjany dźeń.
Njebě nihdźe. žana mróčałka,
Tola přišło je njewjedro.

---

[1]) Někotři spěwaja hišće: Jeje nan, tón tyran tyranski, — dał je ju třeći króć atd. ze sćěhowacymaj strofomaj.

[2]) Variant: ,Wot lutych noži a britwi‘ abo: ,Wot britwjow, nožicow.‘

Přišło je bože njewjedro,
Rozrazyło je to koleso
Tej swjatej Khatrnje.

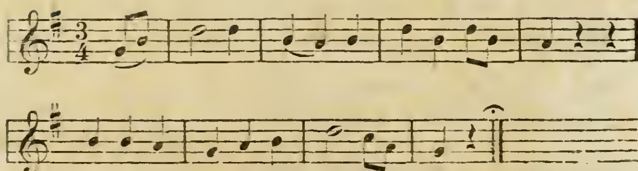
Jeje nan, tón tyran tyranski,
Dał je jej hłowu wotrubać,
Tej swjatej Khatrnje.

Hdźež je ta hłowa zlećała,
Tam je boži jandźel zaspěwał
K česći swjatej Khatrnje.

Tam na tej horje Sinaskej [1])
Tam je jeje ćěło hrjebane [2]),
Teje swjatej' Khatrny.

Tam běži wolij a woda won [3]),
Je tež ludźom k strowosći,
K česći swjatej Khatrnje.

II. Wo nječistej knježnje.

Šła je ta rjana čista knježna
Njedźelku na rańšich po wodu.

Hdyž je sej wodu načeriła
A zasy je po měsće domoj šła.

Je ju tam zetykał stary mužik.
‚Daj so mi tej wody napići.‘

---

[1]) Variant: ‚Tam na tej horje Sinai — Tam leži jeje ćěło a krej.‘
[2]) Po legendźe namakachu tam křesćenjo to ćěło w 8. lětstotku.
[3]) Po legendźe ćečeše ze sćateho ćěła S. Khatrny mloko město krewje.

„Ta woda je jara nječista,
Z lisćičkom je wona popjeŕšena;

Z lisćičkom je wona popjeŕšena,
A z prochom a popjełkom zaprôšena.“

‚Ta woda ta drje je jara čista,
Ale ty sy mi šlundrija nječista.‘ —

Cyłu je wona njedźelku dźěłała,
A swoje sej pjeršćeńki wuswětlała,

Swoje je sej włóski rozčes’wała,
A swój je sej wěnačik připlet’wała.

Hdyž je tu přišła njedź’la — wječor,
Dha je najprěnja na reje šła.

Prěnju je wona reju rejowała,
A nutř je tam přišoł stary mužik.

Druhu je wona reju rejowała,
A k njej je tam přiběžał’ [1]) hólčatko.

„„Maći ty moja, luba maći,
Wšak šće ty přecy w wěncu khodźiš.

Přecy ty hišće w wěncu khodźiš,
Čertej ty hordźiš a heli słužiš. [2])

Dźewjeć sy ty dźěćatkow měła
A wšitke sy zwěrjatam zežrać dała.

Hdyž je to zwěrjatko zo mnu lećało,
A dha je jo popadnył jedyn hajnik;

Za swojoh’ je mje wón k sebi wzał
A Boha dla je mje horje ćahnył.““

„Jelizo sym ja twoja mać,
Njech přińdźe helski djaboł zo mnu porejwać.“

[1]) Tež słyši so lěpje: K njej je tam přiběžalo hólčatko.
[2]) Smolerjowy lěpši variant: Haj w heli horiš, čertej służiš.‘

Třeću je wona reju rejowała,
Dha je přišoł helski djaboł z njej porejwać. —

Ničo woni wot njeje njewidźachu,
Hač křik a žałosć wusłyšachu.

A. Delnjołužiski variant.[1])

Přišla rědna źowka
Po wódu do stuźonka;
Přijźo k njej tam taki stary hujko,
Taki stary, wšiken šěry.

Źowka rědna, daj se mě raz napiś!
Hujko stary, wóda njejo cista,
Wóna połna dubowego lista.

Źowka rědna, wóda derje cista,
Ale ty sy njecista.

Ja wěm, až mój bóg nade mnu jo,
Wón wódaj mě moje śěžke grěchi.

Źowka rědna, źi njeźelu rano na mšu,
Tebje budu twóje grěchi wódane.

Źowka na mšu źěšo,
Slěd njeje trawa skhnješo,
Prědk njeje kamjenje se křawjachu.

Źowka źěšo přez kjarchob,
Źewěś row se wotworichu.

Źowka źěšo do cerkwje,
Źewěś dušow za njej źěchu.

Starša skoci na jej šiju,
Załama jej głowu.

Tož maš myto, matka naša!
Sy nas źewěś husmjeršiła; —

Hišćer přece w wěnku choźiš
A tom' grěšnem' swětej służiš,
Tomu złemu, njedobremu.

---

[1]) Hl. Smolerjowe Pěsnički II. str. 149.

B. Morawske varianty.

I. [1])

Jak v nědělu po obědě
Chodił pan Bůh po světě
Se dvěma apoštołoma,
S třema učedlníkoma,
Nadešli tam jednu dívku,
Ona něse vodu čistu.
‚Daj děvuško, daj tej vody
Umyjem se ruce, nohy.‘
„Ta vodička není čistá,
Napadło do ní lisťa;
Teho lisťa vrbového,
Teho prachu cestového.“
‚Ta vodička ta je čistá,
Ty děvucho neníˈs jistá.‘
Ona se hnedaj ulekła,
Před ním na kolena klekła.
‚Staň děvucho, nelekaj se,
Do kostela zpovědaj se.‘
Jak do kostela vkročiła,
Zpovědlníka žádała.
‚Kněže otče, zpovědaj mě,
Lepší na Božím místě je.
S dětmi mořo 'ch zastaviła,
S mužmi pekło zahuštiła.‘
Jak se zpověď dokonała,
Hneď se v kameň obratiła.
Zvony same zazvoniły
Že v kostele vraha měły.
Obrazy ze šťen padały,
Že v kostele vraha měły.
Stolice se vyvracały,
Že v kostele vraha měły.

II. [2])

A ve štvrtek po večeři
Šel pan Ježíš na procházku
Se dvanásti apoštoly.
Postřetli tam jednu dívku,
A ta dívka nesla vodu:
Daj nám dívko, daj tej vody
Ať umyjem ruce, nohy.
A ta voda není čistá,
Napršalo do ní lista.
A ta voda, ta je čistá,
Než ty dívko nejsi čistá.
Devět mužů jsi ty měla,
S žádným zdávána nebyla.
S každým' s dítky zmordovala.
A ta dívka se ulekla,
Hned na své kolena klekla,
Ani slova mu neřekla.
Ale dívko nelekaj se,
Jdi před kněza, zpovídaj se,
Vezmi rúšku a zavij se.
A jak do kostela vešla,
Hned před obraz Krista klekla.
Obrazy se zobracaly
Na sebe hledět nedaly.
Oltáře se poklonily,
Svíčky z vosku zhasínaly.
A jak dále pokleknula,
Na tom místě zkameňala.
To učinil pan Bůh milý,
Všem panenkám na znamení.
Kerá je múdrá panenka,
Nedá rozvit' svého vínka.
Jako jsem ja rozvit dala,
Do pekla jsem se dostala.

---

[1]) Hl. Časopis českého museum 1842, str. 401.

[2]) Tutón a séěhowacaj variantaj hl. ‚Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými.‘ Vydal: František Sušil.

III.

A v nedělu po obědě
Chodil pan Bůh po besedě;
Nadešel tam panskú dívku,
Nabírala vodu čistú. [1])
Podaj děvče, podaj vody
Umyjem si svoje nohy.
A ta voda není čistá,
Napadalo do ní lisťa.
(Teho lisťa dubového,
Teho prášku cestového.)
A ta voda ta je čistá,
Než ty dívko nejsi jistá.
Padesáte 's mužů měla,
S každým dítě zahubila.
Mužma's peklo zahuštila,
Dětma's moře zaplavila.
Pannu si se udělala,
Knězi se nezpovídala.
Sam-li ste vy pán Bůh milý,
Že vy znáte moje viny?
Jdi děvečko do kostela,
Padni na holé kolena!
Jak na krchovo vkročila,
Samy zvony zazvonily.
Co ty zvony znamenajú,
Či mě ony hříšnu znajú?
Jak do kostela vkročila,
Obrazy se potrhaly,
Naopak se obracaly.
Co obrazy znamenajú,
Či mě ony hříšnú znajú?
Jak v kostele pokleknula,
V solný slúp se obrátila.

IV.

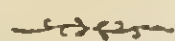
Šla děvečka, šla pro vodu,
Potkal ju tě jeden stařec.
Daj děvečko, daj mi vody.
Milý stařec, není čistá.
Voda čistá, tys nečistá,
A tys měla devět mužů,
Devět mužů nezdávaných.
S každym's měla pacholátko,
Pacholátko nemluvňátko.
Hned's ho každé zmordovala
A pod pécku zakopala.
Nehašené vápno dala,
Černú hlínú zašlapala.
Odpusť Bože, hříchy moje.
Já ti hříchy neodpustím,
Až spočítáš v moři písek,
V moři písek, v stromě lístek.
Odpusť Bože hříchy moje.
Já ti hříchy neodpustím,
Až spočítáš v nebi hvězdy,
V nebi hvězdy, po světě cesty.
V nebi hvězdy vysoko sú,
V světě cesty široko sú.
Než jich ona spočítala,
Celá v prach sa rozsypala.

---

[1]) Druhi spočatk:
Chodil pán Bůh kole hrobu,
Šla děvečka šla na vodu,
V širém polu vodu brala,
S pánem Bohem se potkala.

Přehlad serbskeho pismowstwa
wot lěta 1858—1860.

Spisał *K. A. Jenč.*

Prjedyspomnjenja.

Dokelž je so wot Maćicy wobzanknyło, zo ma so kóžde tři lěta w Časopisu wozjewić, što je so w serbskej ryči ćišćało, dha podawamy z tutym našim lubym serbskim a słowjanskim sobubratram zaso tajki zapis, kaž smy runy hižom dwójcy w prjedawšich Časopisach wozjewili. Tež w poslednich třoch lětach je so, kaž móže kóždy z njeho spóznać, to a tamne w našej lubej serbskej ryči ćišćało, přez čož je so naša literatura woprawdźe wobohaćiła. My spomnimy tudy jenož na serbski słownik, kiž nětko w 4 zešiwkach před nami leži, na Łužičana, na Časopis Maćicy serbskeje, na Seilerjowu pěseń ‚Žně‘, na Dučmanowy přełožk Schilleroweje pěsnje ‚wo zwonu‘, na Thomsonowe hymny wot hrabiny z Riesch' do serbskeje ryče přełožene atd., štož su wšitko pisma, kiž našej literaturje česć přinošeja. Hdyž wšitke pisma, kiž su so w lětach 1858—1860 w serbskej ryči ćišćałe, hromadu zličimy, dha naličimy bjez nimi 39 nowych čisłow, bjez kotrymiž pak je něšto spěwow, kiž su jenož na $\frac{1}{8}$ listna papjery ćišćane. K tutym 39 nowym čisłam maja pak so nětko hišće přiličić 4 čisła, mjenujcy serbski słownik, Časopis, Missionski Posoł a Serbske Nowiny, kiž su so tež w lětach 1858—1860 dale ćišćałe. Dale maja so k tamnym 39 čisłam tež hišće te pisma přiličić, kotrež su w lětach 1858—1860 w nowym nakładźe wušłe, a kotrychž je z cyła k najmjeńšemu 13. Zličimy to wšo hromadu, dha namakamy, zo je w zańdźenych třoch lětach k najmjeńšemu 56 wšelakich serbskich pismow z ćišćeŕnjow do luda přišło. Wot tutych bě 14 w nowym a 42 w starym evangelskim prawopisu pisanych. W katholskim prawopisu njeje w tutej periodźe ani jene pismo wušło. Na tym pak njeje něhdźe lěnjosć katholskich Serbow wina, ale to přińdźe z teho, dokelž naši najpilniši spisaćeljo z katholskeje strony: Jakub Buk, Hórnik, Dučman a Wawrich, tu khwilu na wuporjedźenju swojeho prawopisa dźěłaja, a su teho dla w poslednišim času jenož w nowym prawopisu pisali. Bjez spisaćelemi, kiž su w sćěhowacym zapisu mjenowani, nadeń-

dźemy wyše wjele znatych z prjedawšeho časa 6 nowych mjenow. Tući nowi spisaćeljo su: Dučman, Hórnik, Fiedleŕ, hrabina z Riesch, Pětr Mlynk a Handrij Běrka, a chcyli my k tutym hišće přistajić mjena nowych sobudźěłaćerjow, kiž su w zańdźenych třoch lětach z nastawkami w našich 4 časopisach wustupili, dha bychmy ličbu nowych serbskich spisaćelow hišće wo wjele powjetšić móhli. K najmjeńšemu tři pisma su w zańdźenych třoch lětach z němskeje a jene je z jendźelskeje ryče přełožene. Najwjacy serbskich knihow je so tež w tutej periodźe w Budyšinje pola Hiki a Monsy a we Wojerecach pola Kulmana ćišćało, w Lipsku jenož dwoje, w Barlinje tež dwoje [nowy testament a biblija], w Drježdźanach jene [biblija] a w Barmenje jene. Jako podpjerarjo serbskeho pismowstwa wopokazachu so Maćica serbska, wupperthalske, drježdźanske bibliske a brittiske bibliske towaŕstwo, a kaž je znate, su łužiske krajne stawy w lěće 1858 k wudaću serbskeho słownika 300 toleŕ darile. A sakske ministerstwo je k tej samej wěcy w lěće 1858 dwě sćě toleŕ dało, a w lěće 1859 za redakciu choralnych melodiow k serbskim spěwaŕskim 30 toleŕ organistej Heringej w Budyšinje wupłaćiło. To wšitko su zwjeselace zhonjenja, kiž nam prawo dadźa, so nadźeć, zo tež w přichodźe naše serbske pismowstwo přeco bóle a bóle do prědka póńdźe, a zo budźe čim dale, ćim wjacy přećelow namakać.

A. Pisma w nowym prawopisu.

1. Składnostne pisma.

1858. Naš posledni fjeńk. (Bjesadny spěw wot J. Buka.)
1858. Bjesadne zwjeseliny 9. novbr. 1858. (Spěw: ‚Nan Noah bě wińcaŕ a žimaše kić‘ wot Seilerja.)
1858. Serbski spěw, spěwany 10. dec. 1858 wot Serbow w Lipsku. (Wot štud. Bróski, ćišćany w Lipsku.)
1859. Spomnjeńka na załožny swjedźeń Bjesady, 7. febr. 1859. (Spěw wot J. Buka.)
1859. Dwaj bjesadnaj spěwaj, kóždy wosebje a bjez napisma, wot Seilerja, spěwanaj 7. febr. 1859. [‚Kóžde stadleško najmjeńše‘ a ‚Ponowj z nami sluba prawo‘.]
1859. Poslednja ‚dobra nóć‘ njeboh knjezej ryčnikej Marčkej wot budyskeje Bjesady. (Spěw na židźany bant do rowa wot Seilerja.)

1860. K zwjeselinam budyskeje Bjesady 7. februara 1860. (Tři spěwy wot Seilerja.)

1860. Spomnjeńka na serbski spěwanski swjedźeń, wotdźeržany 3. oktobra 1860 w Budyšinje. (Tři starše serbske spěwy z nowa wotćišćane.)

2. Wšelčizny.

1858. 600 serbskich přisłowow a štyri kopy přisłownych prajidmow. Wuwzate z časopisa M. S. (wot J. Buka). W Budyšinje.

1859. Pěseń wo zwonu wot Bjedricha Schillera. Zeserbšćena k Schillerowym stolětnym narodninam wot Handrija Dučmana. W Budyšinje, z nakładom M. S.

1860. Łužičan. Časopis za zabawu a powučenje. Redaktor: M. Hórnik. (W Budyšinje pola Monse wot měsaca julija 1860 sem wukhadźacy nowy časopis.)

Přispomnjenje: Tudy ma so hišće přistajić, zo je wot ‚serbskeho słownika‘ w lětach 1858—1860 druhi, třeći a štwórty zešiwk wušoł, a zo je so tež ‚Časopis maćicy serbskeje‘ w tutych lětach porjadnje po dwěmaj zešiwkomaj lětnje wudawał.

B. Pisma w evangelskim prawopisu.

1. Šulske spěwy.

1860. Spjewy sa ßerbſke ſchulje. Shromadźene wot K. E. Pekarja, kantora pſchi michałſkej zyrkwi w Budyſchini. Druhi ſeſchiwk. (40 wšelakich serbskich a němskich khěrlušow wot Seilerja, Wehle, Kulmana, Bartka a Rädy z dypkami, wudate wot Maćicy, ćišćane pola Teubnera w Lipsku.)

Přispomnjenje I. W lěće 1859 je tež J. Kulman we Wojerecach swoju [prěnju] zahrodku kwětkojtu z wulkim přidawkom třeći króć wudał, tak zo je w tutej nětko 76 spěwow. Tehorunja buchu tež w lěće 1858 Kilianowe spěwy: „Spjewarſke weßelje" z přidawkom třoch staršich a jeneho missionskeho khěrluša wot Hiki z nowa wudate.

Přispomnjenje II. 1860 wuda Monsa z nowa luth. mały katechismus.

2. Nabožne a modleńske knihi.

1859. Njeschto sa tajkich, kiž rady lestruja. W Budyschinje. Nakład Hiki. (Wot Jenča.)

1859. Khwalba Boža. Pschełožk pjatnaczich hymnow s jendźelskeje do ßerskeje ryczje sa neßwaczidsku schulsku młodosz wot grofiny Amalie Riesch Neßwaczidli. (We Wojerecach pola Kulmana.)

1859. Ssy ty herba? K wjerjazemu pschepominanju wukładźene ßłowo k Rómskim 8, 14—17. Wudate wot Wupperthalskeho towarstwa. Czischczane w Barmeni pola J. F. Steinhausa. (Přełožeř duchowny Krušwica.)

Přispomnjenje: W lěće 1860 wuda knihićišćeř Hika w Budyšinje z nowa tři starše traktaty, mjenujcy: „Bjertelk sta wužitkow wot wopiwstwa" — „Schto je to wjerne kscheszijanstwo atd." — „Kscheszijanske wopomnenje ßmerczje".

3. Prědowanja.

1858. Prjedowanje pschi dźjelenju ßerbskich wßow: Mocholza a t. d. wot jich dotalneho zyrkwineho sjednoczenja we Dubzu. Na 1. nedźelu po tsjoch krali 1858 we Dubczanskej zyrkwi w ßerbskej ryczi dźeržane wot Jana Merwy, duchomneho s Sprejzy a Burkhamori, s krótkim pschidawkom s zyrkwinych khrónikow s Dubza. (We Wojerecach pola Kulmana.)

1858. Kóždy kscheszijan dyrbi ßo na mißionstwi wobdźjelicz. Prjedowanje na ßerbskim miß. ßwjedźenju w hornym Wujesdźi na Jana 1857 dźeržane wot J. H. Imischa, duchomneho we Woßlinku. (We Wojerecach pola Kulmana. Tuto prědowanje bu serbskim duchownym z wosebitym serbskim ćišćanym listom k rozpředawanju připósłane.)

1858. Tekel, to je: Ty ßy na wasy waženy a ßy łóžki namakany. Prjedowanje wot E. B. Balla, duchomneho w Radźi. Na žadanje do ßerbskeho pschełožił K. A. Fiedler, seminarski wuczer w Budyschinje. (W Budyšinje, z nakładom Hiki, dwaj wudawkaj.)

Přispomnjenje: W lěće 1858 wuda Maćica z nowa swoje štyri prědowanja wot njeboh Lubenskeho: „Jesus w Domi Pobožnych".

4. Duchowne khěrluše.

1859. Ssydom nowych duchownych Khjerluschow wot Handrija Bjerki [zahrodnika] se Schekez. W Budyschinje pola Hiki.

185?. [Khěrluš] Sa neswaczilsku nedzelsku schulu. (Wot Seilerja, ćišć wot Hiki w Budyšinje.)

Přispomnjenje: Khěrlušowe knihi ćišćachu so tež w tutej periodźe z nowa po starym wašnju, a z nich wosebje: Kyrlusche, kiž su so pschi 37—48. serbskej Božej słužbi we kschižnej zyrkwi we Draždźanach spjewale. Te same je k. duchowny Wjacka do ćišća wobstarał. K položenju spěwanja ze serbskich khěrlušowych knihow zestajachu štyrjo serbscy wučerjo: Pjekař, Kocor, Kěršnař a Michałk serbske choralne melodije hromadu, kotrež Maćica serbska pola Teubnera w Lipsku ćišćeć da, ale dźiwnje dosć pod němskim titulom: „Choralmelodien zum wendischen Gesangbuche". Tež knihiwjazař Rosenkranz je w lětach 1858—1860 někotre jednotliwe khěrluški swojeho nakłada z nowa wotćišćeć dał, na přikład „Wandrowski khjerlusch" atd.

5. Biblija.

Cyła biblija wuńdźe w tutej periodźe dwójcy, a to najprjedy wot drežďźanskeho a potom wot brittiskeho bibliskeho towařstwa założena. Prěniše da tu samu z prjedyryču wot Wanaka w Drežďźanach pola Teubnera, posledniše pak w Barlinje pola Trowitzscha a syna 1860 ćišćeć, a wuda tam tež z nowa 1859 nowy testament ze psalmami. Apokryfy pobrachuja w barlinskim wudawku.

6. Historiske pisma.

1860. Jan Huß, abhy swecżene bydz twoje meno. Wobras zyrkwineho žiwenja se sastarskich czasow. (Spisař K. Kulman, wučeř w Delnym Wujezdźe, ćišćeř J. Kulman we Wojerecach. Na wudaće tutych knižkow

bu serbski lud přez wosebitu papjerku wot Seilerja, kiž bu jako přiłoha missionskemu pósłej přiwdata, kedźbliwy sčinjeny.)

7. Pěsnje a swětne spěwy.

1860. Borczate, kałate a palate czmeły, woßy a scherschenje. To je satyriski wothłóß se ßerbow. Prjenja wobrada. W Wojerezach. (15 satyriskich pěsnjow, zhromadźenych wot K. Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdźe.)

1860. Žnje. Lyriska pjeßeń wot Handrija Seilerja, do hudźby sestajana wot K. A. Kozora, spjewana 3. dźeń oktobera 1860 w Budyschinje. W Budyschinje pola Hiki. (Ta sama pěseń bu tež za spěwarjow w 4° a ze smužkami za noty ćišćana.)

8. Składnostne spěwy a khěrluše.

1858. Czeszje dostojnemu Knesej Fararej Janej Merwi we Schprejizy s Burkhamorom na dnju jeho 25ljetneho duchowskeho jubilea 30. dźen Junia 1858. (Spěw in folio wot Seilerja, ćišćany we Wojerecach.)

1858. Bjez napisma spěw do rowa njeboh Wićazowej w Třělanach.

1859. Wysokodostojnemu knjezej fararjej Jaroměrej Hendrichej Imišej při nutřwjedźenju za fararja w Hodźiju 16. junija 1859 serbske evangelsko-lutherske missionske towařstwo w Dźiwočicach. (Spěw in folio wot Pětra Młynka, khěžkarja w Dźiwočicach, ćišćany pola Monsy w Budyšinje.)

1859. Powitanski pschispjew czeszjedostojnemu nowemu knesej fararej, E. Jurjej Wanakej Woßlinku wot Woßlinczanskeje, Zitsjanskeje a Wóßoczanskeje schulskeje młodoszje 4. dźen žnenza 1859. (Spěw ćišćany we Wojerecach in folio a in 8°.)

9. Časopisy.

Tak derje ‚Serbske Nowiny‘, kaž tež ‚Mißionski poßoł‘ wukhadźachu w lětach 1858—60 porjadnje. Serbske No-

winy mějachu w lětomaj 1858 a 59 ‚měsačny přidawk‘ belletristiskeho wopřijeća w nowym prawopisu. Tón samy bu wot M. Hórnika redigowany a zasta kónc lěta 1859 wukhadźeć. Na jeho město stupi nowy časopis ‚Łužičan‘.

10. Zabawne pisma.

1858, 59 a 60. Pſchedzenak, Protyka ſa Sserbow na ljeta 1859, 60 a 61. (Spisaŕ faraŕ R., wudata wot Maćicy, ćišćana w Budyšinje.)

1858 a 59. Powjeſzje ſ bożeho kraleſtwa. Cžißło V—VIII. (Pola Kulmana we Wojerecach wudawane wot K. Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdźe. Napisma jednotliwych čisłow su sćěhowace: č. V.: Jnvalida Majer; č. VI.: Hanß Tropmań; č. VII.: Duchomny Süßenbach; č. VIII.: Namkanz.)

1859. Jakub abo Bože ßłowo dyrbi w cžłowéku žiwenje doſtacž. Žiwenſki wobras we wobrasłach wot K. Kulmana. (We Wojerecach z nakładom Maćicy.)

1860. Tſi neweſty a ſchtwórta ma kwaß. (Wosebite čisło powjesćow z božeho kralestwa w 8⁰ wot Kulmana, wučerja w Delnym Wujezdźe, ćišćane we Wojerecach jako přidawk k missionskemu póslej.)

Přispomnjenje. W lěće 1859 ćišćeše so powjedančko ‚Bohumił wot Kulmana‘ z nowa.

11. Wšelčizny.

1858. Krótka poweſz wot Bethanije we Wróтßławju, hdźež khori pſches ßmilne knežnje wothladanje namakaju. (We Wojerecach ćišćana.)

1859. Spjew wo žadławym palenzpicžu, abo pokaſka palenzowych płodow, pſchełož. wot K. A. F. w B. (2 wudawkaj.)

Přispomnjenje I. W lětach 18$\frac{58}{60}$ buchu tež tři serbske wobrazy ćišćane, wot kotrychž nam přeni znatu serbsku štučku: ‚Štóž Bohu wjeŕšnemu so poda atd.‘ w rjanych arabeskach, druhi serbskeho brašku a třeći serbskej holcy z budyskeje wokolnosće před woči staja. Přenjej dwaj buštaj w Lubiju, třeći w Drježdźanach ćišćany, a wob-

stara k přenjemu wučeŕ Melda we Wulkim Dažinje a k druhimaj dwěmaj wěsty Buchheim w Budyšinje předznamjenjenje.

Přispomnjenje II. Dokelž smy w našich prjedawšich zapiskach na wšo spomnili, štož je so w serbskej ryči ćišćało, dha njech tež tudy naposledku hišće přistajimy, zo su so tež w lětach $18\frac{58}{60}$ wyše teho, štož smy tudy zapisali, wot knihićišćerja Kulmana a wot bjesady serbskeje a druhich wšelake mjeńše wěcki, jako nawěštki, kharty atd. w serbskej ryči wudałe.

Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu
prjedy lěta 1848.

Spisał *K. A. Jenč.*

Jako w lěće 1848 Maćica serbska ‚serbske Horne Łužicy‘ wuda, bu w tutej knižcy tež krótki přehlad zhromadneho pismowstwa katholskich a evangelskich Serbow wozjewjeny. Tutón přehlad we wšelakim wudospołnosćić a porjedźić, to je wotpohladanje sćěhowaccho nastawka. Štož najprjedy

pismowstwo katholskich Serbow

nastupa, kotrež je w prjedy naspomnjenych knižkach wot strony 78 sem a na stronje 88 wot k. Kućanka hromadu zestajane, dha mam k nastawkej tuteho knjeza přistajić:

Serbßke Khatolſke Khérluſche a Tón Mawó Katechismus wot Kanizhußa wuńdźechu přeni króć hižom 1690. Teho runja su Serbſke Katholſke A. B. C Kniſchki (na stronje 79) hižom 1735 wot seniora Antona Kiliana spisane a přeni króć wudate.

Dale ma so na stronje 88 přistajić, zo je Duchowna Bróńerńa w lěće 1765 wot klóštrskeho duchowneho Prokopa Hančki wudata, a zo je Jene czéwo nchwo Spewanczžko [tak mjenowany ptači kwas] w lěće 1847 knihiwjazaŕ Rosenkranz přeni króć w evangelskim prawopisu wudał.

Wuwostajene su naposledku w zapisu katholskich pismow sćěhowace wěcki:

17? Khěrlusch, Kotrěž pži Božei Mschi móže spěwané, habě pobožňe modlené bódž. [Najskerje přełožk wot fararja Goljana w Budyšinje.]

17? Pobožnosž Toho Kwalbnoho Arcž-Bratstwa Swatoho Rozarija, Jěžuša, ha Marije w Lětu 1672 w Kulowe hořewedženoho.

1705. Dorunaňo toho Khěrluscha: Hdož Jěžuša hódž wopomni. (Wot Swětlika.)

1771. Tomu Doředostoinomu atd. Kňežei Procopiušei atd. [Spěw in folio, kiž je w časopisu 1860. I. str. 47 z nowa wotćišćany.]

Pismowstwo evangelskich Serbow

je w ‚serbskich Hornych Łužicach' wot strony 89 sem hromadu zestajane. W nastawku, kiž so tam namaka, je pak sćěhowace k porjedźenju a k přistajenju:

na str. 96: Horne Lužiske Schul-Knischki wot Schiracha, wuńdźechu z nowa 1803.

Jana Porsta mały Katechismus atd. je prěni króć 1737 w Kamjencu jenož serbski wušoł. Druhi króć bu wón 1738 z nowa wot Lessinga w Kamjencu wudaty a to z němskim a serbskim titulom a textom we wuzkim 8°. Serbski titul tuteho wudawka je w ‚serbskich Hornych Łužicach' na str. 96 wotćišćany. Wudawk wot 1737 ma to napismo serbscy, kiž je na 97. stronje ‚serbskich Hornych Łužicow' wopačnje němscy date.

na str. 99: Lehman, kiž je 1743, 1764 a 1768 ‚wustajenje teje hnady' wudał, njebě duchowny w Ketlicach, ale w Hrodźišću.

na str. 100: Knižka pod napismom ‚Dobra Rada sa kożdeho atd.' je 1798 w Brodach w Delnjej Łužicy ćišćana.

na str. 101: Tež knihikupc Reichel w Budyšinje započa wokoło lěta 1847 Thomaša Kempisa po přełožku njeboh kand. Penciga wudawać. Tola njeje wot tuteho wudawka wjacy hač jedyn zešiwk wušoł. Wanakowe přełoženje bu w lěće 1845 dołhi čas w jednotliwych łopjenach jako přiłoha z Tydźeńskej Nowinu wudawane, zo bychu je ludźo znać nawuknyli.

na str. 104: Prědowanja wot Stangi w lětach 1841, 1843 a 1845 wudate, su němske a njesłušeja po tajkim do našeho zapisa. Hakle w lěće 1847 je Stanga prědowanja přeni króć serbske wudał a to pod němskim titulom: Erinnerungen an den 31. Octbr. 1517 und 18. Febr. 1546 und 1846. Skizze zweier in deutscher und wendischer Sprache gehaltener Predigten.

na str. 106: Stangowe khěrluše wuńdźechu 1843, 1845 a 1846 a to pod sćěhowacymi napismami: 1. Zwei Uebersetzungen 1843. — 2. Pschelozenje czjoch Khrlischow 1845. — 3. Neujahrsgabe in Liedern für wendische und deutsche Confirmanden 1846.

na str. 108: Jezus Sirach, přełoženy wot Matthäi, njeje 1710, ale 1719 wušoł.

Wuwostajene su w zapisu evangelskich pismow sćěhowace, kotrež chcył sebi kóždy sam w ‚serbskich Hornych Łužicach' k pomjenowanym wotdźělenjam připisać, a to najprjedy k třećemu wotdźělenju, zo su serbske křćeńske listki hižom na kóncu zańdźeneho lětstotetka wudawane, a zo je w lěće 1737 hišće jena druha kniha pod napismom: ‚Krotke Wustajenje teje Sbojnoſzje' wušła, kiž so přez swoje wopřijeće cyle rozdźěla wot knihow z runym napismom na stronje 97 w ‚serbskich Hornych Łužicach' pomjenowanych.

Dale ma so k štwórtemu wotdźělenju přistajić, zo je wušła bjez lěta knižka:

Wopomnenje tych słowow: Ach sapschimn je w'wjeri, schak twoje su a t. d. Steho Khrlischa: Bydź weßeła w Knesu, ty ßwecżena a t. d.

Teho runja maš k wotdźělenju 5 C. přistajić, zo su wušłe:

Bjez lěta: Litanja, kajž wona we Drażdżanach spjewana budźe.
Bjez lěta: Jena paperka s wukładowanjom Jes. 6, 1—4.
1772—1778: Texty na te cżi wulke Pokutne Pjatki. w Budeschini pola Winklerja. [Sydom čisłow.]
Bjez lěta: Dwje sjawni pokutni modlitwi.
1763: Dżakomna Modlitwa, kotraž na wożoku Pschikasnju na Sswedżen teho Mjera, tón 21. Dżen Mjerza 1763 k wotłasowanju wustajena je.
1782: Nutyrne Modlenja k Jesußej a mały Katechismus, Spjewarske Knischki, tejsch te Ssydom Pokutne Psalmy wot Schustera w Zwikawi, njetko pak do Sserskeje Recże pschełożene. [Nowe přełoženje Schusterowych k Jezusej zdychowanjow, wot J. Łahody w Klukšu w 12°.]

Dale je w 7. wotdźělenju pod C. wuwostajeny
Bjez lěta: Khěrluš ‚Boh da a wsa‘ atd., kotryž je njeboh Lubjenski při składnosći wosebje ćišćeć dał.

Teho runja słuša pod 9. wotdźělenje knižka:
Bjez lěta: Michała Kliemanta s Truppina żiwenje.

Štož 10. wotdźělenje nastupa, dha pobrachuje w serbskich Hornych Łužicach pomjenowanje sćěhowaceju składnostneju spěwow:

1796. Tych Sserbow Kwalbu pschi Żenenju Knesa Lehmanna, Knesa na Horschowi s Knejżnu wot Linnefeld wukładowanu, podawa jeho ßwjerny Pschecżel Boehmar. Cżischcżane w S'Horlizy.
1806. Na kwaßnym Dnju Marje Kschiżanez wot jeje Bratra. [Spěw na čeŕwjenej židźe.]

Pod tajke a hinajke knižki w 12. wotdźělenju maja so naposledku hišće přistajić sćěhowace wěcki:

1771. List, kotryz je Hans Wenk ßwojimaj starschimaj s jastwa pißał.
1783. Wot wuzitneho nałozenja teho czaßa. [Składnostne pismo wot wittenbergskeho serbskeho towařstwa při wotendźenju Šołty.]
Bjez lěta: Planety po měsacach wuložene.
1808. Tej dweju Dziwow-Dzjeszi Nan, kotryz we Czjeskim-Holbersdorfi s jenej Kruwu dwej Hulczezo je płodził.
Bjez lěta: Kyrlisch wot tej dweju Dziwowdzjeszi.
1842. Pschiwołanje kschesz. woßadam k dzjelbranju na mißionstwi wot miß. tow. na ljewym boku rjeki Nißy.
1843. Wustawki mißionskeho sjenoczenstwa wojerowskeje krajomnoszje.
1846. Pschecżelam ßerbskeje Literatury. (Programm Maćicy w 4°.)

Přez wosebite serbske programmy buchu tež Serbam wozjewjene: 1809 Deukowy kurěr, 1823 nowy wudawk biblije, 1829 nowy wudawk Arndta, 1831 Łahodowe modleřske, 1841 nowy wudawk paradies-zahrodki, 1842 Smolerjowe pěsnički, 1845 nowy wudawk Lutheroweje postille, 1847 nowy wudawk Bogazkeho šackašćika a 1847 nowy wudawk Kempisa, kotryž chcyše knihikupc Reichel wudać.

Dalše sto serbskich přisłowow a přisłownych prajidmow,

zezběranych
přez
H. Seilerja a ***J. Buka.***

Čitane a kritiscy rozsudźane w posedźenju filologiskeje sekcie 4. hapryla 1861.

A. Přisłowa.

Bjez matki je z pčołkami swjatok.

Bože prawo runje hlada.

Čłowjek móže sebi wšo na puć sobu wzać,
Jenož nic hospodu.

Ćěri wosrjedk kupki,
Wotanka štom pupki.

665 Do wočow móžeš čłowjekej pohladać,
Do wutroby nic.

Dobry hejtman je lěpši,
Dyžli dźewjeć dźěłaćeri.

Dołhe wuběranje,
A na posledku hubjeny trjech.

Dosć — to̊ chce ći wjele być.

Hdyž je měr,
Dha je lohko z wojakom być.

670 Hdźež dobre piwo warja,
Tam so rady sedźi.

Hdźež khapon njespěwa a žona njeswari,
Tam w domje (w tym domje) derje njej.

Hdźež rjana ruka naliwa,
Tam hósć so lohcy wotunka.

Hdźež spalene sušenki krydnješ (dóstawaš),
Tam rady njehopaj (njesydaj).

K motycy słuša toporo.

675 Kokula započnje (započina) kukać,
Hdyž je so młodeho wowsa najědła.

Kóžda krušej ma swoju šišku.

Kuraža je poł dobyća.

Kuše prědowanje a dołha kołbasa
Je za bura.

Lěpje woš w kale,
Hač žane mjaso.

680 Lutuj, doniž maš.

Młódši a słódši,
Młódša a słódša.

Niže stupiš,
Bliže widźiš.

Njepřećelej dyrbiš husto
Najprjedy přez proh.

Pjany swój rozom
Skotej pod nohi mjeta.

685 Pjenjezy a młodu holcu sebi wobhladaj,
Prjedy hač je bjerješ.

Spušćiš sywa, nimaš mlěwa.

Strowy khoremu njewěri.

Šewc ma rady dźěrawe wobuće.

Štrykow je na swěće dosć,
Ale šibjeńcow hišće mało.

690 To su wěste wěcy,
Rozom njetći w měcy.

W skoku dźěło, zahe kónc.

Wjetši njedušnik,
A hórši wudmak.

Wo pjenježk so surowi,
Wo šěsnak so njezmórči.

Woparjeny khapon boji so kropa.

695 Wowcy z jeneje wowčeŕnje so znaja.

Wóčko a swědomjo
Jednak mało znjesetej.

Wuhnjeŕ šmóra so najradšo wo młynka.

Z něčimžkuli by derje stało,
Hdy by so dwójcy činić dało.

Za horami ludźo tež khlěb jědźa.

700 Zlě, hdyž dyrbi so k cuzemu kowarjej hić.

B. Přisłowne přirunanja.

Běžeć, kaž Halštrowski šewc.
Běžeć, kaž natřeleny zajac.
Brjuch, kaž khachlonk.
Dźělić so, kaž Ćisowscy do pyrja.
85 Hłódny, kaž młynska kokoš.
Hólčk, kaž palčk (pjedź wot zemje).
Khodźić, kaž za wšě hrěchi.
Lubić, kaž psej wobwisnjenje (wobwišenje).
Přećelnje hladać, kaž liška na huso.
90 Sedźeć, kaž wróbl w jahłach.
Sedźeć, kaž zajac w młodym dźećelu.
Sy, kaž Debišowski jehnjacy.
Teptać, kaž honač wokoło kokoše.
Tón je, kaž mutna woda.
95 Tón je, kaž sróča wopuš.
Wobstajny, kaž haperleja.
Wumyslić sebi, kaž liška před smjerću.
Wusypać, kaž sróči drob.
Z jednym leńkom, kaž swinjo.
100 Zwonić, kaž Halštrowski zwón.

C. Přisłowne hrónčka.

Dźiwinu šerić, hdyž je kał zežrała.
Hladaš, jako by će ćmjeła kusnyła.
Jeho je boža ručka zajała.

Jemu je sekera před durjemi.
85 Jemu so wo zelenym wuchačku dźije.
Khac, abo ći dam plac.
Nihdy (hnidy) nic, ale wši, kaž palcy.
Placnu će, zo so wobliznješ.
So khroblić a mužić, hdyž je wójna nimo.
90 Temu je psyk z měru ćeknył.
To je haj a hamjeń.
To je hišće dołha noha.
To je powjedanje, jako bychu dźěći w pěsku hrałe.
To je wěrno, jako bychu raki lětałe.
95 To su tajke kmótry, zo su so něhdy w kale widźałe.
Tón je hłupy, zo móhł hłupych z nim łojić.
Tón sebi wě swojeho psyčka wjesć.
Tón tež na hubu khromy njeje.
Tu njeje žana rada a hnada.
100 Wětrec (Wětřikec) hólcy haruja.

D. Přisłowne poryčadła.

Darmačka (darmačkow) hladać.
Dwoje piwo w jednej pičołcy měć.
Dźěru z dźěru platać.
Hołbjam wrota twarić.
85 Kokoš za jejo dać.
Kruwu za rohi dejić.
Kubło k ćělcam dohnać.
Na nadows so wudać.
Na staru kólnju so ženić.
90 Na stwjelco so zepjerać.
Někomu z pjeřkom pod nosom šmórać.
Njeznjesene jeja předawać.
Tolerje za kroškami mjetać.
Woheń ze słomu hašeć.
95 Wróble wučić pšeńcu łuchćić.
Z keřkow do lěsa přińć.
Z prochom a z mochom.

Za pjeć porstow něšto kupić.
Ze Stojanec a Kućanec holcami rejwać.
Ze susodowym mydłom płokać.

Někotre pěsnje
wot
Radyserba.

I.
Hońtwař.

Tón hońtwař khodźi po lěsu
A dźerži třělbu morjatu.

Ta pyšna drasta hońtwařska
So na nim hordźi zelena.

Wón mjelčo stupa łakajo,
A na čole mu ćěmni so.

So ptački w wjeřškach stróžeju,
A ćiwki, wiwki zamjelknu.

A zajac, hojo sornika,
Kaž kłoki před nim lětaja.

Ach kajke mi to rjemjesło!
Mje lěs a polo boji so!

Wón mutny z lěsa wustupi;
Bě před nim hrodźik zemjanski.

Tam ručka kiwa z woknješka,
A khmur jom zlećі z wobliča.

Wón steji w duřčkach zahrodki,
Mu běła ručka wotewri. —

Nětk nawjesel so pokoja
We polu, haju, zwěrina!

II.
Zwady wuńt.

Pachołkaj w rokoće namkaštaj hnězdo,
Kurwota na jejkach sedźeše tu;
Ruki te popańši stareho ptaka
Skoku též jejka wšě zwubjerachu.

‚Michałko złoty, njech mi je ta patka,
Ty sej te smějate jejata wzmi!‘
Ale tón rjekny: „I naję̨bać, Janko,
Tebi te jejka, a kurwotku mi!“

‚Michale, chceš abo njechaš ju pušćić?
Prjedy hač započnu, z dobrym ju daj!‘ —
„Janisko hrabate, ty nož so spytaj!“
Zwadźenaj bóle so zadźeraštaj.

Fururu wufurny kurwota z rukow —
Zalećo do keŕkow ruče bu fuk;
A do tych jeji te zwadźene nohi —
K jejam na tyglu so zlutowa tuk.

III.
Panička mniška.

Na skału stupa nahły khód,
Na skale steji stary hród.

Je w hrodźe była panička,
Najrjeńša běła čeŕwjena.

A niže hrodu do skały
Je kříž tam wulki rubany.

Dwaj panaj staj do smjerće tu
So rułaj [1]) wo tu paničku.

A wona nětko w klóštyri
So za njej modli z płačkami.

---

[1]) So ruć = ringen, kämpfen.

‚Haj smil so, Pani njebjeska,
Daj jimaj wěčnoh pokoja!‘

IV.

Cuzy jězdnik.

Wón sedźeše na łysaku,
Wón přijědźe před kowańju.

A mječ mu z pasa hladaše,
A trašne třělby wšelake.

Tón kowaŕ z duri wustupi,
Na cuznika so pokłoni.

‚Ty wobkowaj mi łysaka,
Zo póńdźe přemo wichora.

A njechaš derje kowaći,
Maš dźensa dźeń ty posledni!‘

Tón kowaŕ składźe pódkowu,
Kaž młody jeleń łysak bu.

Do kapsy hrabny tórny knjez,
A hrabny z horšću do pjenjez.

Wón złotki, swětłe čeŕwjenki
Tom kowarjewi přinući.

‚Tych dźakow zdaj so kowarjo,
Twój pan ma narunać mi to.

Ja chcu joh w lěsu zetkaći,
A jeho złotki budźa mi!‘

V.

Wotwód.

Tón hród so w nocy swěćeše,
Kaž luta swěca jasny;

A husle dźěchu, pišćele
A dudki, swjedźeń kwasny.

A naliwarjo slěborni
Tam wino porjedźachu,
Sej z kwasarjemi kwasańki
Na strowjo připiwachu.

So hibaše tón swětły dom
We złotej drohej pyši,
A spěw a směw ze piskanjom
Bu tórniši a wyšši.

Pań młoda pańka njewjesta
Kaž na smjerć zblědowaše,
Ji mačeše so zernička,
A ruka třepjetaše.

Tam sedźeše kaž tujawka,
Kiž wo lubeho želi,
Hdyž łójcy ji do kosydła
Su w haju jeho jeli.

Kaž kraholc stary nawoženj
So hordy wuwjeraše:
‚Njech juskaju mój šwarny dźeń
Mi njemdre krki waše!‘

Hoj! sto so woči zastróža,
Jom we rće zemrje słowo?
Mu spanu ruka přestrěna,
A zapyri so čoło.

Ta pańka jasnje zakřiknje,
Ji stawy zebrawachu,
Ji młode zerja jutrowe [1])
Do wočow zeskhadźachu.

---

[1]) T. j. raniše.

Hlaj młodźenc jako kralowski
Kaž błysk za blido skroči,
Z nim w horšćach mječe pacholi
A khrobła połne woči.

Wón wotsal bu z tej njewjestu,
Za nim ći hólcy młodźi;
Toh staroh złoby třasechu
We jeho kwasnym hrodźi.

Ta wotwjedźena před hrodom
Do krytoh woza skoči,
Do ćmowej nocy z młodźencom
A z hólcami bu z woči.

Jan Michał Budař.

IV.

Jeho wosoba. (Přidawki.)

1. Njeboh Budař měješe w swojim času raz wěsteho Vogela z Mnišonca za lěsnika abo hajnika. Temu běše poručił, na jeho ‚hory‘ (lěsy a drjewo) kedźbować a je před škódnikami a paduchami wobarać. Při tym běše jemu slubił, zo za kóždeho paducha, kotrehož při kradnjenju drjewa popadnje a k njemu přiwjedźe, 8 slěbornych wot njeho dostanje. Vogel běše na to raz tajkeho paducha popadnył a přiwjedźe jeho k Budarjej. Budař dźeržeše nětk temule čłowjekej poswarjacu ryč a wjedźeše jemu jeho njedušny skutk k wutrobje, na to dari pak jemu 8 slěbornych z tymi słowami, zo dyrbi sebi za to drjewa kupić a nic wjacy kradnyć! Ale tež Vogel dosta swoje přislubjene myto.

2. Njeboh Budař běše, kaž je znate, bóle bur dyžli knjez. Duž wjedźeše tež swoje burske abo ratařske hospodařstwo na ryćeřkuble w Hornej Hórcy sam. Z tajkeho jeho hospodařstwa powjeda so, zo je raz ćeleću,

kotrež je so w jeho hródźi runje wot kruwy wostajiło a zwjazało, dóncu wodu stajić a woklep słomy ćisnyć dał a při tym k ćeleću prajił: ‚Rězaj sebi samo tak kušc, hač chceš; ty maš khwile!‘

3. Raz daše njeboh Budař swojim młóckam, najskerje robočanam, na hunje žito zběhać a do hroda na łubju nosyć. Jako so to sta, sedźeše Budař w swojej jstwje a wobkedźbowaše wotnošowarjow, zo jemu njebychu žito nihdźe druhdźe wotnosyli. Ale ći hrajachu tola njesprawnu hru. W hrodźe na druhej stronje běše wotstup přitwarjeny, z kotrehož wot horka drjewjana truba dele dźěše. Tu wjedźachu sebi tamni na swój wužitk naložić. Přetož při tamnej trubje delka bě so jedyn z tych dźěłaćerjow jako pomocnik postajił, kotryž kóždy raz tak husto prózny měch pod dźěru podtykny, hač bu žadyn z tych wotnošowarjow — a to snadno so njerědko njesta — swój połny měch žita město na łubju do wotstupa wotnjesł a tam po trubje do dźěry dele wusypał. Tak dźěše žito před Budarjowymaj wočomaj drje w prědku sprawnje nutř a horje, ale runje tak njesprawnje též za jeho khribjetom hnydom zaso dele a won, a dosta wot tam dališe spěšne nohi. Jako běše so žito tak zwotnosyło, pokhwali Budař měnjo, zo je bohaće zběhał, dźěłaćerjow a da jim hišće palenca.

4. Wumrjewši ležeše njeboh Budař, jako jeho khowachu, w kašću mjez druhim takle zwoblekany: měješe běłe rubiško wokoło šije zwjazane, na hłowje kónčojtu čapku (cyplměcu) a w rucy citronu. —

Na podłožku nazhonjenych powjesćow a swědčenjow spisał a podał *H. F. Wjela.*

W Budyšinje, 1862.

Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodźe.

Wot *M. Rostoka.*

Frankowy ‚Hortus Lusatiæ‘ (hl. Časop. zeš. 21. abo 1860, I.) ma to dobre, zo su z najmjeńša łaćanske mjena prawje pisane a zo so z tutych wuslědźić hodźi, kotre rostliny su měnjene. K dopokazanju teho słuža nam skoro jeničcy pharmaceutiske mjena, kaž je we starych haptykarskich knihach namakamy. Tež starše čěske mjena su dobry podłožk k rozjasnjenju. Ruske a francowske mjena su so jeno na dwaj abo tři měsťnach k dopokazanju nałožić hodźiłe. Přirunaj Jenčowy ‚Kluč k Frankowej zelowej zahrodźe‘ w zešiwku 22.

1 Artemisia Abrotanum L. Stabwurz, Gartheil. Bože drjewičko [jako zahrodna rostlina][1]). Off. Abrotani maris herba, summitates. Garthagel, Abrand, Gartheil, Stabkraut, Eberraute, Stabwurz.

2 Santolina Chamaecyparissus L. Heiligenpflanze. Bože drjewko. Swjatočnička [rostlina w hornykach sadźana]. Off. Ab. Santolinæ s. Abrotani fœminæ. Cypressenkraut.

3 Artemisia Absinthium L. Wermuth. Połon. Off. Absinthii vulgaris herba, summitates. Wermuth.

4 Acer Pseudoplatanus L. Klon, klen (Klep = čiščeřski zmylk). Weißer Ahorn.

5 Rumex Acetosa L. Kisykał. Sauer-Ampfer. Off. Radix, herba Acetosæ vulgaris. Gemeiner Sauerampfer. (Šćehel = Rumex Acetosella. Kleiner Ampfer.)

6 Acorus Calamus L. Kalmus. Bróstwonc. Off. Radix Acori veri, Calami aromatici. Kalmus, Ackerwurzel.

7 Allium sativum L. Knoblauch. Kobłuk, kobołk. Off. Allii radix. Knoblauch.

8 Alnus glutinosa. Gemeine Erle. Wólša.

9 Stellaria media Vill. = Alsine media L. Sternmiere, Hühnerschärfe, Meierich. Myšonc, my-

---

[1]) Spodźiwne je tu přeměnjenje mjenow; přetož ‚bože drjewičko, drjewčko‘ rěka nětko rostlina pod 1, mjez tym zo je něhdy rostlina pod 2 tuto mjeno měla. Rostlina 2 nima mjez ludom žaneho serbskeho mjena. Tak stej tež ‚bělica‘ (Billitze) a ‚dźiwja ruta‘ woteznatej mjenje za jenu tuteju rostlinow. Bělica je nětko rostlina pod 17.

šacy črij. Off. Alsines herba. Hühnerdarm, Vogelkraut, weiße Miere.

10 Althaea officinalis L. Eibisch, Althee. = Běły ślez. Popla lěkaŕska. Off. Althæa s. Bismalvæ radix, herba, flores, semina. Althee, Eibisch, Ibisch.

11 Origanum Majorana L. Majoran. Majron. Off. Majoranæ herba. Meiran, Majoran.

12 Anethum graveolens. L. Dill. Poprik, koprik. Off. Anethi herba, flores, semina. Dill.

13 Archangelica officinalis Hoffm. = Angelica Archangelica L. Engelwurz. Jandźelske zele, hilka, holinka. Off. Angelicæ sativæ radix, herba, semina. Angelik, Engelwurzel, Brustwurzel, Luftwurzel. (Dźehel = Angelica sylvestris L. Brustwurz. Č. Děhel.)

14 Potentilla Anserina L. Žołtnik husacy, rjepikojte zele, wutrobne zele. Gänserich-Fingerkraut. Off. Anserinæ herba, radix. Gänserich, Gänsekraut.

15 Petroselinum sativum Hoffm. = Apium Petroselinum L. Petersilie. Pětruška, pětršlka. Off. Petroselini radix, semen. Petersilie.

16 Aquilegia vulgaris L. Akelei. Přećiwnik, přećiwne zele, módry pětrowy kluč, zahrodne zwónčki. Off. Aquilegiæ herba, flores, semina. Agley. Ackeley.

17 Artemisia vulgaris L. Bulica, balica, bělica, bal, bul, bol, běl, bybus, swjatojanowy pask. Beifuß. Off. Artemisiæ rubræ et albæ radix, herba. Rother und weißer Beifuß, St. Johannisgürtel.

18 Arum vulgare Lam. = Arum maculatum L. Klep, aronowa broda, zmijowy korjeń. Zehrwurz Off. Radix Ari, Aronis. Aronwurzel, deutscher Ingber.

19 Asarum europaeum L. Haselwurz. Smolnik Off. Radix Asari. Haselwurzel, Hasselwurzel, Haselkraut.

20 Asperula odorata L. Waldmeister. Serlica, jatrowe zele, wumara. Off. Herba Matrisylvæ, Hepaticæ stellatæ. Waldmeister, Sternleberkraut, Meserich.

21 Chenopodium rubrum L. Pólšica, łoboda. Gänsefuß, Melde. Off. Atriplex sylvestris herba.

22 Avena strigosa. Barthafer. Wows smuhaty. Avena sativa. Weißhafer. Wows powšěchny.

23 Bellis perennis L. Husace kwětki, balki, kwětk. Gänseblümchen. Off. Bellidis minoris herba, flores. Tausendschön, Maaslieben.

24 Betonica officinalis L. Betonie. Rězačk, pomjatkowe zele, serpina, potentki. Off. Betonicæ herba, flores. Betonik, Betonie, Zehrkraut.
25 Betula alba L. Birke. Brěza.
26 Amaranthus caudatus L. Fuchsschwanz-Amaranth. Šćěrjenc, lišča wopuš. (Č. Blít uherský.)
27 Borrago officinalis L. Wudrak, wudrowa kwětka. Borretsch. Off. Boraginis herba, flores. Borag, Boretsch, Wohlgemuth.
28 Brassica oleracea L. (var. lævis). Weißkraut. Běly kał.
29 Brassica oleracea L. (var. rubra). Rother Kopfkohl. Čeŕwjeny kał, módry kał. Off. Brassicæ rubræ folia, semen.
30 Anchusa officinalis L. Ochsenzunge. Pócćiwe zele. (Pócćiwička, wolacy jazyčk.) Off. Buglossi radix, herba. Ochsenzunge.
31 Cannabis sativa L. Hanf. Konopej. Off. Cannabis semen. Hanf.
32 Cnicus benedictus L. = Centaurea benedicta L. Cardobenedicten-Kraut, Bitterdistel. Hórkowóst. Off. Cardui benedicti herba, semen. Kardobenedict.
33 Cirsium lanceolatum Scop. = Carduus lanceolatus L. Kratzdistel. Wóst kopjaty.
34 Carum Carvi L. Kümmel. Khórwejda, khimjelčka, kměn. Off. Carvi semen. Mattenkümmel, Wiesenkümmel, schwarzer Kümmel.
35 Geum urbanum L. Nelkenwurz. Kuklik, sadnik, smjetanowe zele. Off. Caryophyllatæ radix. Benedictenkraut, Märzwurzel, Nägeleinwurzel.
36 Cuscuta europaea L. et Cusc. Epilinum Weihe. Flachsseide. Žida. Off. Cuscutæ herba. Flachsseide, Saite, Filzkraut.
37 Castanea vesca G. Jěrowc. Kastanienbaum. Off. Castaneæ fructus, cortex. Italienische Maronen, welsche Kastanien.
38 Erythraea Centaurium P. Tausend-Güldenkraut. Šćětka. Off. Centaurii minoris herba, flores.
39 Allium Cepa L. Zwiebel. Cybla.
40 Prunus Cerasus L. = Cerasus acida Gärtn. (a. acida Ehrh. b. aproniana Schübl. et Mart. c. austera Ehrh.). Kisalca. Saure Kirsche, Weichsel. Off. Cerasorum acidorum rubrorum flores, fructus.

41 Prunus avium L. = Cerasus avium Mich. C. dulcis G. Vogel-Kirsche, süße Kirsche. Wišeń, třěšeń. Off. Cerasorum nigrorum flores, fructus.
42 Prunus avium L. = Cerasus avium Mch. C. dulcis G. Vogel-Kirsche, süße Kirsche. Wišeń, třěšeń. Off. Cerasorum nigrorum flores, fructus.
43 Anthriscus Cerefolium Hoffm. Scandix Cerefolium L. Chærophyllum Cerefolium Crtz. Kerbel, Kletten-kerbel. Trybula, korbjeńk. Off. Cerefolii herba, semina. = Herba, semen Cerefolii, Chærefolii, Chærophylli. Körbel, Suppenkörbel.
44 Glechoma hederacea L. Gundermann. Poponc. Off. Hederæ terrestris herba. Udram, Gundelreben, Gundermann.
45 Matricaria Chamomilla L. Gemein Feldkamille, Hälmerchen. Hermančik. Off. Chamomillæ vulgaris, flores. = Herba cum floribus Chamomillæ, Chamæmeli vulgaris. Romey, Chamille, Kamille.
46 Ledum palustre L. Porst, wilder Rosmarin. Wowče bahmo, bahniško. Off. Ledi palustris s. Rosmarini sylvestris herba. Porsch, Post, Kühnrost, wilder Rosmarin.
47 Chelidonium majus L. Schöllkraut. Krwawnik. Off. Chelidonii majoris radix, flores. Großes Schöllkraut, Schwalbenkraut.
48 Helichrysum arenarium Mch. = Gnaphalium arenarium L. Sand-Immortelle, Strohblume. Kočinki. Off. Stœchadis citrinæ flores. Gelbe Katzenpfötchen, Mottenkraut, Schabenkraut, Reinblumen.
49 Cichorium Intybus L. Wegwarte, Cichorie, Hundsläufte. Změrniwka, změrniwe zele, wotpočinkowe zele, módre słónčne róže, módra knježnička. Off. Cichorii sylvestris radix, herba, flores. Zichorien, Wegwart, Hindläuft.
50 Conium maculatum L. Gefleckter Schirling. Spul, spyl, spuhul, wrótnica. Off. Conii maculati s. Cicutæ terrestris s. Cicutæ majoris Stœrkii herba, semina. Schierling, Erdschierling.
51 Vinca minor L. Sinngrün. Barbjeńk. Off. Vincæ pervincæ herba. Sinngrün, Immergrün, Wintergrün.
52 Delphinium Consolida L. Rittersporn. Kozaca broda. Off. Consolidæ regalis s. Calcatrippæ herba, flores. Rittersporn, Feldrittersporn.

53 Cydonia vulgaris P. C. maliformis Mill. Kwětna, kwětla. Quitte. Off. Cydonia, Cotonea. Quitten.
54 Corylus Avellana L. Lěska, lěšny worjechowy keřk. Haselnuß. Off. Coryli lignum, avellanæ nuces.
55 Crocus vernus L. Safran. Barbička. (Barba [Safran] přikhadźa wot Crocus sativus.) Off. Stigmata Croci orientalis.
56 Cuminum Cyminum L. Kreuzkümmel. Jabrožina. (Č. Šabrej.) Off. Semen Cumini. Römischer Kümmel, Kramkümmel, Mutterkümmel. (Wukrajna rostlina, w překupstwje.)
57 Sambucus Ebulus L. Attich- (Zwerg-) Hollunder. Psyči bóz, nizki bóz, smjertne zele. Off. Ebuli radix, cortex interior, folia, flores, baccæ, semina. Attich.
58 Erica vulgaris. Heide. zas. (Frank ma: cas = čas: Heide, Zeitheide.) Calluna vulgaris Salisb. = Erica vulgaris L. Besenheide, Heidekraut. Wrjós. Off. Ericæ herba.
59 (hl. 141.) Eruca sativa Lob. Brassica Eruca L. Runke, Rauke. Hórčica. Č. Roketa. Fr. Roquette. Off. Semen Erucæ. (W južnej Europje.)
60 Agrimonia Eupatorium L. Odermennig. Žiłane zele, žiłan, wudrmanca. Off. Agrimoniæ herba. Odermennig, Steinwurzel.
61 Euphrasia officinalis L. Augentrost. Swětlik, wočowy trošt, munšeki. Off. Euphrasiæ herba. Augentrost.
62 Phaseolus multiflorus W. Phaseolus coccineus Lam. Feuerbohne. Bob, buny. Off. Phaseoli s. Fabæ semina. Bohne, Schminkbohne, türkische Bohne.
63 Polygonum Fagopyrum L. Heidekorn. Hejduška. Off. Fagopyri semen.
64 Nephrodium Filix mas R. Brown. Polypodium Filix mas L. Aspidium Filix mas Sw. Nierenfarren, Johanniswurzel, Farrenkrautmännlein. Paprušica, papruš, papruč. Off. Radix Filicis maris. Farnkraut, Johanniswurzel, Johannishand.
65 Foeniculum officinale Alc. Anethum Fœniculum L. Khoprica. Fenchel. Off. Fœniculi semen, radix. Fenchel.
66 Fragaria elatior Ehrh. Fragaria vesca pratensis L. Hochschaftige Erdbeere. Truskalca, pótrjenicy.

Off. Fraga, Baccæ Fragorum. Fragariæ herba, radix. Erdbeerkraut, Erdbeere.

67 Fraxinus excelsior L. Esche. Jasla. Off. Fraxini lignum, cortex, folia, semen s. linguæ avis. Esche.

68 Geranium Robertianum L. Ruprechtskraut. Storchschnabel. Frank: Pußonky. (? Baćonki.) Baćonica smjerdźata, baćonjace pyski. Off. Geranii Robertiani s. Ruperti herba. Storchschnabel, Ruprechtskraut.

69 Glycyrrhiza glabra L. Liquiritia officinalis Mch. Słódke drjewo. Süßholz. (Lekwica = Lakritzensaft, = succus Liquiritiæ.) Off. Liquiritiæ s. Glycyrrhizæ radix. Lakritzenholz, Süßholz.

70 Snadź: Bromus secalinus L. Trespe. Kostrowa. (Č. Kostřawa = Festuca, Pól. Kostrzewa = Wowčnik.)

71 Hedera Helix L. Epheu. Blušć, prašica, prašiwe zele, štan. Off. Hederæ arboreæ lignum, folia, resina, baccæ. Epheu, Eppich, Immergrün.

72 Inula Helenium L. Wahrer Alant. Woman. Off. Radix Enulæ, Helenii, Enulæ campanæ. Alant.

73 Parietaria officinalis L. Sćěnowc, dźeń a nóc, nócne zele. Glaskraut, Wandkraut. Off. Parietariæ herba. Glaskraut, Peterskraut, Rebhühnerkraut.

74 Sonchus oleraceus L. Gänsedistel, Saudistel, Milchdistel. Mlóčnak, mlóč. (Mlóč = Leontodon Taraxacum L. Löwenzahn, Maiblume.) R. Молочникъ. Fr. Laitron. Off. Sonchi lævis folia. Saudistel.

75 Hyoscyamus niger L. Bilsenkraut. Błen, woblěd, kosćany (kožany) pětr. Off. Hyoscyami radix, herba, semina. Schwarzes Bilsenkraut.

76 Imperatoria Ostruthium L. Fr. ma: Zoie dziegil (? zaječi dźchel). Bělan, mištrowy korjeń. Meisterwurz. Off. Imperatoriae s. Ostruthii radix. Meisterwurz, Meisterkraut.

77 Juniperus communis L. Wachholder. Jechiběrna, jałronc, jałorc. Off. Juniperi baccae, lignum. Wachholder, Kaddig.

78 Lactuca sativa L. Salat, Lattich. Solotej. Off. Lactucae sativae herba, semina. Sallat, Laktuk, Lattich.

79 Rumex obtusifolius L. Grindwurz, stumpfblätteriger Ampfer. Słódke łopjena. Off. Lapathi acuti s. Oxylapathi radix. Grind- oder Mangelwurzel.

80 Euphorbia Lathyris L. Kreuzblätterige Wolfs-

milch, Maulwurfskraut, Springkraut. Mlóčeń nakřižny. Off. Cataputiae minoris semina. Spring-, Treib-, Purgirkörner.

81 Lavandula spica L. Lavendel. Wandla, wandlik, lěwanćik. Off. Herba, flores Lavendulae. Lavendel.

82 Ervum Lens L. Linse. Sok. Off. Lentis semen.

83 Cheiranthus Cheiri L. Lack, Goldlack. Lak. Off. Flores Cheiri. Gelbe Viole.

84 Peucedanum Cervaria Lapeyr. Athamanta Cervaria L. Hirschwurz. Fr. ma: Jehlenowy (scil. korjeń). Dobrjeńk jelenjacy. Off. Cervariae nigrae s. Gentianae nigrae radix et semen. Hirschwurzel, schwarze Hirschwurzel (weiße Hirschwurzel = Laserpitium latifolium L.).

85 Levisticum officinale K. Ligusticum Levisticum L. Liebstöckel. Keŕc, khěrs, lipštok. Off. Levistici radix, herba, semen. Liebstock, Badkraut.

86 Lilium candidum L. Weiße Lilie. Běła lilija. Off. Radix, flores, antherae Lilii albi. Weiße Lilie.

87 Lilium Martagon L. Türkenbund-Lilie. Lilija złotohłójčna. Off. Martagon radix. Türkischer Bund. (Asphodelus ramosus. Off. Radix Asphodeli = ächte Goldwurzel.)

88 Convallaria majalis L. Maiblume, Zauke. Całtki, cankory, trupiki. Off. Lilii convallii flores = Flores Liliorum convallium. Maiblume, Lilienconvallen.

89 Linum usitatissimum L. Lein. Len. Off. Lini semina. Lein, Flachs.

90 Humulus Lupulus L. Hopfen. Khmjel. Off. Lupuli Coni s. strobili. Hopfen.

91 Malva vulgaris Fr. et Malva sylvestris L. Gemeine u. Waldmalve. Šlez, šlezna, šłoz, twaržki, sydrječki. Off. Malvae vulgaris radix, herba, flores. Käspappel, Gänspappel, Hasenpappel, Katzenkäs.

92 Pyrus Malus L. Jabłoń. Apfelbaum. = Malus communis DC.

93 Malus acerba Merat. Malus sylvestris Mill. Holzäpfelbaum. Płónč, płonych. Off. Mali sylvestris flores, fructus.

94 Marrubium vulgare L. Jabłučnik, šandra. Andorn. Off. Marrubii albi herba. Weißer Andorn, Mariennessel.

95 Chrysanthemum Parthenium P. Matricaria Parthenium L. Boža martra, martrowne

zele, měrik. Mutterkraut. Off. Herba cum floribus Matricariae, Parthenii. Mutterkraut, Mettram.

96 Melissa officinalis L. Melisse, Citronenmelisse. Fr. ma: Birckraut (drje Bienenkraut, Pzoline Sehle, pčoline zele). Rojownik, rojnik, rozonik, pčolenc, melisa, mjedawka, mědnica. Off. Melissae citrinae s. citratae herba. Gartenmelisse.

97 Mentha arvensis L. Mjatlěka pólna. Acker-Münze. Off. Menthae equinae herba.

98 Panicum miliaceum L. Hirse, Fennich. Jahły.

99 Achillea Millefolium L. Schafgarbe. Wróćica, běła wowča rutwica. Off. Millefolii herba, flores. Schaafgarbe, Tausendblatt, Garbenkraut.

100 Polypodium vulgare. Engelsüß, Süßwurzel. Słódke koruški, lekwicowe korjenje, lekwička, slódknica. — Filicula, rothes Steinbrechkraut, gemeiner Engelsüß.

101 Lepidium sativum L. Nasturtium sativum Mch. Gartenkresse. Poprica zahrodna, zahrodna žerchej. Off. Nasturtii hortensis herba, semen. Kresse, Gartenkresse.

102 Agrostemma Githago L. Korn-Rade. Kukel. Off. Nigellastri s. Githaginis herba, radix. Lolii officinarum semen.

103 Juglans regia L. Wallnuß. Worješnik, włóski worjechowy štom. Off. Juglandis nucum cortex.

104 Ocymum Basilicum L. Basilienkraut. Bazilija, bazlik. Off. Basilici folia, semen. Basilienkraut, Hirnkraut.

105 Origanum vulgare L. Dosten, Wohlgemuth. Bruna tosta, dźiwi majron. Off. Origani vulgaris herba. Dost, Wohlgemuth.

106 Papaver somniferum L. Garten-Mohn. Mak. Off. Papaveris albi semen. Weißer Mohn, Magsaamen.

107 Pastinaca sativa L. Gemeine Pastinak. Pastyrnak, běła morchej. Off. Pastinac radix, semina. Pasternak, Pastinak.

108 Hieracium Pilosella L.[1]) Mausohr. Myšace

---

[1]) Frank ma: Pilosella vulgaris. Auricula muris. Meußöhrlein, Nagelkraut. musch Czermoniy a mudny. Tuta rostlina ma přeco žolte kćenje. Dyrbi nětko „Czermoniy" čerwjeny a „mudny" módry rěkać, dha by Czermoniy musch Primula Auricula (Aurikel) a mudny musch Myosotis palustris (Vergißmeinnicht) być mohł, štož pak so dopokazać njehodźi.

wuško. Off. Herba Auriculae muris, Pilosellae. Mausöhrchen, Nagelkraut.

109 Pimpinella Saxifraga et magna L. Bibernell. Pomocnik, jabrik, rjebrik. Off. Pimpinellae albae nostratis radix, herba, semina. Pimpinellae nigrae radix. Weißer Bibernell, Pimpinell, Steinpeterlein, schwarzer Bibernell.

110 Poterium Sanguisorba L. Becherblume. Krwawina, woheńčk. Off. Pimpinellae minoris s. rubrae s. italicae, herba, radix. Nagelkraut, Sperberkraut, Becherblume.

111 Pisum sativum L. Erbse. Hroch.

112 Plantago major L. Großer Wegerich, Wegebreit. Putnik, skuradlička.[1]) Off. Plantaginis latifoliae radix, herba, semina. Großer Wegebreit, breiter Wegerich.

113 Plantago lanceolata L. Spitziger Wegerich. Hušace jazyčki. Off. Plantaginis angustifoliae herba. Kleiner Wegebreit, schmaler Wegerich oder Raböl.

114 Alisma Plantago L. Froschlöffel, Wasserwegerich. Žabjace łžicy, žabnik. Off. Folia Plantaginis aquaticae.

115 Sceleranthus perennis L. Dauernder Knauel. Čeŕwowc, mošk, sukač. Off. Polygoni cocciferi herba.

116 Populus nigra L. Schwarz-Pappel. Čorny topoł. Off. Oculi Populi. Pappelknöpfe.

117 Allium Porrum L. Porrey-Lauch. Porej.

118 Primula veris L. Schlüsselblume, Primel. Pětrkluč, nalětnje prěnički, kropačk. Off. Primulae veris s. Paralyseos radix, herba, flores. Himmelschlüssel oder Bathengen, Himmelschlüssel.

119 Prunella vulgaris L. Braunelle. Jězonćik, rězonćik, brunawka. Off. Herba Brunellae, Prunellae. Braunelle.

120 Prunus spinosa L. Schlehdorn, Schwarzdorn. Dorničel. Off. Acaciae nostratis s. Pruneoli sylvestris, cortex, flores, fructus.

---

[1]) Słowo putnik, mjez Serbami z najmjeńša hižom 268 lět znate, njenadeńdźemy pola Čechow a Polakow, ale hakle pola dalšeho słowjanskeho naroda, pola Rusow. Wjatkowčenjo praja: putnik, Malorusojo: poputnik. Češi rěkaja putnikej: jitrocel, Polacy: babka.

121 Pulegium vulgare Mill. Mentha Pulegium L. Polei. Pol. Off. Pulegii herba. Poley.
122 Pyrus communis L. Birnbaum. Krušeń.
123 Quercus Robur L. Eiche. Dub. Off. Quercus cortex, folia, glandes, cupulæ, gallæ.
124 Raphanus sativus L. Rettig. Rjetkej. Off. Raphani nigri radix, semen. Schwarzer Rettich.
125 Armoracia rusticana G. M. S. Cochlearia armoracia L. Meerrettig. Krěn. Off. Armoraciæ s. Raphani rusticani radix, semen. Meerrettich.
126 Brassica Rapa rapifera Metrg. Rěpa, prawa rěpa. Rübe, Wasserrübe, Stoppelrübe, rechte Rübe. Off. Rapæ radix, semen.
127 Raphanistrum segetum T. Raphanus Raphanistrum L. Hederich, Hederrettig. Wóhnišćo. Č. Ohnice rolní. Off. Rapistri albi semen.
128 Ribes rubrum L. Swjatojanowe jahodki, póřički, janowki. Johannisbeere. Off. Baccæ Ribium s. Ribesiorum rubrorum. Johannisbeeren, Johannistrauben.
129 Rosa centifolia L. Centifolien-Rose, rothe Garten-Rose. Róža, róža zahrodna, róža kralowna. Off. Rosarum flores s. Flores Rosæ rubræ. Centifolienrose, Zuckerrose.
130 Rubus fruticosus L. Brombeere, Kratzbeere. Ćernjowe jahody, ćerń, ćernina. Off. Rubi fruticosi s. nigri baccæ s. Morus humilis s. Mora Rubi. Brombeeren, Kratzelbeeren.
131 Ruta graveolens L. Weinraute, Raute. Ruta. Off. Herba, semen. Rutæ s. Rutæ hortensis. Raute.
132 Juniperus Sabina L. Sadebaum, Sevenbaum. Žambow. Off. Sabinæ herba. Sadebaum, Sevenbaum.
133 Salix purpurea L. Salix monandra Hoffm. Purpurfarbige Weide. Wjeŕba bahorowa, čeŕwjenca.
134 Salvia officinalis L. Salbei. Želbija. Off. Salviæ herba. Salbe, Salbei.
135 Sambucus nigra L. Schwarzer Hollunder. Bóz čorny. Off. Sambuci cortex interior, folia, flores, baccæ, semina. Holunder, Flieder.
136 Salvia Sclarea L. Muskateller-Salbei. Želbija wonjata (malo znata). Off. Herba Hormini, Sclareæ, Callitrichi. Scharley, Scharlachkraut, Muskatellerkraut.
137 Sempervivum tectorum L. Hauslaub, Haus-

lauch. Rozkobnik, rozchodnik. Off. Sempervivi s. Sedi majoris herba. Großer Hauslauch, Hauswurz, Donnerkraut [1]), też Barba Jovis.

138 Sedum acre L. Mauerpfeffer. Złote zele, rozkhodźenk. Off. Herba Sedi minoris s. vermicularis, Illecebri. Klein Hauslauch, Mauerpfeffer, Ohnblatt, Blattlos.

139 Secale cereale L. Roggen, Korn. Rož, rožka, žito.

140 Thymus Chamædrys Fr. Thymus Serpyllum Auct. Feldkümmel, Quendel. Babyduška. (Thymus Serpyllum L. Schmalblätteriger Quendel = Kulowske zele.) Off. Serpylli herba cum floribus. Feldkümmel, Quendel.

141 (hl. 59) Sinapis alba. Weißer Senf. Žonop běły. Off. Sinapeos albæ s. Erucæ semen. Weißer oder gelber Senf.

142 Nasturtium officinale R. B. Sisymbrium Nasturtium L. Ropucha lěkaŕska. Gebräuchliche Wasserkresse, Brunnenkresse. Off. Nasturtii aquatici herba. Brunnenkresse. (Cardamine amara L. Bittere Schaumkresse. Žerchej.)

143 Solanum nigrum L. Schwarzer Nachtschatten. Ronica, ronina, rawina, ronidło, swinjace borło, knykawa. Off. Solani herba. Nachtschatten.

144 Heracleum Sphondylium L. Heilkraut, Bärenklau. Baršć, barjace pacy. Off. Brancæ ursinæ s. germanicæ herba. Bartsch, Bärenklau.

145 Tanacetum vulgare L. Rainfarn. Żołta wowča rutwica, rozduč, rozdute zele, wróćica. Off. Tanaceti flores, herba, semina. Reinfahr, Reinfarrn, Wurmfarrn, Wurmkraut.

146 Orchis Morio L. Triften-Ragwurz, Kuckucksblume. Pijawa pastwišćna. Fr. Satyrion femelle. Off. Salep Radix. Knabenkraut. Orchis mascula L. Salep-Ragwurz. Pijawa muska. Fr. Testicule de prêtre. Off. Salep radix. (Sem slušeja wšitke pijawy, kiž maja dwaj kulojtaj korušnaj neplej [Testikeln]. Družiny z dwěmaj rukojće rozdźělenymaj neplomaj rěkaja stopicy. Kukawka je: Gymnadenia conopsea, Höswurz.)

---

[1]) Frank ma: Donnerbar = Donnerbart. Donnerer = Jupiter. Wěrjachu prjedy, zo tuto zele błysk wotwodźa.

147 Tilia europæa L. Linde. Lipa. Off. Tiliæ cortex interior, lignum, flores.
148 Euphorbia Helioscopia L Sonnenzeiger-Wolfsmilch. Młóčeń słóńčny, dójnica, kaferowe jejo. Off. Euphorbiæ helioscopiæ herba. Wolfsmilch.
149 Tormentilla erecta L. Tormentill. Pumprwuršlka, drjewjanka. Off. Tormentillæ radix, herba. Rothwurz, Ruhrwurzel, Blutwurzel.
150 Trapa natans L. Wassernuß. Kótwica, wódne worjechi. Off. Nuces aquaticæ s. Tribuli aquatici. Stachelnüsse.
151 Trifolium pratense L. Klee. Dźećel. Off. Trifolii purpurei s. pratensis herba cum floribus.
152 Verbena officinalis L. Eisenkraut. Twjerdźizna, sporušk. Off. Verbenæ herba. Eisenkraut, Eisenhart.
153 Vicia sativa L. Wicke. Woka.
154 Viola odorata L. Wohlriechendes Veilchen. Fijałka, fifonka wonjata. Off. Violæ flores, semina s. Violariæ herba. Veilchen, Viole, Märzviole, Blauveilchen.
155 Vitis vinifera L. Weinstock, Weinrebe. Wino, winowy pjeńk. Off. Vitis folia et pampini. Passulæ majores. (Rosinen, Zibeben.)
156 Vaccinium Myrtillus L. Heidelbeere. Holanske jahodki, borowka čorna. Off. Myrtilli baccæ, folia. Heidelbeeren, Blaubeeren. (Vaccinium Vitis Idæa L. Preusselbeere. Bruslicy, brusnicy, borowka čeŕwjena. Off. Vitis Idæa s. Vaccinii fructu rubro baccæ. Preusselbeerenstrauch, Bernitzkekraut.)
157 Convolvulus sepium L. Zaunwinde. Ponitka, frónčkowe kwětki, sedłač płótny. Off. Convolvuli majoris herba.
158 Urtica dioica L. Große Brennnessel. Kopřiwa. Off. Urticæ majoris radix. (Weiße Nessel je něšto druhe, mjenujcy: Lamium album L. Weiße Taubnessel. Běła dźiwja kopřiwa, hłuchawka běła. Off. Lamii albi s. Urticæ mortuæ s. Galeobsidis herba, flores. Weiße, todte oder taube Nessel.)

Faberowa serbska knihownja na radnej khěži w Budyšinje.

Spisał *K. A. Jenč.*

Nam Serbam dyrbi lubo być, hdyž wšitke te knihownje zeznać nawuknjemy, w kotrychž su naše serbske knihi zakhowane, zo by kóždy, kiž jedne serbske knihi pyta, hnydom wjedźił, hdźe ma so w tajkim nastupanju wobroćić. Teho dla sym ja hižom w ‚Serbskich Hornych Łužicach‘ 1848 naše najważniše serbske knihownje pomjenował a tam též přistajił, kak wjele serbskich knihow je w žanej k namakanju. Dokelž pak tehdom hišće tak mjenowanu Faberowu knihownju na radnej khěži w Budyšinje ze samsnymaj wočomaj wohladał njeběch, dha njebě mi móžno, tehdom wo njej něšto dospołne napisać. Lětsa hakle měјach składnosć tu samu přehladać, a dokelž je mi k temu též hišće rukopis njeboh Samuela Bohuwěra Ponicha [† jako duchowny w Malešecach 1798] z napismom: ‚Von Oberlausitzischen Wendischen Bibliotheken‘ [1]) před woči přišoł, w kotrymž su též stawizny Faberoweje knihownje wopisane, dha chcu to najważniše wo tutej knihowni sobudźělić. Jeje zhromadźeŕ a załožer bě Kryša Faber, kiž 9. haperleje 1748 jako faraŕ w Klukšu wumrje. Z wulkej prócu bě wón we swojim žiwjenju serbske knihi hromadźił a tych samych též 59 čisłow nahromadźił, kotrychž zapis je ćišćany, a to w X. zwjazku weimarskich

[1]) Ponich ryči we spomnjenym rukopisu: 1) wo Faberowej, 2) wo Pjechowej knihowni w michałskej cyrkwi w Budyšinje, a spomina potom hišće jara z krótka 3) na knihownju zhorjelskeho towaŕstwa wědomnoćow, 4) na knihownju serbskeho prědaŕskeho towaŕstwa w Lipsku a 5) na knihownju serbskeho prědaŕskeho towaŕstwa we Wittenbergu. Ponichowy syn, kiž jako faraŕ we Łuću wumrje, a kiž je nam wotpisk rukopisa zawostajił, ryči w tutym též z krótka hišće 6) wo swojej knihowni, kotraž je nětko teho runja w michalskej cyrkwi w Budyšinje. Najważniše data, kotrež so w tutym rukopisu namakaja, su hižom w ‚Serbskich Hornych Łužicach‘ na str. 94 sobudźělene, a štož Faberowu knihownju nastupa, w hornym nastawku.

‚Acta hist. eccles. 1746. 518—530'. Tute knihi je wón, kaž to Ponich we swojim rukopisu ze rta swojeje maćerje, kotraž bě Faberowa najmłódša dźowka, powjeda, hižom za swoje žiwjenje do Budyšina a to tehdomnišemu měšćanosće Callmannej přepósłał z tej próstwu, zo by je rada pod swoje wobkedźbowanje wzała a jim městno we swojej knihowni připokazała. Za to njeje pak wón žane zapłaćenje ani dostał ani sebi tež žadał, a je po tajkim ta powjesć wopačna, zo je rada tutu knihownju po Faberowej smjerći jeho herbam wotkupiła. Pola měšćanosty Callmanna ležachu te knihi lěta dołho pod třěchu w někajkim kućiku, a hač runje so Faberowi zawostajeni w lětach 1764—68 za nimi zaso prašachu, dokelž na radźinej knihowni k namakanju njeběchu, dha tola ničo za tute serbske knihi činjene njebu. Hakle jako běše Callmann wumrjeł, přińdźechu wone zaso na swětło, a to přez prócu tehdomnišeho subrectora Fabera w Budyšinje, kiž bě potomnik klukšanskeho Fabera. Tón samy pytaše je w Callmannowym domje a namaka je na spomnjenym měsće a wućisći je wot procha a mołow a staraše so za to, zo buchu wone z radźinej knihownju zjednoćene. W Callmannowym wobydlenju su so najskerje někotre z Faberowych knihow zhubiłe, přetož hižom tehdy, jako je njeboh Ponich widźeše, njenaliči jich wjacy, hač 51. W najnowišim času je te same naš Pful, jako wón hišće w Budyšinje študowaše, zrjadował a zapisał. Po tutym zapisu namaka so, dokelž su snadno pozdźišo někotre nowiše knihi hišće k prjedawšim přišłe, w Faberowej knihowni 55 serbskich a słowjanskich knihow. Bjez nimi je wjele žadnych ze stareho časa. Tež nadeńdźeš tu někotre, kiž so w žanej druhej serbskej knihowni njenamakaja, na přikład: Najstarši serbski ABC wot lěta 1671, Postwitzscher Tauffstein wot Brancla z lěta 1688, najstarše serbske spěwańske knihi wot lěta 1710, Mathejowy Jesus Syrach wot lěta 1719, jedyn rukopis ze serbskimi přisłowami [přir. Časopis 18$\frac{56}{57}$ 2. zeš.] a druhe ważne pisma.

Najstaršej serbskaj rukopisaj.

Spisał *K. A. Jenč.*

W našich serbskich knihownjach mamy jenož serbske rukopisy ze 17., 18. a 19. lětstotka, z kotrychž so staršа serbska ryč jenož jara mało spóznać da. Najstarši serbski rukopis, kotryž maćična knihownja wobsedźi, je wot lěta 1675. Su to pisane serbske spěwaŕske wot wěsteho Müllera, we swojim času šulskeho wučerja w Blunju. Tak wjele hač je mi znate, njenamakaja so w žanej serbskej knihowni, tež w Zhorjelcu a na budyskim tachantstwje nic, starše serbske rukopisy. W Khoćebuzu běchu w swojim času w gymnasialnej knihowni hišće starše delnjołužiske serbske spěwaŕske wot lěta 1603, kiž pak su so tam bohužel zhubiłe. Wone běchu 136 łopjenow tołste, we 4. formaće, a jich khěrluše běchu do hudźby zestajana. Jich napisma běše tuto: ‚Christliche schöne Introitus, Kyrie, Sequentz, tröstliche Psalmen, Kirchengesänge und geistliche Lieder, Passion Christi secundum Matthæum und Johannem, auch die Lamentationes Jeremiæ Prophetæ, und der kleine Catechismus Lutheri ganz Gesangsweise, hiebeneben auch auf alle Festa und Sonntagen durchs Jahr schöne tröstliche Kirchengebetlein und Collecten, zusambt den Versiculis, so aus dem deutschen Text in die niederlausitzer lieblichen wendischen Sprachen transmutiret, und diß alles jetzo in diesen letzten und schweren Zeiten zu einem gemeinen christlichen Gebrauch und Nutz fleißig zusammengetragen und geschrieben. 1603.‘ Kaž wěsty Gulda, kiž je tute knihi hišće w lěće 1787 w Khoćebuzu widźał, powjeda, su te same najskerje za serbsku wosadu w Drjowku spisane byłe [1]). Čim bóle mamy nětko na jednej stronje wobžarować, zo je so tak stary serbski rukopis zhubił, čim bóle zwjeselace je tola na druhej stronje, zo

[1]) Přirunaj: Gesammelte Nachrichten zur Geschichte der Stadt und Herrschaft Cottbus. 2. Stück 1787. (Von Gulde.) Seite 96. — Programm des Friedrich-Wilhelms-Gymnasiums zu Cottbus 1859. Seite 3.

mamy k přepytanju staršeje serbskeje ryče hišće starše serbske rukopisy, a to ze 16. lětstotka. Šafařík liči k tutym we swojim słowjanskim narodopisu [1]) drje tež jene serbske přełoženje psalmow, kotrež so pječa we wolfenbüttelskej bibliothecy namaka, mi pak to same znate njeje, a njemóžu teho dla tež prajić, hač je tam woprawdźe tajki přełožk psalmow ze 16. lětstotka, abo nic. Mi staj ze 16. lětstotka jeničcy dwaj serbskaj rukopisaj znataj, na kotrejuž jedyn tež Šafařík we swojim narodopisu spomina. Wobaj namakataj so w kralowskej knihowni w Barlinje, hdźež sym jej při mojim wopytanju Barlina w lěće 1862 přehladał a přepytał. Přeniši, w barlinskim zapisu słowjanskich rukopisow pod čisłom X., je serbske přełoženje noweho testamenta. Rukopis je něhdźe dłóń tołsty in folio, do twjerdych deskow zwjazany bjez spinkow, kotrež su wottorhnjene. Khribjet zwjazka je kožany, a kaž so spóznać da, z nowišeho časa. Pismo je khětro rjane a čiste a tu a tam ze wšelakimi seklkami wupyšene. Nałožene su němske pismiki. Titul pytaš podarmo, přetož rukopis započina so hnydom z přełoženjom swjateho Mateja. Na kóncu cyłych knihow mjenuje so jako přełožeŕ a špisaŕ tych samych ‚Miklawüſch Jakübic ßredu po ßw. Jakübe jap. Jeſußa po Ch. narodzenju 1548.' Tež praji tudy Jakubic, zo je jeho přełoženje ‚Jakeu Serpſky'. Štó je Mikławš Jakubic był, njeda so z jeho dźěła samcho spóznać, a njeje tež hewak znate. Štož jeho přełožk nastupa, dha podamy tudy z njeho pokazku, a to z Lukaša 2, 9—14.

A hley, ten Janſchel tego kniſa pczyſtüpzy knym
a ta Jaſneſcz tego kniſa woſweczy Gich, a wony ſe
welgy boialy. A ten Janſchel rekl k nym, Neboi
cze ſe, hley ya wam zapowedam wilcku radoſcz,
kotora ſe potkatcz bücze ſchiczkemü lüedowy, Pſcheto
ze wam Schynſa ſe ie naroſchyl ten zDrowiczer,

[1]) Slowanský Národopis. 1849. Strona 106.

kotory ie Kristüs ten knis w tym mescze Daüidowem. A to wie wesmcze k znamenowy, wie büschecze to Scheczütko namakatcz powyte do pelüch a w iednym Schlobe leschüczy. A stymkaly byli podla tego Jauschela to mnoostwo tich nebe skich Syll chwalüczy Bogha, a praiüczy Czescz bütcz Boghü wetey wyssokosczy, A Mier na zemy a tym Zlowekom iedno dobre zpodobaney.

Teho runja pokazku z Jana 1, 1—5.

Kapitol prwny.

Poczatkü bilo to Slowo, A to Slowo bylo podla Bogha, a Bogh byl to Slowo, to same bylo wot poczatkü podla Bogha. Schiczka weecz ie psches to same wüczynóné, a bes tego samego ney niczego wüczynóne, to zcosch wüczynóno ie. We nym bylo to schywene a to schy wene besche to Swetlo tich Zlowekow, a to Swetlo sweschy wetey czemnosczy a ta czemnoscz ney to woblapyla.

Kaž móže kóždy z tuteju pokazkow łohcy spóznać, njeje Jakubicowy přełožk delnjołužisko-serbski, ale je w holanskej podryči hornjołužiskeje ryče spisany. To je tež hižom prof. Kucharski z Waršawy spóznał, kiž je tutón rukopis w lěće 1827 přepytał, a kiž je jemu prědku mału papjerku přilěpił, na kotruž je napisał, zo spomnjeny přełožk njeje pólski, za kajkiž běchu jón prjedy wudawali, ale serbski, a zo je ryč we nim srjedźna, kaž so bjez Hornej a Delnej Łužicu wokoło Mužakowa, Hródka a Złeho Komorowa ryči. Tola tež to njeje cyle prawje, přetož wokoło Mužakowa atd. trjebaja hižom wjacy delnjołužiskich słowow, hač so jich w Jakubicowym přełožku namaka. Jakubic je hišće w bóle hornjołužiskej ryči pisał, hač so wokoło Mužakowa ryči. Móžno tež, zo w jeho času hišće tajki rozdźěl bjez hornjo- a delnjo-

łužiskej serbskej ryču był njeje, kaž nětko, za čimž by so snadno bóle slědźić hodźiło, bychmy-li wjacy pismowskich wopomnikow našeje serbskeje ryče nic jenož z časa Jakubica, ale tež ze 14. a 15. lětstotka měli, kotrež nam cyle pobrachuja. Zajimawe je naposledku hišće, z Jakubicoweho přełožka widźeć, kak su so wučeni tamneho časa hišće prócowali, za dogmatiku nowe serbske wurazy wunamakać, a kak su teho dla tehdom hižom česku ryč na pomoc brali, hdyž jim serbska dosahaca njebě. To pokazuja sćěhowace wurazy, kotrež so pola Jakubica namakaja: spassitel = zbóžnik, prorok = profeta, prorokowasche = wěšćeše, Rock tego Spassenah = lěto teho zboža, Serdczach = wutrobach, spassenty = zbóžny. Druhe słowa, kotrež mi při čitanju napadźechu, su: rebeta, wekty, zdaliby (hač by wón), gumno atd. Tež němske słowa su tam a sem, na přikład ‚landfoct‘, za čož su pózdniši přełožerjo słowo ‚bohot‘ stajili. Na kóncu Jakubicoweho rukopisa namaka so hišće zapis epistlow a sćenjow.

Druhi wažny serbski rukopis, kiž so w kralowskej knihowni w Barlinje pod čisłom XVIII. namaka, je zběrka zelowych mjenow z lěta 1582. Tež tutón rukopis je in folio, ale ze wšelakimi druhimi słowjanskimi rukopisami do jenych knihow hromadu zwjazany. We nim je 240 zelow z łaćanskimi, z němskimi a z delnjołužisko-serbskimi mjenami pornjo sebi zapisanych. Napismo rukopisa je sćěhowace:

Namen der vornembsten Artzney-Kreuter
Jhnn Lateinischer Deuzscher Vnnd wendischer
Sprachenn Dem Erenntvhesten Achtbaren
Vnnd wolerfarnen Herren Leonhardo
[1]) . . . . Churf.
Brandenburgischen Leybes Medico zum
Berliun, Meinem grosgenstigen Herrn
Patronen vnd mechtigenn

---

[1]) Tudy stejace mjena njebě mi móžno čitać.

Fürderern vorehret vndt
zugeschrieben durch
M. Albinum Mollerum
Straupicensem Lusatium
Anno
1. 5. 82.

Kaž hižom z tuteho napisma zhonimy, je tutón rukopis wot prěnjeho serbskeho spisaćela Albina Mollera, w swojim času duchowneho w Třupcu w Delnych Łužicach, wo kotrymž je wjacy w 2. zešiwku XI. lětnika našeho Časopisa wot lěta 1858 k čitanju. Móžno, zo pozdźišo cyłu zběrku Mollerowych zelow w našim Časopisu wotćišćeć damy, jelizo so nam poradźi, zo ju wot někoho, snadno wot jedneho w Barlinje študowaceho Serba wotpisanu dostanjemy. Bjez tym podamy z njeje jenož někotre mjena jako pokazku:

38. Accipitrina Habichskraut Jassebowesele.
41. Zichorium wegewart Pssydrosnesele.
59. Manubium Andorn Schylnyck.
60. Melissa Melissa, Binkraut PZolZynesele.
78. Valeriana Baldrian Pomotznyck.
98. Verbena Eysennkraut Spurys.
105. Boraso Borrichskraut Pokletesele.
197. Angelica Angeliewurtz Schambor.

Nekrologi.

VIII. Michał Cyž,

ryčnik w Kamjencu.

Narodź. 28. oktobra 1825. † 4. julija 1860.

Ze zrudnym začućom a z wutrobnym želenjom spominamy tudy na jedneho z našich najnadobnišich a najluboznišich Serbow noweho časa. Něchtóžkuli z bliže znatych dopomni so hišće na teju dweju młodeju wót-

čincow, kotrajž nic jeno to samo mjeno, ale tež tu samu lubosć k Serbowstwu, tu samu nadobnosć we wašnju, tu samu nadźiju na přichodnosć, tu samu horliwosć za wótčinu we swojej wutrobje nošeštaj. Kaž wonaj druhdy we přećelnym a wjesołym towaŕstwje swój hłós zjednoćištaj, zo byštaj přez krasny słowjanski spěw nic jenož swoje, ale tež druhich wutroby hnułoj a zahoriłoj, tak staj wonaj tež, bohužel, zjednoćenaj nas zrudźiłoj přez swoje zažne, jara zažne wotemrjeće. Hdźe je ta rjana, zbožowna młodosć, kiž tehdom we našej srjedźiznje kćěješe? hdźe su te lubozne hłosy, kiž tehdom ze swojim mócnym spěwom: ‚Korak, korak za korakom‘ (krok, kročel za kročelu) cyłu našu dušu jimachu a našu narodnu mysl do prědka ćěrjachu? hdźe su te wjesołe nadźije, kotrež naše Serbowstwo na te wot Boha lubeho Knjeza wobradźene duchowne dary staješe? To wšo kryje ćicha hórka khłódneje zemje!

Michał Cyž narodźi so w Nowoslicach w ralbičanskej wosadźe, hdźež jeho staršej, Michał Cyž, herbski rychtaŕ a šołta, a Khata Cyžowa rodź. Kubanjec z Ralbic, wulke rjane kubło wobsedźeštaj. Wot jutrow 1832 wopytowaše wón ralbičansku farsku, a pozdźišo róženćansku filialnu šulu, wot swjatkow 1838 budysku tachantsku, a wot swj. Michała teho sameho lěta budysku wulku šulu. Po jutrach 1845 wopušći Cyž z prěnej censuru in literis et moribus a z radźinej slěbornej præmiu wupyšeny budyski gymnasij, zo by so na wysoku šulu do Lipska podał, hdźež tři lěta prawa a słowjansku filologiu študowaše. Zo běše Cyž pilny wučownik, to je z teho widźeć, zo wón při wotkhodźe z budyskeho gymnasia tež to tak mjenowane præmium Sibelisianum za najlěpši łaćanski nastawk dósta, a zo po třilětnym přebywanju na lipsćanskej universiće swój juristiski examen z khwalbu wobsta.

Po dokonjanych studiach bydleše Cyž jakož kandidata juris a kral. sakski notar w Budyšinje, hdźež někotry čas pola knj. ryčnika Rychtarja dźěłaše a swoje

specimina pisaše. W lěće 1852 poda so wón do Pirna, hdźež běše najprjedy privatny, pozdźišo pak statny aktuar při tamnišim kralowskim sudnistwje. W lěće 1854 bu wón do Kamjenca přesadźeny, hdźež lěto pozdźišo statnu słužbu cyle wopušći, zo by jako ryčnik za swojich Serbow skutkował. Tutemu powołanju słužeše Cyž hač do swojeje smjerće. Wón wumrje w Kamjencu, 4. julija 1860, zawostajiwši swoju mandźelsku a dwě dźěsći.

Cyž běše dobry a wustojny Serb. To je wón jako šuleŕ na gymnasiu, jako študenta na universiće, a po dokonjanych studiach jako wěrny syn wótcneho kraja dopokazał. Do serbskeho towaŕstwa na budyskim gymnasiu (Societas slavica) stupi wón w lěće 1841, a běše posledne lěto swojeho přebywanja w Budyšinje jeho ‚staršiʻ; jakož tajki staraše so swěrnje a pilnje wo rozwijenje a kćěw towaŕstwa. W Lipsku załoži wón z někotrymi krajanami a druhimi Słowjanami w lěće 1847 z nowa ‚słowjanske towaŕstwoʻ, kotrež běše hižom prjedy (1842) wobstało, pozdźišo pak zasy wusnyło. W Budyšinje a we Łužicach skutkowaše Cyž po swojim domwróćenju z Lipska jako literat přez pismo a jako ryčnik w burskich towaŕstwach, kotrež běchu so tehdom wšudźe założiłe. Z cyła běše wón wšudźom, hdźež měješe so něšto k zbudźenju a podpjeranju, k wužitkej a spomoženju Serbowstwa stać, bjez přenimi. Cyž běše při założenju Maćicy a Bjesady, při zarjadowanju serbskich spěwanskich swjedźenjow a při zestajenju wulkeje serbskeje peticie na ministerium sobuskutkował, běše w lěće 1850 soburedaktor Jutnički, kotruž knj. Kućank wudawaše, a pisaše wšelake nastawki a wudźěłki do Jórdanoweje Jutnički, do Tydźeńskeje Nowiny, do Kućankoweje Jutnički a do Maćičneho Časopisa. (Hlad. Časopis M. S. I. lětnik, IV. zešiwk: Omar a Mjerima.)

Ta sylza we woku, kotraž nam při wopomnjeću našich tak zahe wotemrjetych bratrow našu zrudnosć położa, ta njech tež našu wutrobu zahorja, zo bychmy my

za Serbowstwo přez dwójnu dźěławosć to narunali, štož je wone přez zažnu smjerć někotrych jeje tak nadobnych a nadźijubudźacych synow zhubiło. *J. B.*

IX. Miklawš Jacsławk.

Narodź. 12. februara 1827. † 29 julija 1862.

Miklawš Jacsławk bě syn kublerja Jurija Jacsławka, tež Faltnika pomjenowaneho, a Madleny rodź. Nowakec z Prawoćic a narodźi so 13. februara 1827 w Nowoslicach. Hdyž bě nižšu šulu w Róženće wukhodźił, dźěše do Khomotowa w Čechach na gymnasium. W lěće 1845 woteńdźe do Prahi, zo by filosofiu a theologiu študował a zastupi do tamnišeho serbskeho seminara. Tu bě wón jara pilny študenta, ale bohužel pytny tež, zo cyle strowy njeje, ale zo ma mały organiski brach we wutrobje. Hačrunje měješe přecy nadźiju na polěpšenje, khorowaše tola kóžde lěto, dyrbješe w šulskim lěće 1847—48 cyle w swojej domowinje wostać, a bu tež hewak we swojich studiach zadźeržowany. Hdyž so w juliju 1852 po skónčenych studiach domoj wróći, njemóžeše tež hišće na duchownstwo wuswjećeny być. Tola bu slědowace lěto jako kandidat duchownstwa na tachantstwo do Budyšina powołany, hdźež bě z pomocnym wučerjom a němskim prědarjom. Byrnje nětko strowiši był, dyrbješe tola dla wotemrjeća biskopa Dittricha zasy dołho čakać na swjećiznu, kotruž jemu nětčiši k. biskop 8. decembra 1854 wudźěli. Nětko dosta městno vikara a katechety. W lěće 1855 bu do Njebjelčic za kapłana přesadźeny, hdźež měješe jako duchowny a wučeř wšitku khwalbu. Kóžde lěto pokazowaše so tež tudy jeho khorosć; tola njemysleše nichtó, zo dyrbjała ta sama tak bórzy jeho žiwjenju kónc činić. Po zdaću cyle strowy přińdźe popołdnju 29. julija do swojeje jstwy a poča po pomocy wołać. Přikhwatacym praješe, zo dyrbi bórzy wumrjeć. W smjertnym stysku hrabny hišće swjaty křižik do swojeje ruki a wudychny w dowěrje na swojeho zbóžnika swoju dušu za někotre

minuty. Jeho nahła smjerć zrudźuje wosebje jeho staršej, bratra, sotru, mnohich duchownych bratrow a serbskich přećelow. Wón bu 1. augusta do khłódneho rowa położeny, při kotrymž měješe k. farar Kokla krótku serbsku ryč. R. I. P.

Njeboćički je so swěru k Serbam dźeržał a po swojich mocach za Serbowstwo skutkował. Hižom w Prazy študowaše wón pódla obligatnych předmjetow pilnje serbsku a tež čěsku ryč. Wón bě tež sobuzałožeŕ ‚Serbowki' w lěće 1846 a je jako jeje sobustaw wjele rjanych poetiskich wudźěłkow do ‚Kwětkow' tuteho towaŕstwa zapisał. Po woteńdźenju Mikławša Cyža bu wón za staršeho ‚Serbowki' wuzwoleny a wjedźeše ju dwě lěće (wot oktobra 1850 hač do julija 1852). Nimale wšitke jeho dźěła ze študentskich lět su ćišćane, z wuwzaćom přełožka čěskeje episkeje basnje ‚Tři złote włosy' wot Jablonskeho a někotrych mjeńšich wěcow. Najwjacy wudźěłkow Jacsławkowych poda Kućankowa Jutnička; haj tuta spočina swoje prěnje čisło 11. novembra 1848 z jeho basnju ‚Wěj, wětřiko złoty, wot ranja wěj', a poskićowaše potom často jeho prosaiske (wšelake žortniwe dopisy a drobnostki, tež přełožk z čěšćiny ‚Šwanda dudák') a poetiske (‚Serbskim wótčincam') přinoški pak bjez mjena pak pod znamješkom J. abo F., pak z pseudonymom ‚Milna Delanski' abo ‚Nyšporec Bosćij', kotrež poslednje je serbskosć budźić pomhało a wjele žorta načiniło. Wosebje wustojny bě J. w humoristiskich kruchach, kotrychž najlěpše su: ‚Ćikec Kuba na prěnim kwasu' (spisany w l. 1850, ćišćany pozdźišo w Smolerjowych Nowinach), ‚Nyšporec Bosćij w Kukecach', ‚Sejmska wólba w Kukecach'. Jako lubowaŕ słowjanskich spěwow přełožowaše tež wšelake čěske pěsnje, kaž wubjernu ‚Nad Berounkou pod Tetínem (Pod hrodźišćom niže klóštra)', a jenu khorwatsku: ‚Složno, složno, bratjo mila'. Jako kandidat duchownstwa a jako młody duchowny w Budyšinje je dale za Serbowstwo a w serbskim pismowstwje dźěłał a wosebje na hłownej zhroma-

dźiznje Maćicy Serbskeje w l. 1855 rukopis ‚Powjesće z Delan‘ přepodał, kotryž pak wot tehdomnišeho wubjerka njepřijaty hišće na wočišćenje čaka. Tež bu J. w l. 1854 a 1855 do wubjerka Maćicy Serbskeje, kotrejež sobustaw bě wot jejneho spočatka był, jako wubjerkownik wuzwoleny. Ale k wulkej škodźe serbskeho pismowstwo bě jeho přećehnjenje do Njebjelčic w lěću 1855, hdźež so njeje wjacy literariscy dźěławy wopokazał při wšim zbudźowanju ze strony jeho přećelow. Tola je tež tam přećel serbskeje literatury wostał a nad kóždym nowym pokročenjom w Serbowstwje swoju radosć nam wozjewjował.

M. Hórnik.

Wućahi z maćičnych protokollow.

Wot spočatka lěta 1861 do augusta 1862.

1. Zhromadźizna wubjerka, 18. jan. 1861. Po přeprošenju předsydy k. ryčnika Rychtarja zeńdźechu so w hosćencu k złotej krónje wubjerkownicy kk. kanownik Buk, knihikupc Smoleŕ, kantor Pjekaŕ, seminarski wučeŕ Fiedleŕ, aktuar Wjela, překupc Jakub a tachantski vikar Hórnik. Knjez kantor Kocor w Ketlicach bě přez k. Fiedlerja rukopisnu zběrku spěwow z notami přepodał, zo by ju Maćica wudała; ta wěc zawostaji so spomnjenymaj knjezomaj k dališemu jednanju. Dale postaji so płaćizna druheho zešiwka šulskich spěwow wot Pjekarja na 2 nsl. Na to přija so namjet k. Jakuba, zo by so 100 exemplarow bibliskich stawiznow zwjazać dało. Pismawjedźeŕ spomni, zo je so próstwa k. N. Annjenkowa, direktora ratańskeje wučeŕnje a redaktora časopisa Сельское Хозяйство w Moskwje, kiž serbske mjena za rostlinopis žadaše, wot k. Smolerja a k. wučerja Rostoka dopjelniła. Tež předpołoži tón samy připosłane wozjewjenje wo smjerći wjelesławneho Wjacysława Hanki, kiž bě wjele lět sobustaw našeje Maćicy a wučeŕ a zbudźowaŕ młodych Serbow w Prazy był, kaž tež připismo sobuželnosće, kotrež bu wot přitomnych podpisane a potom wotposłane.

2. Zhromadźizna wubjerka, 18. měrca 1861. Přitomni: kk. Rychtaŕ, Smoleŕ, Pjekaŕ, Fiedleŕ, Wjela,

Jakub, Imiš a Hórnik. Knjez kantor Kocor bě horjeka spomnjenu rukopisnu zběrku spěwow naspjet wzawši nowy rukopis ‚Šěsć spěwow serbskich za sopran abo tenor z přewodom fortepiana‘ připosłał, kotryž měł so w Lubiju pola Elsnera lithografować. Jeho wuměnjenja so přijachu z tym přeměnjenjom, zo k. Kocor po zapłaćenju ćišćowych wudawkow 30 tolerjow wot wuzbytkowaneho čisteho dobytka dostanje. Kk. Smoleŕ a Jakub praještaj, zo je so jimaj wot katholskeje strony žadosć wozjewiła po knižcy za katholskich Serbow; při čimž k. Jakub 10 tl. k ćišćenju tajkeje knižki darić slubi. Dale spominaše k. Smoleŕ, zo změje k. krajny starši z Thielau 2. meje 25lětni zastojniski jubilej a zo by wobdźělenje ze strony M. S. zdobne było. Wobzankny so, zo ma so swjedźeński spěw přihotować a z wosebitej deputaciu přepodać. Knjez Fiedleŕ žada w mjenje evangelskeho seminara, zo bychu so knihowni teho sameho maćične knihi tunišo wostajiłe; wubjerk je při tym za knihikupsku płaćiznu. Dokelž so w knihiskładźe často za rozpředatym druhim zešiwkom Časopisa z l. 1848 prašeja, přizwoli so nowy wudawk w 200 exemplarach. Skónčnje ryči so wo nowej wólbje wubjerka.

3. Hłowna zhromadźizna, 3. hapryla 1861. W přitomnosći 35 sobustawow wotewri k. předsyda zhromadźiznu w ‚krónje‘. Z prěnja čitaše pismawjedźeŕ Hórnik wobšěrnu rozprawu wo skutkowanju M. S. w zańdźenym lěće. Po tej samej bě M. S. wudała: 1. protyku ‚Předźenak‘ wot R. Rœdy; 2. Spěwy za serbske šule wot Pjekarja, II. zešiwk; 3. Serbski słownik wot Dr. Pfula, IV. zešiwk; 4. Šěsć spěwow serbskich za tenor abo sopran z přewodom fortepiano wot K. A. Kocora; 5. dwaj zešiwkaj Časopisa pod redakciu J. Buka a z přinoškami wot Buka, Fiedlerja, Hórnika, Imiša, Jenča, ruskeho Słowjana Pětra A. Ławrowskeho, professora w Charkowje, pseudonyma Radyserba, Seilerja, Smolerja a Wjele. Za wzajomnosć z druhimi towaŕstwami bě so rozprawnik tež w běhu lěta starał. Jako nowe sobustawy běchu přistupili: k. Pětr Wjeńka, hajnik we Wysokej pola Woslinka, k. Józef Ładźisław Mašek, spisowaŕ w Prazy, k. Michał Błažik, lěkaŕ w Rakecach, k. Pětr Janaš, kubleŕ w Mješicach, k. Sigmund Rœda, diakon w Mužakowje. Po přečitanju rozprawy předpołoži k. pokładnik Jakub zličbowanje, po kotrymž bě 450 tl. 23 nsl. 1. np. dokhodow a 344 tl. 25 nsl. 3 np. wudawkow było, tak zo z tu-

tym zbytkom w tu khwilu cyłe zamoženje na 526 tl. 5 nsl. a 8 np. postupi. Nětk slědowachu rozprawy wšitkich štyrjoch wotrjadow. Na to ryči k. Smoleř wo jara potrjebnych serbskich čitankach za serbske šule a žada postajenje pædagogiskeho wotrjada. Tu nastanje dołhe rozryčowanje. Najwjacy k rozjasnjenju prašenja wo čitankach poskići ze swojim nastawkom k. wučeř Bartko, kotryž tež bórzy rukopis swojeje čitanki we němskej a serbskej ryči (kajkaž ma najwjacy nadźije pola krajskeje direkcie) předpołoži. Tež bu při tym kommissia z 10 sobustawow wuzwolena, kotrejež jedyn, k. Imiš, dyrbješe najprjedy z wyšnosću jednać a potom dališe wuradźenja wjesć. Dale žada k. Wjela, zo by M. S. přebytk za swoje zběrki wotnajała, kaž tež, zo bychu so spěwy serbskich komponistow we wotpiskach w knihowni khowałe. Tutaj namjetaj buštaj přijataj. Hdy pak by sej M. S. wosebity narodny dom kupiła, chce k. farař Jenč bórzy 100 tl. k temu darić. Skónčnje wuzwoli zhromadźizna nowy wubjerk, a to k. ryčnika Rychtarja za předsydu, k. knihikupca Smolerja za městopředsydu, k. tachantskeho vikara Hórnika za prěnjeho a k. aktuara Wjelu za druheho sekretarja, k. překupca Jakuba za pokładnika a knihiskładnika, k. seminarskeho wučerja Fiedlerja za knihownika a k. progymnasialneho direktora Buka za redaktora Časopisa, dale k. kanownika Buka, k. kantora Pjekarja, k. kand. duchownstwa Gólča a k. krajskodirekcijneho pokładnika Henča za měšćanskich, a k. Dr. Pfula, k. fararja Imiša, k. fararja Jenča a k. fararja Seilerja za wonkowskich wubjerkownikow.

4. Zhromadźizna wubjerka, 3. decembra 1861. Přitomni: k. ryčnik Rychtař, k. scholastik Buk, k. překupc Jakub, k. aktuar Wjela, k. seminarski wučeř Fiedleř, k. kand. Gólč, k. tachantski vikar Hórnik a k. knihikupc Smoleř. Knjez Smoleř bu žadany, zo by tónkróć protokoll wjedł, dokelž ma sekretař w někotrym nastupanju rozprawu dawać. Najprjedy předpołoži so rukopis ‚Robinson' atd., wot k. wučerja Kulmana w Delnim Wujezdźe spisany, a bu kk. Wjeli a Gólčej k rozsudźenju přepodaty. Na to čitaše k. předsyda list k. vikara Hórnika, w kotrymž tón samy wuwěšćeńske listna přełoženeje knižki ‚Genovefa wot Khrystofa Schmida' na to wašnje poskići, zo by M. S. nakład 500 exemplarow zapłaćiła, spisowarjej 60 exemplarow k rozdawanju jako honorar

wotstupiła a něhdy přichodne wudawki w tym samym prawopisu abo cyle z łaćanskimi pismikami wobstarała. Wubjerk přija knižku z dźakom, přizwoli stajene wuměnjenja, a postaji płaćiznu knižki z přidajomnym wobrazom na 6 nsl.

5. Zhromadźizna wubjerka, 13. měrca 1862. Přitomni: kk. Rychtař, Buk, Jakub, Fiedleř, Wjela, Smoleř a Hórnik. Po wotedatym rozsudźenju wo rukopisu ‚Robinson‘ wobzamknje so jeho ćišć w 500 exemplarach pola Kulmana we Wojerjecach. Potom postaji so dźeński porjad za přichodnu hłownu zhromadźiznu. Dale přizwolichu so 3 tl. na zwjazanje maćičnych knihow. Skónčnje zdźěli sekretař dźakny list k. professora Braune z Khoćebuza za připosłane dary Maćicy Serbskeje do gymnasialneje knihownje.

6. Hłowna zhromadźizna, 23. hapr. 1862. Knjez předsyda wotewri zhromadźiznu, na kotruž bě so 31 sobustawow zešło. Najprjedy čitaše sekretař lětnu rozprawu. Z teje sameje zhoni so, zo je wubjerk po dostatym wozjewjenju wo smjerći wjelesławneho słowjanskeho wulkotnika, rycerja Dr. P. J. Šafaříka, kiž je w swojich spisach tež trajace zakłady k zeznaću našeje zastarskeje historie a našeje maćeřskeje ryče położił, jeho knjeni wudowje adressu sobuželnosće posłał. Wudała bě M. S.: 1. protyku ‚Předźenak‘ wot Rædy; 2. Genovefu w přełožku wot Hórnika, na kotrejež ćišć bě k. překupc Jakub slubjene 10 tl. wulkomyslnje darił; 3. Časopis, cyły lětnik w jenym zešiwku, prěni dźěl Dr. Pfuloweje noweje ryčnicy wobsahowacy, kotryž je pak tež z wosebitym napisom ‚Serbska ryčnica na přirunowacym stejišću atd.‘ wušoł; 4. Serbski słownik wot Dr. Pfula, V. zešiwk. Dopisowanje a posyłki bě zasy sekretař wobstarał; w tu khwilu su z M. S. w zjenoćenju: Matice česká w Prazy, društwo srbske slowesnosti w Běłohrodźe, oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften w Zhorjelcu, Gesellschaft für pommersche Geschichte und Alterthümer w Šćěćinje, khěžorska ruska akademia, archæologiske a geografiske towařstwo w Pětrohrodźe. Přistupili běchu do M. S. jako sobustawy prěnjeje rjadownje: k. Sykora, kandidat duchownstwa a domjacy wučeř na Friedsteinje; k. Guda, abiturient z Budyšina; k. Kral, wučeř w Klukšu; k. Jawrich, kand. wučeřstwa z Budyšina; k. Bjar, kubleř w Brězy; k. Náprstek, měšćan z Prahi; k. Lernet, lěkařnik

z Prahi; k. Mikel, překupski w Budyšinje a k. Pohonč, domjacy wučeř we Łusku; jako sobustawy druheje rjadownje pak: k. Melda, wučeř we Wulkim Dažinje a k. Młynk, wučeř we Wolešnicy. Wumrjeł bě w běhu lěta k. farař Brězan z Ralbic, kiž bě wot załoženja M. S. jeje sobustaw a hewak swěrny Serb. Mjez wěstymi a porjadnje płaćacymi sobustawami bě něhdźe 46 duchownych a bohosłowcow (theologow), 23 wučerjow, 12 kublerjow, 4 prawiznicy, někotři gymnasiastojo, někotři rjemjesłnicy atd. Po tutej rozprawje poda k. pokładnik přehlad dokhodow a wudawkow; prěnišich bě 469 tl. a poslednišich 364 tl., tak zo pjenježne zamoženje M. S. hišće 508 tl. wunoša. Na to slědowachu rozprawy wot staršich kóždeho wotrjada. Dale buštaj k. farař emer. Guda a k. tachantski vikar Herrmann na wuprózdnjenej městnje do wubjerka jenohłósnje wuzwolenaj. Nětk namjetuje k. Smoleř, zo by so protyka přichodnje zasy w 3000 exemplarach ćišćała a 10 tl. za kupjenje wobrazkow so přizwoliło. Tón namjet so přija, kaž tež k. Berganowy, zo bychu so ći maćičnicy, kiž pjeć lět njejsu płaćili při wšim pominanju, z towařstwa wuzamkli. Po namjeće k. Hórnika maja so tež staršć zešiwki Časopisa zasy po 7½ nsl. předawać; štóž pak do I. rjadownje jako nowy sobustaw zastupi, móže wšitke w hromadźe po 5 nsl. dostać. Zawěsćenje maćičneho składa so po namjeće k. Smolerja z nowa přizwola. Tež namjet k. Hórnika, zo by M. S. hišće z někotrymi słowjanskimi a němskimi towařstwami do zwjazka stupiła, so wot přitomnych podpjera. Skónčnje buchu hišće 3 tl. přizwolene na kupjenje serbskich knihow, kotrež w knihowni dostał njejsu a kotrež chce nětk k. farař Jenč dobroćiwje wobstarać, zo bychmy po móžnosći wšitke serbske knihi w našej zběrcy měli.

7. Zhromadźizna wubjerka, 15. aug. 1862. W bydlenju k. předsydy Rychtarja zeńdźechu so kk. Buk, Guda, Jakub, Smoleř, Fiedleř, Herrmann a Hórnik. Knjez předsyda předpołoži rukopis k. wučerja Mučinka ze Zemic z napismom ‚Moje pućowanja we kraju a wukraju‘; tutón spis mataj k. aktuar Wjela a k. farař Jenč rozsudźeć. Na to čita so připis k. kantora Kocora z Ketlic z připołoženymi w rukopisu 6 narodnymi pěsnjemi z přewodom fortepiana. Knjez Smoleř chce so najprjedy dobroćiwje wobhonjeć, kelko wudawkow by ta wěc žadała.

Dale rozpominaja so pjenježne poměry w należnosći serbskeho słownika; k dozapłaćenju ćišća dyrbi so khroble hromadźić. Skónčnje wupraji so skóržba, zo su městna dotal pola privatnikow za maćične zběrki postajene hižom jara wuzke. Wubjerkownicy chcedźa po móžnosći zamožitych přećelow Serbowstwa na to kedźbnych činić, zo bychu wulkomyslne dary k wosebitej khěži za M. S. składowali. Bóh daj!

Wjedł a wućahnył *M. Hórnik,* sekretař.

Třilětne zličbowanje Maćicy Serbskeje

wot 1. januara 1859 do 31. decembra 1861.

A. Dokhody.

I.

Zbytk pokładnicy wot l. 1858

	tol.	nsl.	np.
pola podpisaneho	36.	24.	4.

II.

Domwzate kapitale

	tol.	nsl.	np.
a) w lěće 1859	18.	6.	—
b) „ „ 1860	50.	2.	5.
c) „ „ 1861	16.	8.	5.
Do hromady	84.	17.	—

III.

Dań wot wupožčenych kapitalow

	tol.	nsl.	np.
a) w lěće 1859	10.	29.	5.
b) „ „ 1860	2.	27.	8.
c) „ „ 1861	7.	26.	7.
Do hromady	21.	24.	—

IV.
Přinoški sobustawow

a) na léto 1859

				tol.	nsl.	np.
wot 45	sobustawow	I.	rjadownje	60.	—	—
„ 4	„	II.	„	3.	10.	—

b) na léto 1860

wot 48	sobustawow	I.	rjadownje	64.	—	—
„ 3	„	II.	„	2.	15.	—

c) na léto 1861

wot 46	sobustawow	I.	rjadownje	61.	10.	—
„ 5	„	II.	„	4.	5.	—
			Do hromady	195.	10.	—

V.
Předzapłaćenje sobustawow

a) w lěće 1859	13.	10.	—
b) „ „ 1860	13.	15.	—
c) „ „ 1861	13.	10.	—
Do hromady	40.	5.	—

VI.
Zapłaćenje zastatych přinoškow

a) w lěće 1859	57.	—	—
b) „ „ 1860	57.	—	—
c) „ „ 1861	16.	10.	—
Do hromady	130.	10.	—

VII.
Dobrowólne dary

a) w lěće 1859	33.	—	—
b) „ „ 1860	—	—	—
c) „ „ 1861	15.	—	—
Do hromady	48.	—	—

VIII.
Z předawanja knihow

	tol.	nsl.	np.
a) w lěće 1859	167.	—	7.
b) „ „ 1860	204.	24.	5.
c) „ „ 1861	228.	25.	8.
Do hromady	600.	21.	—

Rekapitulacia.

		tol.	nsl.	np.
Staw	I.	36.	24.	4.
„	II.	84.	17.	—
„	III.	21.	24.	—
„	IV.	195.	10.	—
„	V.	40.	5.	—
„	VI.	130.	10.	—
„	VII.	48.	—	—
„	VIII.	600.	21.	—
Wšo do hromady		1157.	21.	4.

B. Wudawki.

I.
Wupožčene pjenjezy

a) w lěće 1859	107.	29.	5.
b) „ „ 1860	41.	18.	8.
c) „ „ 1861	—	—	—
Do hromady	149.	18.	3.

II.
Za čišćenje knihi

a) w lěće 1859	156.	24.	—
b) „ „ 1860	160.	10.	—
c) „ „ 1861	226.	16.	—
Do hromady	543.	20.	—

III.
Za štempl protykow

	tol.	nsl.	np.
a) w lěće 1859	48.	—	—
b) „ „ 1860	50.	—	—
c) „ „ 1861	50.	—	—
Do hromady	148.	—	—

IV.
Za wjazanje knihow

a) w lěće 1859	14.	5.	5.
b) „ „ 1860	33.	1.	5.
c) „ „ 1861	20.	12.	5.
Do hromady	67.	19.	5.

V.
Čestne myta

a) w lěće 1859	—	—	—
b) „ „ 1860	10.	—	—
c) „ „ 1861	—	—	—
Do hromady	10.	—	—

VI.
Wšelake wudawki [1])

a) w lěće 1859	16.	23.	3.
b) „ „ 1860	49.	25.	—
c) „ „ 1861	67.	21.	—
Do hromady	134.	9	3.

Rekapitulacia.

		tol.	nsl.	np.
Staw	I.	149.	18.	3.
„	II.	543.	20.	—
„	III.	148.	—	—
„	IV.	67.	19.	5.
„	V.	10.	—	—
„	VI.	135.	9.	3.
Wšo do hromady		1053.	7.	1.

[1]) Sem přiličuje so wot l. 1860 tež papjera za protyku. Red.

Přirunanje.

	tol.	nsl.	np.
Wšitke dokhody	1157.	21.	4.
Wšitke wudawki	1053.	17.	1.
Po tajkim zbytka	104.	14.	3.

Zamoženje Maćicy Serbskeje.

K wudawanju bibl. stawiznow hišće požčene	157.	3.	5.
W krajnostawskej nalutowaŕni	61.	2.	—
W budyskej nalutowaŕni	149.	9.	—
Šěsć akciow	30.	—	—
Koupony tych samych	6.	15.	—
Zbytk w pokładnicy	104.	14.	3.
	508.	13.	8.

W Budyšinje, 31. decembra 1861.

Wylem Jakub, pokładnik.

Z nakładom Maćicy Serbskeje je lětsa wušoł:

Serbski Słownik wot Dr. Pfula. Pjaty zešiwk. Sławny — Włosowka.

Pſchedźenak. Protyka ſa Sserbow na lěto 1863. Maćzicźnych ſpiſzow cźiſzlo 41.

W ćišću so namaka:

Robinſon atd. wot K. Kulmana. Maćičnych spisow č. 40.

Dary do knihownje a archiva, starožitnostneje, přirodniskeje a numismatiskeje zběrki, za kotrež so z tutym přisłušny dźak praji, wozjewjamy wot někotrych lět sem w Serbskich Nowinach. Přichodnje póčnjemy wozjewjenja zasy w tutym Časopisu podawać. Prosymy pak tež přichodnje wo přihodne dary do našich zběrkow; knihi a přirodniny wotedawaja so pola k. Fiedlerja, starožitniny a dary do pjenjezownje pola k. Wjele. Připosłanje darow z cuzby wuprosymy sej po knihikupskim puću přez Lipsk pod adressu: Buchhandlung J. E. Schmaler in Bautzen, Königr. Sachsen.

Ćišćał E. M. Monse w Budyšinje.

Wopřijeće.

Wubjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1862.

Zastojnicy: k. ryčnik Rychtař, předsyda; k. knihikupc Smoleř, městopředsyda; k. vikar Hórnik, přěni sekretař; k. aktuar Wjela, druhi sekretař; k. překupc Jakub, pokładnik a knihiskładnik; k. seminarski wučeř Fiedleř, knihownik; k. progymnasialny direktor Buk, redaktor Časopisa.

Wubjerkownicy: *a) měšćanscy:* k. scholastik Buk; k. krajskodirekcijiny pokładnik Henč; k. farař emer. Guda; k. vikar Herrmann; *b) wonkowscy:* k. farař Imiš; k. farař Jenč; k. Dr. Pful; k. farař Seileř.

Ćišćał E. M. Monse w Budyšinje.

ČASOPIS

TOWAŔSTWA

MAĆICY SERBSKEJE

1862.

Redaktor

Jakub Buk.

XV. lětnik. — III. zwjazk. 10.

26.

W Budyšinje.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS

TOWAŔSTWA

MAĆICY SERBSKEJE

1858—1862.

III. zwjazk.

XI., XII., XIII., XIV. a XV. lětnik.

(10 zešiwkow, 17—26.)

W BUDYŠINJE.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Wopřijeće III. zwjazka.

XI. lětnik. 1858.

Zešiwk I. Zymske wobrazy wot H. Seilerja. — Dźesać spěwow wot H. Seilerja. — Jan Michał Budaŕ a jeho wotkazanje. K. A. Jenč. — Wustawki belletristiskeho wotrjada Maćicy Serbskeje. — Žiwjenjopisne listki. M. Hórnik. I. Joannes Choinanus. II. Jacobus Ticinus.

Zešiwk II. Na hodowne blido knj. H. Seilerjej. P. a B. — Přiwuznosć indo-europiskich ryčow. Wot Dr. Pfula. — Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1855 — 1857. K. A. Jenč. — Najstarša serbska ćišćana kniha a jeje spisaŕ. K. A. Jenč. — Wobzorostrony wot H. Dučmana. — Maćične rozprawy.

XII. lětnik. 1859.

Zešiwk I. Tři pěsnje wot H. Seilerja. — Přichodny čas serbskeho słowjesa. Wot J. E. Smolerja. — Mlóčnica, wot K. A. Fiedlerja. — Porjedźeńka. M. Rostok. — Nekrologi. VI. Jan August Šołta. — Wukaz krajskeje direkcie. — Žiwjenjopisne listki. M. Hórnik. III. Jurij Hawštyn Swětlik. — Swětlikowy rukopis. M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

Zešiwk II. Pěseń wo zwonu, zeserbšćena wot H. Dučmana. — Dwaj wojeŕskaj spěwaj wot R. Möhna, sobudźělenaj wot K. A. Jenča. — Jan Michał Budaŕ. I. H. F. Wehla. — Nekrologi. VII. Jan Hendrich Bjar. — Rukopisne serbske słowniki. K. A. Jenč. — Hieronym Megiser a jeho słownik. M. Hórnik. — Porjedźeńka.

XIII. lětnik. 1860.

Zešiwk I. Sydymy dźesatk basnjow (prěnja połojca) wot H. Seilerja. — Lazarus, pokhěrlušk z luda. M. Hórnik. — Dalša kopa serbskich přisłowow. — Jan Michał Budaŕ. II. H. F. Wehla. — Frankowy Hortus Lusatiæ. K. A. Jenč. —

Mythiski wuznam slowa ‚dešć‘. P. A. Ławrowskij. — Dorunanki w serbšćinje. M. Hórnik. — Žiwjenjopisne listki. M. Hórnik. IV. Prokop J. J. Hančka. — Tadej Pacak a jeho slownik. M. Hórnik. — Maćične rozprawy.

Zešiwk II. Sydymy dźesatk basnjow (druha połojca) wot H. Seilerja. — Wěnčk pěsnjow wot Radyserba. — Jan Michał Budař. III. H. F. Wehla. — Morła holčka. Ballada wot Radyserba. — Pokazka ze serbskeje synonymiki. H. Imiš. — Kluč k Frankowej zelowej zahrodźe. K. A. Jenč. — Serbske spěwanske swjedźenje 1845 — 1851. K. A. Fiedleř. — Pismik ‚w‘. J. E. Smoleř. — List Barclay'a de Tolly. M. Hórnik. — Něšto za přećelow serbskich starožitnosćow. K. A. Jenč.

XIV. lětnik. 1861.

Zešiwk I. a II. Hornjołužiska serbska ryčnica. (Zawod. I. dźěl: Zynkosłow.) Dr. Pful. — Maćične rozprawy.

XV. lětnik. 1862.

Zešiwk I. Pokhěrluškaj z ludu. M. Hórnik. — Přehlad serbskeho pismowstwa wot lěta 1858 — 1860. K. A. Jenč. — Přidawk k staršemu serbskemu pismowstwu prjedy lěta 1848. K. A. Jenč. — Dalše sto serbskich přisłowow. — Někotre pěsnje wot Radyserba. — Jan Michał Budař. IV. H. F. Wehla. — Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodźe. M. Rostok. — Faberowa serbska knihownja. K. A. Jenč. — Najstaršej serbskaj rukopisaj. K. A. Jenč. — Nekrologi. VIII. Michał Cyž. IX. Mikławš Jacsławk. — Maćične należnosće.

Zešiwk II. Rohowin Štyrirohač. Wjeselohra we dwěmaj jednanjomaj. Jan Ćěsla. — Biskop Thietmar Merseburgski jako slowjanski ryčespytnik. J. E. Smoleř. — Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje. M. Hórnik. — Jan Michał Budař. V. H. F. Wehla. — Wosmy dźesatk basnjow (prěnja połojca) wot H. Seilerja. — Zemine wutwory. M. Rostok. — Delnjołužiske substantiva pluralia tantum. Kř. W. Broniš. — Delnjołužiske substantiva deminutiva. Kř. W. Broniš. — Wo ‚ó‘ w delnjoserbšćinje. M. Hórnik. — Maćične rozprawy. — Dodawk. Pokazowař.

ČASOPIS
TOWAŔSTWA
MAĆICY SERBSKEJE.

DRUHI ZEŠIWK

1862.

Rohowin Štyrirohač.[1])

Wjeselohra we dwěmaj jednanjomaj.

Z čěskeho wot W. K. Klicpery

přełožił *Jan Ćěsla.*

Wosoby:

Cyžik, *Stulik,* *Kralik,* molerjo.

Rohowin Štyrirohač, měšćanosta a bohaty łazeńk.

Matij, jeho zastupnik.

Rychtaŕ.

Rips.

Pinčnik.

Wojacy. Hosćo.

Přěnje jednanje hraje so w čěskim městačku blizko sakskich mjezow; druhe w Draždźanach.

---

[1]) Byrnje tutón dźiwadłowy kruch jako lohcy wuwjedźomny přełožk w pěšej ryči po našim programmje do Časopisa njesłušał, smy jón tola k woćišćenju požadali, dokelž ma literarnohistorisku zajimawosć za naše serbowstwo. To je přěni kruch, kotryž je so woprawdźe po serbsku hrał, a to wječor 2. oktobra w salu hosćenca k złotej krónje w Budyšinje před sobustawami towaŕstwa ‚Budyska Bjesada‘ (založena 1850) a jich bohaće zhromadźenymi hosćemi. Před wjeselohru samej, kotrejež hrajerjo su we Łužičanu č. 10 t. l. pomjenowani, přednjese k. Pětr Dučman rodź. z Bozankec, w tu khwilu stud. lěkaŕstwa w Prazy, rjany prolog, kiž je we Łužičanu č. 11 t. l. woćišćany. Započatk serbskeho hraća na dźiwadle je sčinjeny, za pokračowanje so Serbja wěsće postaraja!

Red.

Jednanje I.

Wustup 1.

Cyžik. Stulik.

Cyžik. Tam budź, křiwohubaty piwarco!

Stulik. Tu lež, dołhonosaty młynko!

Cyž. Njejsym wamaj to hnydom rjekł, hdyž do teho hnězda stupichmy? Třo stražnicy trubjachu cyłu nóc, zo běše jich tři mile daloko słyšeć. Tam su jenož woły, prajach, a štóž tam njecha stadła a skót molować, njech tam njekhodźi.

Stul. Ah! ty nam wšudźe wěšćiš, a nihdźe so ničo njedopjelni.

Cyž. A njepokazowaše nam wšo na naše njezbožo? Kak dha bě na času, hdyž tu přińdźechmy?

Stul. Na poł pjećich.

Cyž. A słónco njebě hišće zeskhadźało. K ranju běše ćma, kaž by sej Jupiter nóc wospjetować chcył. Aurora drje wutykny něštokróć ruku ze swojej karbaču a biješe do swojeho přaha, zo to na zemi wrjeskotaše; taj sćerbaj pak so z blaka njehibaštaj.

Stul. To so mi hišće nihdy stało njeje.

Cyž. Tajku hańbu njeje mój seršćowc ženje namakał.

Stul. Ja molowach młynka.

Cyž. Ja piwarca.

Stul. Wotznamjenich jeho tak, zo zechcedźa jemu ludźo, hdyž jeho do młyńcy staju, macu nasypać.

Cyž. A hdyž ja mój wobraz do pincy powisnu, budźa žony k njemu po droždźe khodźić.

Stul. Sym jemu pječa jara dołhi nós sčinił.

Cyž. Dyrbjach jemu pječa hubu lěpje zrunać.

Stul. Kak dha móhł jón skrótšić, hdyž ma jón woprawdźe tak dołhi, zo dyrbiš jemu na pjeć kročelow z puća hić?

Cyž. Kak dha dyrbjał ju zrunać, hdyž ma ju swój žiwy dźeń tak křiwu, zo ma brodu pod lěwym wuchom?

Stul. Mi murjerjow nadawać?
Cyž. Mi rjec, zo by jeho tyšeŕ lěpje namolował?
Stul. Mi da wobraz naspjet.
Cyž. A wote mnje žadaše, zo bych jemu piwo, kiž sym při tym wupił, zapłaćił.
Stul. Mje móhł čert ze złobami wzać.
Cyž. Ja móhł so z mjerzanjom puknyć.

Wustup 2.

Kralik. Prjedawšej.

Kral. Muza! hdy by ty tola wobronjena była, kaž w tamnych časach sławna holcow wodźeŕka Wlasta, a ze swojeho hrodu dźesać tysac helskich žonow won pušćiła. Pušć jemu jich jenož poł sta do palencaŕnje, a daj jemu sudy tak wuprózdnić, zo, hdyž na nje klepnješ, zašćerča, kaž rozbity zwón.
Cyž. Nó, što je so ći stało?
Stul. Z kajkej dha tón přińdźe?
Kral. Apollo a Muzy! hdy by Apelles hišće žiwy był, wón by z cyłym tym hnězdom wójnu započał. Njeby Correggio już morwy był, tón by zwady dóstał, a naš Brandl, bratřaj, naš Brandl —
Cyž. Nó?
Stul. Što dha?
Kral. Njeby naš Brandl hižom hnił, a by wón widźał, kak tón njeplech, tón palencaŕ, mi wudmow nadawa, wón by sej žołdk na rubo wobroćił, a njeby hač do smjerće krepku palenca woptał.
Cyž. Čert tola, što dha je so ći stało?
Stul. Tak ryč tola, při wšěch čornych barbach!
Kral. Tu hladajtaj. To je jowle tón palencaŕ. Nima to wohidło napohlad, kaž by z dušu a z ćěłom wšudźe sedźało a z cyłej šiju so smjało, zo sej tudomni měšćenjo jeho křćeny palenc dosć wukhwalić njemóža.
Cyž. Jara derje!
Stul. Čeho dla dha sy jeho ze směchom molował?

Kral. Teho dla, zo to sam chcyše.

Stul. Ah! to je něšto druhe.

Cyž. Nó, a što k temu hišće pobrachuje?

Kral. Zuby jemu pobrachuja. Dyrbjach jemu pječa do tych wóslacych čelesnow zuby namolować.

Stul. To ma tež prawje; hdyž so štó směje, praju: směje, nic wusměwkuje, dyrbja jemu zuby widźeć być.

Cyž. Haj, to sy so, bratře, wjedrowje mylił, na zuby njedyrbješe zabyć.

Kral. Kak dha je jemu namoluju, hdyž ani jedneho wjacy we dźasnach nima?

Cyž. Kak? Ahahaha!

Stul. Ah! Kak? Hahaha!

Kral. Smjeć so chce, płakać chce, nima, khiba někotrych zhniłych koruškow, ani jedneho zuba w hubje, a chce, zo bych jemu tam běłych parlow nasadźał.

Cyž. }
Stul. } Ahahaha!

Kral. Sym teho dla wo dnjo a w nocy za taflu sydał, sym teho dla telko puntow barby wumazał, zo bych skónčnje, hdyž rjekow a bohowki moluju, někajkemu korčmarjej lišćił?

Cyž. Ahahaha!

Stul. Nječiń sej ničo z teho, bratře, namaj so tež tak dźěše.

Kral. Kak?

Cyž. Tamle leži mój piwarc!

Stul. A mój młynk pódla njeho.

Kral. Tak! — A wěstaj, štó je na našim dźensnišim njezbožu, tymle krupobitnym potłóčenju našeje česće a našeho dobreho mjena, wina?

Cyž. }
Stul. } Nó, nó?

Kral. Tón łazeńk jow.

Cyž. Tón?

Stul. Kak?

Kral. Tón slěpc wam pjeć stow puntow waži, a jeho dukaty su dwanaće króć tak ćežke.

Cyž. Po tajkim by so po nim Plutus, pohanski bóh bohatstwa, molować dał?

Stul. Što smy jemu činili?

Kral. Wón je při tym měšćanosta a w tajkej wažnosći w městačku, zo, hdy by khorhoj wzał a wołał: ‚Ja sym ćelo!‘ bychu wšitcy ludźo za nim běželi a wołali: ‚Ja tež! Ja tež!‘

Cyž. Hahaha!

Stul. Dale, dale!

Kral. Tón ma tež wuja, kotryž je pječa pola hornčerja štomy molować wuknył, a teho dla, zo je so jemu něšto kruwow a koni radźiło, moluje nětko ludźi!

Cyž. Ah! a zo njebychmy jeho wo khlěb přinjesli —

Kral. Duž běha nětko jeho wuj Rohowin Štyrirohač z khěže do khěže, a hani naše dźěło.

Stul. Rohowin Štyrirohač so tón wosobny knjez mjenuje? Jeli dwaj rohaj wotpołoži, namoluju jeho darmo.

Kral. Ale běda jemu; ćežke, žałostne běda!

Cyž. Bratře, te słowo sy mi z wutroby wzał. Wjećmy so!

Stul. Wjećmy so! Ale kak?

Kral. Kažkuli! Doniž prawu złósć na njeho njewuliju, njehibnu so z tuteje korčmy. — Hej! pinčniko! pinčniko!

Cyž. Što jemu chceš?

Kral. Budu pić.

Cyž. Ty dźě njemóžeš na nohomaj stać.

Kral. Tak so sydnu. Hej! pinčniko!

Wustup 3.

Pinčnik. Prjedawši.

Pinčnik. Što byšće radźi, moji knježa?

Kral. Wino jow!

Pinč. Kajke?

Kral. Kajke? Njebudźe-li dobre, ponjeseš je naspjet. Njewudźeraj na nas a dźi.

Stul. Moja rada by była, zo bychmy so jowle wuspali a rano zahe dale šli.

Kral. Twoja rada w tutych wěcach ženje ničo njepłaćeše. Praju ći, zo njepóńdźemy, doniž zasy swoje dobre mjeno njezměјemy.

Cyž. Prawje maš, Kraliko! ja budu ći z dušu a z ćěłom k pomocy.

Kral. Hdyž so zechceš molować dać, přińdź ke mni!

Pinč. Čeho dla?

Kral. Dawno hižom chcych wopicy molować. Twoje wobličo budźe mi za modell służić.

Pinč. Ah, wy kóždemu něšto napowisnjeće.

Stul. Aj, aj, Kraliko! tajkeho njejsym će hišće ženje widźał.

Kral. Dokelž njeběch swój žiwy dźeń tak dźiwi, tak rozhněwany, kaž dźensa. Pereat Rohowin Štyrirohač!

Cyž. Wěš, bratře, kajki so mi ty z tej šklenćcu zdaš?

Kral. Kajki drje?

Cyž. Kaž Michał Angelo we Correggio před korčmu.

Kral. Ah, ty sy błazn! Bjeze mnu a Michałom Angelom je tajki rozdźěl, kaž —

Cyž. Nó, kaž?

Kral. Kaž bjez kuntworu a elefantom.

Wustup 4.

Matij. Rychtař. Prjedawši. Hosćo.

Cyž. Aha, hosćo so skhadźuja.

Rycht. Kaž wam praju, Matijo, anno domini millesimo septingentesimo nonagesimo quarto smy też tak zahe žně měli.

Mat. I, što čerta! Wěsće, ja waše łaćanske njeznaju. Hdy to běše?

Rycht. W lěće teho Knjeza tysac sydom stow a dźewjećdźesać štyri.

Mat. Ah, to bě w tym lěće, hdźež so nam żołdźe tak derje radźichu. Ja běch sej tehdy gmejnski lěs wotnajał, wukormich sej tam tři sta swini, a sym so při tym tež sam z boha wukormił. Nó, a što je pola was noweho?

Rycht. Nowinkow dosć! Pro primo powjedaše mi swak, zo su pola Kukec slěborneho elefanta ze zemje wuryli, dźewjeć łohći wysokeho. Hłowu ma nadutu, tlamu wotewrjenu, a do njeje skhody kaž do pincy. Dźesać muži khowa so pjeća we njej, a njetrjeba so jedyn druheho ani dótknyć.

Mat. Aj! aj! aj!

Cyž. To budźe ta lećizna z Dobrosława! Tón njekhmanik sčini z teho elefanta, njeje-li skónčnje wěža.

Rycht. Pro secundo mamy w našim městačku wot zawčerawšeho třoch wubjernych pictores.

Mat. Lictores! Mi so zda, tak rěkachu pola Romjanow policajowje.

Cyž. Hahaha!

Rycht. Ně, ně, Matijo! Praju pictores, štož je po serbsku molerjo.

Mat. Ah, ći molerjo! Słyšach wo nich, słyšach. Moja Hana by so tež rada molować dała, ale njewěm. Najprjedy budu jich molowanja widźeć dyrbjeć, prjedy hač pjenjezy z woknom won ćisnu.

Rycht. Naš Consultissimus njecha jich khwalić.

Cyž. Staj dha słyšałoj? Consultissimus! A štó wě, hač mam k temu prawo, hdy bych sej chcył swój ropr roztorhnyć.

Rycht. Jedyn z nich je knjeza Staršeho molował, a je jemu město nosa namolował proboscidem elefantis.

Mat. Što dha to tola je?

Rycht. To je elefantowy nós.

Mat. Knjez Starši ma pak tola tež njedźiwajcy nós, kaž knježa krušwina!

Rycht. Nihil ad rem! To ničo njewadźi! A hdy bych ja nós kaž toporo dołhi měł, moleŕ dyrbjał mi tola přecy nósk namolować, kaž knježničcy.

Mat. To je to! Kóždy chce na wobrazu rjeńši być.

Rycht. Quidni? Kak dha hinak? Štóž je sam wot so rjany a krasny, tón so njetrjeba molować dać. Ja sym na přikład gibbosus, to je horbaty; dam-li so molować, njesmě mi moleř horb sčinić, zo bychu ludźo z najmjeńša widźeli, kajki bych był, hdy bych horbaty njebył.

Kral. I, mam dha tam hić a temu pjerokusarjej na čoło dwaj krěnowaj korjenjej namolować?

Cyž. Ćicho! Naš njepřećel přikhadźa.

Wustup 5.

Rohowin Štyrirohač. Prjedawši.

Roh. Wostaj jenož, wostaj! Škleńcu bruneho! immediate! Dobry wječor, moji knježa! Wostańmy sedźo! Dźensa sym so trochu zakomdźił, immediate!

Rycht. Najskeřšo je naš Consultissimus zasy dohladował na bonum publicum?

Roh. To na žane wašnje. Běch pola třoch hus, pósła po mnje španiski hrabja. Jědźeše přez město, a hrabina bě jemu na puću skhorjeła, immediate! Moji knježa! Tajkule zymnicu njejsym hišće swój žiwy dźeń widźał.

Mat. Najsnadno je to tež někajka španiska.

Rycht. Što?

Mat. Ta zymnica.

Roh. I hdy by tež turkowska była. Što dha? Njeznaju ja španiske khorosće?

Rycht. Wšak bě Consultissimus tež we Španiskej.

Roh. Ale na tu zymnicu sym wam hubu wudźerał, immediate! Z tymi wšědnymi lěkaŕstwami tu ničo njeběše. Ja khodźu dźesać minutow po jstwje, immediate! Hrabja na mnje hlada, hrabina zdychuje, hač so ja po tym sydnu, immediate! a pjero wozmu a pišu: Recipe! Radicem graminis — decoctum hordei — flores verbasci et caetera — immediate! — jenož zo to naš haptykaŕ wšo njezměje.

Rycht. Hdyž tón zasy k swojim krajanam přińdźe, změje něšto powjedać. A jeli skónčnje z Madrida, zwěčni so naš Consultissimus hač za Rheinom, za horami Pyrenejskimi a přez morjo we Americy.

Roh. Ah! hdy by so moja sława dale njedonjesła, hač do Ameriki! We Španiskej mje znaja, immediate! Tam mi hinak njerěkaja, hač ‚bohaty Rohowin‘. Junu měješe tam z jednym molerjom bjezbóžnu zwadu, immediate!

Rycht. Hehehe!

Roh. Nó, čeho dla směje so naš Rychtař?

Rycht. Hehe! Tej wćipnosći dyrbju so smjeć, kak je naš Consultissimus per idearum associationem na tu zwadu přišoł; přetož mamy tudy tež molerjow.

Roh. Ah! što dha! to su piplerjo!

Kral. Čert a hela tola!

Stul. Wostań sedźo!

Roh. To běše hinajši moleř. Tón molowaše ptaki w lećenju a ryby pod wodu, immediate! Junu powjedaše jedyn general wo swojej njewjesće, njepraješe ničo druhe, hač zo je młoda, čeŕwjena a rjana, immediate! — Moleř njepraješe ničo, sydny so k druhemu blidej, a za štwórt hodźiny přinjese tu knježnu wotmolowanu. General běše přez tón wobraz tak přesłapnjeny, zo rucy na njón wupřestrje, a chcyše swoju njewjestu wobjimać, immediate!

Cyž. Hahaha!

Mat. Dostojny knježe Rohowino! Ja bych wjesoły był, hdy by ta zwada k ryčam njepřišła.

Roh. Haj, immediate! Nó, junu so z tym molerjom w jednej khofejowni zeńdu, a ryčimoj wo Americy. Wón mi powjeda wo tamnišich městach, wo ludźoch, wo zwěrjatach, immediate! Bjez tym přińdźemoj tež na ameriske wósły.

Kral. Hej! Pinčniko, pinčniko! Wino jow!

Roh. St!

Rycht. Qualis strepitus! Pinčniko!

Pinč. Tu sym.

Rycht. Što je to do ludźi?

Pinč. Cuzy.

Roh. Rjekń jim, zo bychu tak njehawtowali, zo je tu naš Consultissimus.

Pinč. Haj! To bych derje zajěł.

Roh. Ja praju, zo bych tajkeho wosoła rad widźał, immediate! — I čeho dla nic? wotmłowi wón na to — chceće-li tu minutu wočaknyć, wam jeho na blidźe namoluju! — Na to wućahny kusk krydy z dybzaka, immediate! hłada mi wótrje do wočow, čara sem, čara tam a wóslik bě hotowy! Ja tam přistupju, wuwalam na to woči, a — što byšće rjekli, komu bě tón ameriski wóslik podobny?

Wšitcy. Nó? nó? nó?

Roh. Mi! kaž by mi z wočow wupadnył, immediate!

Wšitcy. To by tola!

Cyž. } Hahaha!
Stul. }

Rycht. Aj, aj! Consultissime! to bě zjawna injuria, serbscy křiwda. Nic?

Mat. To bych ja tež myslił.

Roh. A što dha sej mysliće, zo so na to moja wótra mudrosć hnydom njedohlada? Ja so na njeho pokhmurich; wšak naš Rychtař wě, kak móžu so pokhmurić!

Rycht. Wěm, wěm, Consultissime!

Roh. A njeprajach ničo druhe, hač: ‚Hdy bychmoj tak dobraj přećelej njebyłoj, knježe molerjo, bych wam plistu wotrazył, immediate! zo bychu wam wuši naběžałe, kaž temu wóslikej. Mjenuju so Rohowin Štyřirohač!‘

Wšitcy. Derje, jara derje, tak so to słuša!

Mat. To drje bě kałate dosć; ale móžeše na tym dosć měć.

Kral. To bych tola rad wjedźeć chcył, kak móže so póććiwy muž Štyrirohač mjenować.

Rycht. Je to naš Consultissimus słyšał?

Roh. Što?

Rycht. Tam so temu něchtó dźiwa, kak móhł so jedyn Štyrirohač mjenować.

Roh. Štó? Komu so jowle moje mjeno njelubi?

Kral. Mi.

Roh. Kak? Štó su ći knježa?

Cyž. }
Stul. } Molerjo.

Rycht. Ah, to su ći molerjo.

Roh. Što maće wy přećiwo mojemu mjenu?

Kral. Njelubi so mi.

Rycht. Quare? praju: čeho dla?

Kral. Dwajrohatych ludźi je na swěće dosć, ale štyrirohatych hišće nichtó žanych widźał njeje.

Roh. I, što, wy pryzlakojo, wy čeŕwjene wopuški! Moje mjeno ma cyłe město we ważnosći; ze swojim mjenom sym poł swěta přešoł, immediate!

Kral. Z khwalacym jazykom móže być! ale nihdy na nihdy we skutku.

Roh. Kak?

Kral. Ja z wami sto dukatow sadźu, zo z tymle swojim mjenom ani přez draždźanske wrota njepřeńdźeće.

Roh. Wón je błazn!

Rycht. Consultissime! Sadźmy, sadźmy!

Roh. Ja njepřeńć přez draždźanske wrota? Ja, kiž sym kóždy tydźeń, praju dwójcy, we Draždźanach? immediate! Ja, kiž tam jutře, da-li Bóh, zasy pojědu?

Kral. A hišće junkróć: sto dukatow na to, zo přez draždźanske wrota jutře njepřejědźeće!

Rycht. Sadźće, Consultissime, sadźće!

Roh. I hdy by to za to stało, dźesać tysac dukatow sadźu, immediate! ale — a hdźe dha bychu ći bosakojo dźesać dukatow wzali, wjele mjenje sto?

Kral. Knježe! to je naša starosć.

Hósć. To je to najmjeńše, knježe Štyrirohačo! Ja znaju jedneho z tychle wuměłcow, a wjele lěpje znaju jeho zamóžiteho nana. Ja za nich steju.

Stul. }
Cyž. } Kak?

Kral. Knježe! dźakujemy wam za dobrowólne zadobreprajenje, ale njeje nam teho trjeba. Dobudźe-li tón zawistnik, na minutu so jemu pjenjezy wusadźa. Mój časnik, moje pjeršćenje tu sadźbu tři króć přewaža!

Cyž. Njedajće ničo na to, zo pěši pućujemy! Štóž chce lud a krasu přirody spóznać, tón njesmě so do woza tyknyć dać.

Rycht. Sadźmy, Consultissime, sadźmy!

Mat. Hdy bych ja něšto z tym činić měł, na měsće bych sadźił.

Roh. A jeli so do ranja ze směchami njezadaju, płaći — sto dukatow!

Rycht. Mój smoj testes.

Mat. Što to je?

Rycht. Swědkaj.

Mat. Haj, mój smoj swědkaj.

Kral. Hdy zeńdźemy so w Drażdźanach?

Roh. Ja wotjědu, hdyž so swětlić póčnje, immediate!

Kral. Derje; na dźensniše smy hotowi.

Roh. Dobru nóc!

Rycht. O hdy bych jeno tež pódla być mohł!

Mat. Zapřahnu swojeho brunačka, pojědźemoj tam hromadźe!

Rycht. Magnus mihi eris Apollo!

Mat. Ničo na poło. Mój brunačk naj tam za połtřeća hodźiny dowjeze.

Rycht. Po tajkim halloh! do łoža — a za tři hodźiny zaso do škórni! — Hej, pinčniko! tu su pjenjezy!

Roh. Hehehe! poł swěta sym přejězdźił, ale tajkeho błazna njejsym hišće ženje namakał, immediate! Tu su moje tři škleńcy piwa! — Dobru nóc, knježa molerjo; ja sym muž wot słowa! ale — jenož zo so wy hač do ranja njewuspiće a njezapłakaće na swojej dźěćacej hłuposću, immediate! Hehehe! (Wotеńdźe.)

Rycht. To budźe gaudium! — Jeno so postarajće, knježe Matijo, ne sero veniamus!

Mat. Wy chceće hišće něšto syre jěsć? Dźiće radźo lehnyć!

Rycht. I ně, hehe! napominam was, Matijo, zo bychmoj pozdźe njepřišłoj.

Mat. To so njestarajće! Hišće dźensa ćisnu brunačkej kusk syna, a rano so nad nim spodźiwaće!

Wustup 6.

Molerjo sami. Pozdźišo pinčnik.

Cyž. Hahaha!

Stul. Wy sće něšto rjane zapřadli!

Kral. Čeho dla?

Stul. Mjerzaše će tych sto dukatow?

Kral. Bah!

Stul. Ja njewěm, kak njemóhł tón khamjel přez draždźanske wrota přińć?

Kral. Ja to tež njezapřijam. Swěć mi, wot hwězdy koruško!

Cyž. Hahaha! to je čertowy slěpc, tón Kralik.

Stul. Směj so jeno, směj! Jutře budźa so nam ći hłupakojo smjeć, a hdyž so to roznjese, wusměje so nam cyły swět!

Cyž. Njehněwaj so, bratřiko, ja sam so jeno ze złósću směju. Hłupy to je, hnójhłupy kusk! Ale pomyslmy sej, zo so to wjacy wróćić njeda, a zakřipmy ze zubami!

Stul. Njech mje djaboł njewozmje, hdy by to hišće hanibniše njebyło, w tym wokomiknjenju bych so wot waju dźělił, a bych šoł wot hroda k hrodu sam a sam.

Cyž. Bratře, njepřinjes mje wo zmužitosć! Hdyž je so stało, je so stało! Naćehń radšo we twojich mozhach něšto trunow wjacy a přemysl, kak bychmy konje dóstali.

Stul. Ty bě swój žiwy dźeń přecy po wójnje žadosćiwy; staraj so wo dobyće!

Cyž. Ćicho, ćicho! Čakaj, čakaj, mi jasnje swita! Ja to mam, bratře Stuliko, ja to mam!

Stul. Wozmješ sej šibałstwo na pomoc? Wočorniš jemu we wrotach mjeno?

Cyž. Ah! fi! To dokonja kóždy hłupak! Ani wo pismik jeho mjenu, ani wo prósk jeho khwalbje nješkodźu. My dobydźemy mudrje, wćipnje, genialnje.

Stul. Bóh daj!

Cyž. Hej, pinčniko, pinčniko!

Pinč. Mi so zda, zo knjez Kralik cyłu tu komediu přespi.

Cyž. Pój jow!

Pinč. Tu sym.

Cyž. Tu maš twjerdy toleř.

Pinč. Dźakuju ponižnje.

Cyž. Ale njeprajiš-li mi prawdu a njezabudźeš-li hišće dźensa, wo čim sym z tobu ryčał, dha budźeš to tysac króć wobžarować.

Pinč. Dajće mi telko na khribjet, kaž tutón toleř slěbornych wunoša.

Cyž. Kak dołho znaješ wašeho łazeńka?

Pinč. Štyri lěta.

Cyž. Su ći jeho domjace wobstejenja znate?

Pinč. Tak, tak.

Cyž. Zo jutře do Dražďźan pojědźe, to wěš?

Pinč. Hehehe! to sym słyšał.

Cyž. Kak khětře móže tam być?

Pinč. Kak bórzy? Wokoło sydymich.

Cyž. Nic prjedy?

Pinč. Lědom wo někotre minuty.

Cyž. Kak, hdy by w třoch wotjěł?

Pinč. Njewotjědźe. Do štyrjoch jeho swój žiwy dźeń nichtó z łoža dóstał njeje. To by cyłe město wumrjeć mohło, abo jemu wjeřch na hłowu spadnyć mohł, do štyrjoch njewulěze, a to jeno, hdyž ma jara nuzne. Hewak spi hač do sydymich, do wosmich.

Cyž. A by-li w štyrjoch wotjěł, móže tam do šesćich być?

Pinč. Njebudźe! W poslednej korčmje před Draždźanami zastanje jedyn raz kaž druhi, a tam so dobre poł hodźiny zadźerži.

Cyž. Čeho dla?

Pinč. Na drozy hinak njejědźe, w lěće a w zymje — wosebje rano —, hač w kožuše wot nohow hač do hłowy. Tam hakle so přewobleka, myje, pudruje, česa a sněda; a kak sněda!?

Cyž. Móžeš to wšo wobswědčić?

Pinč. Z ćěłom a z dušu!

Cyž. Po tajkim přinjes nam na měsće zličbowanje! — Pój, bratře!

Stul. Doniž so tóň mjerzacy měch hač na posledni suk njerozwježe, njebudu bjez tyšnosće ani wodychnyć móc.

Pinč. Nó, jeli tón naš knjez Rohowin tych sto dukatow přěhraje, a ja bych sto nowych dukatow sadźił, přetož či molerjo maja wjacy mudrosće we škórnjach, hač tón Goliath w cyłej swojej hłowje, dha nam Bóh pomhaj! Štóž najpręni skhorje, budźe z najmjeńša połojčku zapłaćić dyrbjeć.

Jednanje II.

Wustup 1.

Wojacy.

Wojak. Wotstup!

Wustup 2.

Rips. Wojak. Stulik.

Wojak. Zastańće!

Stul. Dobre ranje, knježe Ripso!

Rips. Dobre ranje! Štó wy sće?

Stul. Moleř.

Rips. Z wotkel?

Stul. Z Prahi.

Rips. Hdźe jědźeće?
Stul. Do Drażdźan.
Rips. Kak so mjenujeće?
Stul. Józef Jednorohač.
Rips. Je tudomny měšćanski radźićel z wašeho přećelstwa?
Stul. Mojeho nanowy bratr.
Rips. Snadź k njemu jědźeće?
Stul. K njemu!
Rips. Bože mje!
Stul. Bohu dźak! Jědź, swako!

Wustup 3.

Wojak. Rips. Cyžik.

Wojak. Zastańće!
Cyž. Dobre ranje, knježe Ripso!
Rips. Dobre ranje! Z kim mam česć ryčeć?
Cyž. Z hercom z dźiwadła.
Rips. Z wotkel přijědźeće?
Cyž. Z Wrótsława.
Rips. Hdźe jědźeće?
Cyž. Do Drażdźan.
Rips. Mysliće tu wostać?
Cyž. Wostanu.
Rips. Waše mjeno?
Cyž. Pawoł Dwajrohač.
Rips. Kak? Hm, dźiwna wěc!
Cyž. Chceće něšto?
Rips. Ně! Jědźće Bože mje!
Cyž. Jědź, swako!

Wustup 4.

Rips. Wojak. Kralik.

Rips. Spodźiwna wěc! Za Jednorohaćom jědźe za pjatami Dwajrohač. Aha, hižom zasy sćerći póstowy róžk.
Wojak. Zastańće!

Kral. Nanajponižniši słužownik, knježe Ripso!
Rips. Waš słužownik! Hdźe jědźeće?
Kral. Hdźěž mój miłosćiwy knjez poruči.
Rips. Hłupak! Štó je waš knjez?
Kral. Hrabja Wawelski.
Rips. Wy sće jeho —
Kral. Jeho komornik.
Rips. Z wotkel přijědźeće?
Kral. Z Křakowa.
Rips. Waše mjeno?
Kral. Stanisław Třirohač.
Rips. Kak? Kak so wy mjenujeće?
Kral. Stanisław Třirohač.
Rips. Knježe, to njeje wěrno.
Kral. Mój Božo, čeho dla nic?
Rips. To je jebałstwo! Z woza won! To móhł tola djaboł wzać!
Kral. Knježe Ripso! na čo so hóršiće?
Rips. Steju snadź tu teho dla, zo bychu sej někajcy tulakojo ze mnu žort zehrali, abo hórje, wjele hórje? Je to wjacy hač žort.
Kral. Mój Božo! Za čo dha mje maće, knježe Ripso?
Rips. Waše prawe mjeno chcu wjedźeć.
Kral. Stanisław Třirohač.
Rips. To njeje wěrno.
Kral. Kak dha so po tajkim mjenuju?
Rips. Djaboł, Beelzebub!
Kral. Njechaće-li mi wěrić, tu maće někotre pisma, kotrež sym dźakowane Bohu do kapsy tyknył. A njeje-li wam to dopokazmow dosć, woprašejće so mojeho knjeza, kiž za pjatami za mnu jědźe. Ja njewěm, što přećiwo mojemu mjenu maće, sym čestnych staršich dźěćo.
Rips. Jědźće k čertej!
Kral. Swako, jědź, jědź spěšnje!
Rips. Třirohač! Póndźe-li to dopołdnja tak dale, dha so něšto stow rohow hromadu zjědźe! — To hišće

so mi tola swój žiwy dźeń stało njeje a njestanje so. bych-li tež tři sta lět do wrotow na straž khodźił. Tola mje to mjerza, zo sym teho poslednjeho pušćił, a — njepřijědźe-li hrabja Wawelski bórzy — aha! tu je!

Wustup 5.

Wojak. Rips. Rohowin.

Wojak. Zastańće!

Rips. Směm-li prosyć —

Roh. Wšak mje znaječe, knježe zastojniko!

Rips. Njemóžu so dopomnić, knježe hrabja, zo bychmoj so hdy widźałoj.

Roh. Aj, aj, ja njejsym žadyn hrabja!

Rips. Kak? Nimam tu česć ryčeć z hrabju Wawelskim?

Roh. To nic, knježe Ripso! Wo tym njejsym ani słyšał, immediate!

Rips. Štó sće wy po tajkim?

Roh. Łazeńk a měšćanosta..

Rips. Hdźe jědźeće?

Roh. Do Drażdźan.

Rips. Wostanjeće tu?

Roh. Jenož dopołdnja.

Rips. Waše mjeno?

Roh. Rohowin Štyrirohač.

Rips. Kak? Čert a hela tola! Hišće wjacy? Knježe, wašemu žortej abo lěpje jebanju sčinju na dobo kónc. Dele z woza!

Roh. Čeho dla dha?

Rips. Polězće won, praju, abo dam was z mocu wućahnyć.

Roh. Knježe Ripso, měјće tola rozom, immediate!

Rips. Njebjo a zemja! Mysli snadź tón knjez, zo sym ja błazn?

Roh. Ja tež bjez mysli njejsym!

Rips. Wy sće jebař! Dele z woza!

Roh. Knježe Ripso, nječińće mi křiwdu, ja sym čestny čłowjek.

Rips. To so pokaže! Hej, stražnikó! Wočińće khorejtu a wućehńće jeho won!

Roh. Knježe zastojniko, jě-li so zwažiće; ja was wobskoržu — pola krala..

Rips. Jeno won z nim!

Roh. Knježe korporola! Knježe hejtmano! Knježe generalo!, immediate!

Rips. Dowjedźće jeho do strażnicy!

Roh. Ja běch již sto króć w Drażdźanach, immediate! Sym tu kóždy tydźeń dwójcy, znaje mje tu kóžde dźěćo.

Rips. A mjenujeće so knjez Štyrirohač?

Roh. Štyrirohač.

Rips. Po tajkim prječ z nim! Do strażnicy! Přimńće jeho!

Roh. Knježe Ripso, běda wam! Budźeće to wobżarować, immediate! Budźeće so mjerzać! Ja sym jara znaty, bohaty muž; poł swěta sym přejěł, immediate! A hdy by na tym tež mój dwór z fabriku skočić dyrbjał —

Rips. To bě tola djabołske pasmo! Tu přijědźe Jednorohač, za pjatami za nim Dwajrohač, hnydom na to Třirohač, a nětko k temu wšemu hišće Štyrirohač! Jednorohač, Dwajrohač, Třirohač, Štyrirohač! a dźesać tysac rohow, a ničo hač rohi! Teho ripsa chcył rady widźeć, kiž by temu šibałstwu spokojnje přihladował!

Wustup 6.

Rychtař. Matij.

Mat. To smoj w rjanej łuži!

Rycht. O maleficium, o nefas!

Mat. Chcemoj dha tam doskočić a jeho zamolwjeć?

Rycht. Dii avertant! Z wojakami njeje derje žortować.

Mat. Žortować tež mój z nimi njechamoj.

Rycht. Dźiće, knježe Matijo, sam; ja dóstanu spinanje do nohow, ja dyrbju do woza!

Mat. Samemu so mi tam tež njecha.

Wustup 7.

Molerjo.

Cyž. Dobyće, praju wamaj! Rohowin je juž we strażnicy!

Kral. Wubjeŕnje, tón budźe na nas molerjow spominać!

Stul. Njewyskajtaj jenož prjedy, hač njepřeskočitaj! Štó wě, kak to wupadnje!

Kral. Ah, derje to wupadnje! Přećelo, budźće tak dobry a zawołajće na někotre wokomiknjenja knjeza Ripsa won!

Cyž. Zawěrno, Kraliko, ja so teho nětk sam kusk boju.

Kral. Ah! ja tež! Ale na tych wotnohach njemóžemy wisajo wostać! Pšt! Dajtaj mi ryčeć!

Wustup 8.

Rips. Prjedawši.

Rips. Štó so za mnu praša?

Kral. Knježe Ripso!

Rips. Što widźu? To je mi znate wobličo!

Kral. Čim dlěje na tuto wobličo hladam, ah! teho dla bě mi tež prjedy tak znaty, Michale, mój přećelo!

Rips. Njech mje kulka zatřěli! Kraliko! Hdźe sy so ty tola jow wzał?

Kral. Ja do swěta du k swojim Muzam! — A teho njeběch so nihdy do smjerće nadźał! Zo sy ty wojak, to mi twój nan pisaše, ale w Draždźanach a dźensa, a runje w tutej žołnowanej khwilcy njebudźich će tu pytał.

Rips. Štó staj taj knjezaj? Najskeŕšo twojej přećelej?

Kral. Haj, molerjej, kaž ja. To je knjez Jednorohač, to je knjez Dwajrohač.

Rips. Kak?

Kral. A ja běch tón knjez Třirohač.

Rips. Ty, Kraliko? Je to móžno? Praj mi tola —

Kral. Tón šešerjaty hobr je woprawdźe łazeńk z najbližšeho čěskeho městačka. My tam přińdźechmy a molowachmy tam za pjenjezy, tak kaž móže so jeno wot wumjełcow a čestnych ludźi žadać. Tón hłupak hanješe nam z hubjenym wotmyslenjom naše dźěło, přinjese nas wo zasłužbu, a w tutym hnězdźe tež wo dobre mjeno. Molerjo a basnjerjo, to wěš, łowja swój žiwy dźeń za česću. My chcychmy so wjećić, a luby Bóh wě, kak so to we winowym zawjerćenju činješe; ja sadźich z nim sto dukatow, bratře, sto čeŕwjenakow, zo njepřejědźe přez draždźanske wrota! Nětk to wšo rozemiš!

Rips. Aj, aj, přećelo, přećelo! Ty njejsy ludźiškrjenje hišće wostajił! Kak dha, hdy by dźensa na mojim měsće něchtó druhi był?

Kral. Bratře! Bóh přećelstwa je nad namaj knježił! Nam njeje wo sto dukatow; dowjedź nas potom do strażnicy, a tam je do jedneho rozdamy; ale my chcychmy jemu zapłaćić, a to je so z dospołnej měru stało. Njedaj jemu dlěje ćeŕpjeć, pušć jeho won!

Rips. Z radosću! Na mnje njesmě skoržić! Kóždy druhi by na mojim měsće tež tak činił.

Wustup 9.

Rychtař. Matij.

Rycht. Ja bych jeno rad wjedźał, hdźe jeho powjedu.

Mat. Najsnadno sú jeho sadźili.

Rycht. Ah! — Quid deprehendo? knježe Matijo, knježe Matijo!

Mat. Nó?

Rycht. Njesteja tamle ći wjedrowi molerjo?

Mat. To su woni.

Rycht. Per Deos infernales! Hižom jeho wjedu!

Wustup 10.

Rohowin. Rips. Prjedawši.

Roh. Hdźe su ći njedočinkojo?

Rips. Tamle!

Kral. Knježe Rohowino! Ći hłupi molerjo chcedźa te sto dukatow měć.

Roh. Ah, ja so z mjerzanjom puknu, immediate! Wy jebakojo! Wy škrěkawy! Wy hawrony! Wy rapaki! Wy hłupakojo! Wy rubježnicy! Wy — wy — wy — immediate!

Biskop Thietmar Merseburgski
jako słowjanski ryčespytnik.

Wot *J. E. Smolerja.*

(Čitane w posedźenju ryčespytneho wotrjada M. S. 2. oktobra 1862.)

Bjez chronistami srjedźnych wěkow zasłuža biskop Thietmar Merseburgski našu wosebnu kedźbliwosć. Wón běše w stronach žiwy, w kotrychž lud z wulkeho dźěla našu serbsku ryč ryčeše, a wopisuje wjele podawkow, kiž su so stałe w krajach, wot Serbow wobydlenych. Hač je našeje serbskeje ryče dospołnje móćny był, to njehodźi drje so zjawnje dopokazać; zo pak je ju we wjetšej měrje znał, wo tym swědča wšelake wułoženja, kotrež wón w nastupanju wšelakich słowjanskich słowow podawa.

Tak piše wón w 2. knizy 23. stawje swojeje, w l. 1012—1018 pisaneje chroniki: ‚Zo by merseburgski biskop Boso duše, jemu dowěrjene, ćim lóžo w prawej wěrje rozwučować móhł, bě wón někajke napokazanje w słowjanskej ryči napisał, a prošeše Słowjanow, zo bychu ‚kyrie eleison‘ spěwali, a wułožowaše jim wužitk teho. Ale woni přeměnichu tuto słowo směšnje, prajicy: W kri (je) wolša, štož w němskej ryči rěka: ‚Die Eller steht im Busch‘.‘ Po našej hornołu-

žiskej serbskej ryči by to rěkało: ‚w keřku wólša‘ a po delnołužiskej: ‚w krju wolša‘; přetož naši delnołužiscy serbscy bratřa wužiwaja słowo keř, gen. krja, hišće dźensniši dźeń tam, hdźež my keřk stajamy. A lokativ krju móže po wšelakich słowjanskich naryčach tež kri rěkać. Thietmar je po tajkim spomnjenu sadu cyle prawje wułožił.

Dale piše wón we 4. knizy 28. stawje: ‚Jako bě khěžor (Ota II.) k mjezam župy Diedesisi přišoł, khwataše jemu napřećiwo (pólski) wjeřch Bolesław, to je po starym wuznamu słowa ‚najwjetša sława‘.‘ Tež tuto mjeno je Thietmar derje dosć wułožił, hač runje by so Bolesław po našej nětčišej serbskej ryči hišće lěpje jako bóle sławny wułožić hodźił.

W tej samej knizy we 35. stawje powjeda Thietmar: ‚Sławny pólski wjeřch Mješko běše sebi wosebnu Čechowku, sotru čěskeho wójwody Bolesława, za mandźelsku wzał, kotraž swoje mjeno ze skutkom wobswědči. Přetož wona rěkaše Dobrowa, to je po němsku: ‚Die Gute‘.‘ Zo je wón tež tudy prawje wułožował, to drje hakle dale dopokazować njetrjebamy.

We 5. knizy 15. stawje wułožuje Thietmar mjeno ‚Włodowoj‘, prajicy, zo to ‚móc (knjejstwo) wójska‘ rěka. W našej nětčišej serbskej ryči wjacy słowjeso ‚wołodźić, władać‘ nimamy, ale w druhich słowjanskich naryčach rěkaja wone to, štož naše ‚knježić‘, a ‚woj‘ je po korjenju to, štož naše ‚wójsko‘, tak zo je Thietmar mjeno Włodowoj pěknje dosć wułožił.

We 6. knizy 8. stawje piše wón: ‚W towařstwje kralowym bě wójwoda Jaromir, a tuto mjeno znamjenja ‚wěsty měr‘. W našej serbskej ryči mamy partikulu ‚jara‘, kotraž po němsku ‚sehr‘ rěka. Ale wona je wotwodźena wot adjektiva jary, kaž to hišće druzy Słowjenjo maja, a při nich rěka jary tón, kiž so pola nas sylny mjenuje, a měr wupraja so druhdźe tež mir. Thietmar njeje teho dla mjeno Jaromir zlě wułožił.

W tej samej knizy we 19. stawje dawa wón wułoženje znateje rěki, kotraž so hišće dźensa ‚Bobër‘ mjenuje, prajicy, zo tole słowjanske mjeno łaćanscy ‚Castor‘ rěka. My pak wěmy, zo je Castor zwěrjo, kotrež so słowjanscy ‚bobr‘ a němscy ‚Bieber‘ mjenuje.

W 7. knizy 44. stawje wułožuje Thietmar mjeno města ‚Nemzi‘ (Němci, nětko Nimptsch w Ślezynskej), prajicy: ‚..... město Nemzi, kotrež ma swoje mjeno z teho, dokelž je wot nas (Němcow) natwarjene.‘ Wułoženje je prawe. — [Při tej składnosći směmy drje na to spomnić, zo mamy serbsku wjes w Hornych Łužicach bjez Kulowom a Wojerecami, kotraž też ‚Němcy‘ rěka. Z jeje pomjenowanja móžemy sudźić, zo je wot Němcow wobydlena była, wosebje hdyž přispomnimy, zo so woná němski ‚Dörgenhausen‘ to je ‚Thüringenhausen‘ mjenuje, štož na to pokazuje, zo su jeje wobydlerjo něhdy Němcy z Deringskeje (Thüringskeje) byli. Nětko tam jenož Serbja bydla, ale mjeno ‚Němcy‘ je tej wsy přeco wostało.]

W tej samej knizy w 52. stawje spomina Thietmar na ruskeho knjaža Włodźimira a praji: ‚Tutón kral (Wlodimir) rěka po wuznamu sameho słowa: móc (knjejstwo) měra.‘

Skónčnje wułožuje wón we 8. knizy w 3. stawje mjeno ‚Beleknegini‘ (Běłoknjegini) a praji: ‚To rěka w słowjanskej ryči ‚rjana knjeni‘.‘ — Na prěni pohlad zda so, zo je wón słowo ‚běły‘ wopaki přełožił; ale znate je, zo ‚běły‘ husto, wosebje w poëtiskej ryči, też ‚rjany, šwarny‘ rěka. Tak je na přikład: běły dwór, běły hród atd. tak wjele, kaž: rjany dwór, rjany hród.

To by było, štož bych wo Thietmarje Merseburgskim jako wo słowjanskim ryčespytniku powjedać wjedźił. A hač runje to wjele njeje, dha je tola přeco zajimawe, hdyž widźimy, kak je so před wjacy dyžli 8 lětstotkami jedyn z najwučenišich němskich biskopow ze słowjanskim ryčespytom zanošował.

Dr. Jan Mahr a jeho wotkazanje.

Podał *Michał Hórnik.*

Serbska dźakownosć nowišeho časa zapisuje do swojeje historie a hišće hłubšo do swojeje wutroby wšitkich, kotřiž su so na to abo druhe wašnje za duchowne abo materialne lěpše swojich serbskich sobubratrow starali. Wosebje česći wona tych, kotřiž so we zrudnej zańdźenosći za swoju serbskosć njehanibowachu, ale wjele wjacy lěpši a sprawniši přichod za Serbowstwo wočakowajo tule swoju nadźiju z wulkimi skutkami před swětom wuznawachu. Najsławniši tajki Serb a dobroćeŕ cyłeho serbskeho luda bě zawěsće ryčnik J. M. Budaŕ, kiž swoje zamoženje tehdy, hdyž druzy w bjeznadźijnosći a njedźěławosći na wotemrjeće poslednjeho Serba čakachu, jenož khudym a hódnym ‚Serbam' wotkaza. Ale pódla tuteho wulkeho a nadobneho narodowca zasłužuja tež někotři druzy khwalobne wopomnjenje. Chcu teho dla tudy jednemu z tutych na dobrych podłožkach mały wopomnik stajić, mjenujcy Dr. Janej Mahrej, kotrehož fundacia je a budźe wulka dobrota za katholskich Serbow.

Jan Mahr narodźi so 16. februara 1765 na kuble, kotrež hišće dźensniši dźeń Mahrec (Marec) rěka, w Njebjelčicach. Dokelž we wjesnej šuli hižom wosobne duchowne dary pokazowaše, pósłaštaj jeho staršej na šulu do Budyšina a pozdźišo do Prahi, hdźež wón jako serbski seminarist gymnasialne studie wotbu. Bohosłowstwo (theologiu) študowaše potom w kollegiu de propaganda fide w Romje, hdźež sej ze swojej njewustawacej pilnosću a dźěławosću we wědomosćach doktorsku dostojnosć dobu. Duchownske swjećizny dosta w khapali (in sacello) teho sameho kollegia, a to 15. měrca 1788 subdiakonat, 30. t. m. diakonat a 6. hapryla presbyterat. Jako měšnik do wótčiny so wróćiwši nadźiješe so, zo budźe mjez swojimi krajanami najzbožownišo w Jězusowej winicy skutkować móc. Ale k jeho zrudobje njebě při žanej farskej cyrkwi

městno wotewrjene. Duž přebywaše pjeć lět jako domjacy wučeř w Bjarnatecach[1]) pola sudniskeho Richtera, při kotrymž wón w domjacej khapali Bože služby dźeržeše a sej z kubłanjom a wučenjom dźěći wulki dźak zasłuži. Tola połny duchownych a ćěłnych mocow přeješe sebi šěrše polo za swoju horliwosć a dźěławosć, a žadaše 1793 wot swojeho ordinaria biskopa Schüllera litteras dimmissoriales. Z tajkej dowolnosću poda so do Hornjeje Rakuskeje a nastupi kapłanstwo w městysu Haagu. Ale hižom w lěće 1796 powoła jeho tehdomniši ordinarius tachant Kobalc zaso domoj a postaji jeho za dopołdnišeho němskeho prědarja w tachantskej cyrkwi s. Pětra w Budyšinje, w kotrymž zastojnstwje wón hač do lěta 1819 zawosta. Hižom w lěće 1810 bu za kanownika wuzwoleny. Po smjerći probsta knježniskeho klóštra s. Madleny, njeboh Wernera w Lubanju (Lauban), přepoda jemu biskop a tachant Lok, pod kotrymž tehdom hišće tamniša wosada z klóštrom steješe, tuto zastojnstwo. Z tym bu wón tež měšćanski farař. Hdyž buchu k škodźe katholskeje cyrkwje[2]) w lěće 1820 fary Kulow, Jauernik, Hennersdorf a Pfaffendorf wot budyskeho tachantstwa wottorhnjene a z wrótsławskim biskopstwom zjenoćene, bu Mahr za arcyměšnika a visitatora cyrkwjow a wučeřnjow w mjenowanych wosadach postajeny, kotrehož zastojnstwo pak so wón po krótkim wzda, zo by so ćim bóle za naležnosće klóštra starać móhł. W lěće 1838 swjećeše wón jubilej pjećdźesatlětneho měšnistwa, při kotrejž składnosći jeho pruski kral z rjadom rycerjow čeŕwjeneho worjoła poćesći. Wysokowaženy w klóštrje a

[1]) Hdyž je korjeń ‚Bjarnat‘, dyrbimy pisać Bjarnatecy, nic Bjernaćicy, štož by ‚Bjarnata‘ žadało; pódlanska forma njech je Bjernadźicy wot ‚Bjernada‘.

[2]) Tak hodźi so z prawom wobkrućić, hdyž pomyslimy, zo jenička serbska wosada wrótsławskeho biskopstwa nima dosć serbskich duchownych a wučerjow. W Kulowje je wjetša polojca cyle serbskich dźěći a ani jedyn serbski wučeř. Z tym ćeŕpi nic jenož narodnosć, ale tež nabožnosć!

w dalšich stronach wumrje wón 9. novembra 1848 w starobje 83 lět a nimale 9 měsacow a bu 13. t. m. w Hennersdorfje pohrjebany.

Hačrunje je najdlěši čas mjez Němcami skutkował a też w Němcach wumrjeł, je Mahr tola přeco Serb wostał a jenož Serbam wotkazanje sčinił, kotrež jeho mjeno w serbskich stronach stajnje wožiwja a materialne srědki serbskim młodźencam poskićejo też za naše Serbowstwo zbožownje skutkuje!

Njeboh Mahrowe wotkazanje abo officialnje ‚Dr. J. Mahrische Fundation' ma 10,000 tolerjow zakładneho kapitala. Wón přepoda połojcu teho sameho 30. julija 1846, a druhu 25. januara 1848 budyskemu tachantstwu ze wšěmi instrumentami (obligaciemi), kiž na kubła Oberlangenöls, Steinbach a Stöckicht (Langenöls a pertinencie) swědčachu, k wotmyslenej swojej fundacii, kotruž pod administraciu tachantstwa staji. Podrobnosće swojeje fundacie wukładźe wón swěrnemu Serbej, swojemu přećelej kapitularej kantorej Michałej Hašcy ertnje; tola prjedy hač bě to napisał a zakońscy wobtwjerdźić dał, bu wot smjerće překhwatany. Tehdomny biskop Dittrich, kiž bě tu wěc wot Haški sej přednjesć a wobswědčić dał, přija a wobtwjerdźi a podpisa ‚Bestätigungsdecret' 30. novembra 1848. Tola hdyž tachantstwo wot pruskeho knježeństwa wobkrućenje žadaše, njebu to same podate, dokelž Mahrec potomnicy po žónskim boku přećiwo płaćiwosći wotkaza skoržachu. Woni buchu we wšitkich třoch instancach wotpokazani a spytowachu nětko pućć wotwołanja (appellacie). Tola tachantstwo njepušći jow wot swojeho prawa, wosebje dokelž běchu mjenowani potomnicy w testamenće bjez teho hižom wobmysleni (dwě sotře — Wórša a Madlena abo jeju potomnicy — po 1500 tol.), a dokelž to zakońscy nuzni herbojo njeběchu. Zo pak njeby prawowanje lěta dołho trało a tak so wjele kapitala přećiwo woli testatora zhubiło, zwoli tachantstwo do zjenoćowaceho jednanja, kotrež so ze zjed-

nanskim protokollom 24. septembra 1855 skónči, kiž je wot nětčišeho tachanta a jeho konsistorialow, kaž tež wot wšitkich Mahrec potomnikow podpisany. Po tutym dostachu Mahrecy 3600 tol. Mjez tym bě tachantske konsistorium hižom 1853 regulativ wuradźiło, a fundacia bu w lěću 1853 prěni króć w ‚Kamenzer Wochenschrift' a ‚Budissiner Nachrichten' [1]) wupisana; tola bu tehdom hišće wot wudźělenja wothladane. Druhi króć so fundacia wupisa a prěni króć so wobsadźi jutry 1859.

Cyła fundacia ma sydom stipendiow, kiž so połlětnje prænumerando wupłaćuja, a to:

a) dwě měsće po 80 tolerjach za fakulty, najprjedy bohosłowsku (theologisku), potom prawiznisku, lěkařsku a filologisku; tež dawa so tuto stipendium we najwyššimaj rjadownjomaj gymnasia, mjez tym zo móžetaj gymnasiastaj w nižšich rjadownjach jenož 50 tol. dostawać. Tuto stipendium móže so tež lěto po skónčenju studiow tajkim wudźěleć, kotřiž hišće druhu universitu w Němcach, Italii abo Francowskej wopytuja, a tak wuštudowawšemu duchownemu ma so při nastupjenju prěnjeho zastojnstwa hišće 100 tol. darić;

b) tři města po 50 tolerjach za tajkich, kiž so na wučeřstwo, chirurgiu, hórnistwo abo hajnistwo abo k něčemu přihotuja, štož akademiske studie požaduje;

c) dwě měsće po 30 tolerjach za tych, kiž so wumjeństwu abo rjemjesłu podawaja.

Po tajkim wudźěla so kóžde lěto najbólc 370 tol. Mahroweje fundacie; zbytk danje hromadźi so za reservny fond, kiž ma najwyše na 1000 tol. postupić, tak zo so potom po woli a wobzamknjenju tachantskeho konsistoria njebjelčanska wučeřnja, stipendiatojo atd. z mjenowanym zbytkom wobdźěla.

Prawo na tute stipendie maja jenož Serbja t. r.

---

[1]) Serbski ‚amtsblatt' by nuzny był!

serbskeje ryče móćni [1]) katholskeho wuznaća, a to: 1. potomnicy dweju sotrow njeboh Mahra, 2. dališi přećelojo po žónskej Mahrec linii, 3. młodźencojo z njebjelčanskeje wosady (t. r. z Njebjelčic, Serbskich Pazlic a Pěskec) a 4. katholscy Serbja sakskeje [2]) Hornjeje Łužicy.

Dokelž je hižom nětko mało blizkich přećelow, njeje tuta fundacia wjacy swójbna, ale skutkuje hižom powšitkownje k lěpšemu našeho Serbowstwa, a někotryžkuli němcowaŕski nan widźi z njelubym spodźiwanjom, zo je ta zacpěta serbska ryč za jeho dźěći we přihotowanju na tak wšelake powołanja tež hišće — profitable!

Jan Michał Budaŕ.

V.

W 1. zešiwku tuteho časopisa na lěto 1860 sym na 16. stronje podawk, wot wšelakich wosobow mi jenak wobtwjerdźowany, sobudźělił; wón nam powjeda, zo a kak je njeboh Budaŕ dla někotrych kralowsku majestu na česći ranjacych słowow raz do kriminalneje skóržby a na to do jastneho khostanja přišoł.

Tejle podawiznje w Budarjowym žiwjenju mamy hišće naslědowace dodać:

1. Tamny čłowjek (Němc), kotryž běše ze swojej žonu njeboh Budarja na tamne sobudźělene wašnje jeho wobskoržiwši, přeradźił, je po prawym a z połnym mjenom

---

[1]) Tak to wysokodostojne konsistorium zdobnje a z prawom wukładuje a dawa tež tajkich žadarjow, wo kotrychž serbskosći njeje přepokazane, pruhować. Spisaćel tuteho nastawka je sam hižom po poručnosći konsistoria wšeteho młodźenca pruhował. Wšelacy němscy młodźencojo chcychu hižom za Serbow při tejle wěcy powažowani być, dokelž hišće staršej serbski ryčitaj abo tola derje rozemitaj! To dopomnja woprawdźe na znate přisłowo wo wujowstwje w času kermuše!

[2]) Přičina wuzamknjenja pruskeho dźěla je tež to, zo je so při wottorhnjenju kulowskeje wosady wot budyskeje diœcesy na 30,000 tol. wšelakich fundaciow do Pruskeje wotedać dyrbjało.

Jurij Adam Leunert rěkał a pječa žiwnosć (wot něhdušeho Hrochec kubła) w Hornjej Hórcy wobsedźał. Wón je po ćěle srědnjeje, skerje małeje, snadneje wulkosće był a je w módrej sukni, třiróžkatym kłobuku, w łacu z wulkimi kneflemi, w šěrych nićowych nohajcach a w stupnjach ze šnalemi khodźił. Hewak je był pječa překlepana, ryčniwa hłowička a po wašnju lesćiwy, hładki, ludawy čłowjek. Pozdźišo je pak so sam w ćěmnych horach wyše Hornjeje Hórki wobwisnył.

Sudnistwo, kotrež je tamnu skóržbu přećiwo Budarjej wjedło a přisudźene jemu khostanje na nim wudokonjało, je tehduši sudniski hamt w Stołpnju był.

Po wšěch powjesćach, kotrež sym w tymle nastupanju nahromadźić móhł, je so Budař přećiwo tejle skóržbje jara zapjerał a na wšo wašnje wobarał, wosebje pak potom, jako je dyrbjał přisudźene khostanje w jastwje wotpokućić. Žadyn dźiw, zo so jemu to chcyło njeje!

Tajku khódbu je wón wjacy króć wot so wotwobroćić pytał. Tak je stołpnjanski hamt, zo by jeho do jastwa dostał, běrca po njeho słał, temule raz samo pječa tole přikazawši: Budarja — wšo jene — žiweho abo morweho do Stołpnja přiwjesć. Budař je pak, snadno dobrych přećelow w Stołpnje mějo, kotřiž su jemu wotpohladanje sudnistwa z kradźu a zahe dosć wjedźeć dawali, tež kóždy raz tajke wobzamknjene zajeće a wotwjedźenje do Stołpnja wotwobroćić a k ničemu sčinić wjedźał.

W tajkim wotpohladanju je teho dla, hdyž je běrc po njeho přišoł, so do łoža lehnywši pak na duchu khoreho, pak za morweho abo mrějaceho so wudawał. To činjo je sebi na př. pječa raz brodu jeno po połojcy wot horka dele wottruhał, druhu połojcu pak stejo wostajił, kaž tež dale hłowak, jón horka hromadu do kónčojteho zwjazawši, sebi jako khapu na hłowu stajił był. Druhi raz je zasy za morweho we łožu ležał a sebi pječa hubje ze syropom namazał, tak zo stej čornej byłej; potom pak je mucham do powočinjeneje huby nutř a won łazyć dał.

To widźiwši je pječa běrc wot zaječa a wotwjedźenja Budarja wotestejał a jeho za błudneho abo morweho doma wostajił. Kaž sym už w nastawku II. spomnił, je Budaŕ potom tola tak wjele docpił, zo je swoje khostanje w nětčišej Wićazec abo hornjej korčmje, hdźež su ze železnych lěsycow jastwo za njeho přihotowali byli, wotsedźił.

2. Tamna kónčita čapka, kotruž měješe njeboh B. jako ćěło w kašću ležo na hłowje, běše běła.

Wot dališich powjesćow sym tež tule zasłyšał:

3. Je dyrbjala so raz někajka wojeŕska kontribucia płaćić, pječa wot města Budyšina. K temu je Budaŕ pjenjezy požčił. Na dnju, jako su po nje přišli, je je B. prjedy w swojej jstwě wotličił. K tajkemu dźěłej je sebi pječa muža k pomocy wzał; ličenje samo pak je so tak stało, zo je B. na blido nasadźował, na to pak so blido, při kućiku we jstwě stejace, kóždy raz, hdyž je połne nasadźane było, nawróćiło a pjenjezy su so dele do kućika do hromady sypałe. Tak přeličiwši je Budaŕ dališe ličenje tym zawostajił, kotřiž su chcyli po požčonku přińć.

Na założku dostatych powjesćow spisach.

W Budyšinje 18$\frac{62}{63}$. *H. F. Wjela.*

Wosmy dźesatk basnjow

wot

Handrija Seilerja.

1. Škrěkawa a dźećelc.

Z duba žołdźe wotnošować
Dźećelc widźi škrěkawu,
W lěsu hrjebać a je khować
Widźeše ju njesprócnu;
Duž so do njej położi
A ju takle naswari:

Skupa towaŕška na dubi,
Nimaš dosć jow na štomi?
Praj, kak so ći nosyć lubi
Hišće tež do khowanki?
Jěmy kóždy, štož tu je,
Zbytk njech druhim wotpadnje!

A hdyž zemju swój čas budźe
Přikryć sněh a zasypać,
Budźeš žołdźe tu a druhdźe
Skhowane zas namakać?
Wopomń, hač njej podarmo,
Zo tu wšědnje drěješ so!

Žołdźe měć a wotnošować,
Škrěkawa so zamolwi,
Do khowankow zhromadźować,
Ach, to złoty lóšt je mi,
Było jich, kaž dešćika,
Wěŕ, ja bych wšě hrjebała!

* * *

Stójće, skupi, khopić w swěći
Mamon, kiž was čwiluje,
Kiž nic wy a waše dźěći
Wužiwać jón njeb'dźeće,
Ale herbjo smějaći
Póńdu wam za marami.

Kaž hdy sroki zhromadźene
Z koša sydrjec pokradnu,
A jón drjebja rozčerćene
Z kusanjom po trawniku:
Tak, kaž z tutym sydrjecom,
Budźe z wašim naměrkom!

2. Wosoł a law.

K lawej něhdy zwjeselcny
Wosoł jachlo přileća:
Majesteta! dowučeny
Nichtó bóle njej hač ja;
Njejsym nětko wjac tak hłupy,
Jeli rady potrjebaš,
Wěř, mój ‚rozymiš‘ njej tupy,
K stajnej pomocy mje maš!

Ćekń, ćekń, błaznje zabłaznjeny,
Law kral z hordom wotmolwi,
K radźe sy mój wuzwoleny
Z wěstosću ty posledni;
Přetož kohož mudrych rada
Njewućehnje ze škody,
Teho zdata, kaž ty, blada
Hłubje šwiknje do nuzy!

* * *

Njewěš sam sej rady žanej,
Wulcy zlě to hižom je;
Hórje, hdyž ći z radu khmanej
Mudry słužić njepřińdźe;
Najhórje, hdyž podtykuja
Blazni so ći k pomocy;
Přez tych, kaž tež mudrosć duja,
Dospołnje sy zhubjeny!

---

3. Mjedźwjedź, wjelk a liška.

Knjez mjedźwjedź něhdy wobzankny,
Kaž wićežny bur bohaty
So widźeć dać. Wón swinisko
Kaž tučnoh' woła pólskeho
Da šěrom' wjelkej zarězać
A lišcy kucheń wobstarać,
Sam pak na wulku kołbasu
Dźe prosyć lěsnu zwěrinu.

Mjez tym wjelk rěznik wustojny
Bě tykał, warił kołbasy
A liška mudra kuchaŕka
Bě z niću wšitke měriła,
Zo čestnym hosćam k pohórškej
Nic žana krótša, dlěša njej',
A hanještaj a dźěłaštaj
Tak nuznje, kaž za wótcny kraj.

Za to pak mjedźwjedź wiwlaty
Na myto njebě wogramny:
,Wój kóždu šestu kołbasu
,Sej kładźtaj hnydom na strónu,
,Poł swinjeća po hosćini
,Njech waju prócu zapłaći,
,A chcu waj wšudźom wukhwalić
,A do kuchinjow poručić.'

Ach ale, što nětk sćěhuje,
Hdyž hosćow rój so přimjele?
Hlaj, dokelž liška z přejara
Bě krótkej niću měriła:
Dha kolbasy kaž bibaski
So hordźachu w połpróznej škli
A falnychu, zo połojca
Wot hosći ničo njewita.

Duž rěkaše: Wój jebakaj,
Dha hapki waj též pokažtaj!
Jej wotkładk přińdźe na blido,
Wšo wołaše: bowsmorano!
Jej kołbas kóžda tołša je,
Poł łohća dlěša najmjenje —
Duž z hubu suchej, z hanibu
A z pukami jej wuhnachu.

* * *

Njeprawe kubło njetyje
A prawe sobu zežerje.

4. Law a kóčka.

Na lawa něhdy na štomje
So kóčka dele khlemi:
Bóh postrow, luby wujo će,
Ty sławny po wšej zemi,
Kak čescow swójba Kóčkec ma
A ja též hišće sobu,
Zo jena krej nas přeliwa,
Smy z jenoh' rodu z tobu.

Ja Kóčkec? zaru hněwnje ław,
Dha pój so ze mnu witać,
Maš pismo, kotry sym ja staw?
Dha chcemoj sej je čitać;
O njebyła ty na štomje,
Ći za wuši chcył sunyć,
Što Kóčkec abo Lawec je
A na wopuš ći plunyć.

* * *

Tu baseń ćehń na člowjeka
A člowski rozdźěl w swěći,
Smy wšitcy též wot Hadama
A z jenej hruzły dźěći:
Kak mały dźěl by płaćić dał,
Zo jena krej smy wšitcy,
By runje ryčał jako law
Tam k swojej ćeće micy!

---

5. Knjez Wjesela a jeho hajnik.

(Z luda.)

Knjez Wjesela ma hajnika,
Kaž kóždy knjez joh' nima,
‚Stup sem, ty wačka službowna',
Tak Wjes'la jeho přima,
‚Praj, z čim sy so tak wudrasćił

‚A swoje ćělo wukormił?
‚Ty sy mje jebał trašnje.‘

Po česći, prawdźe wšitko je,
Jom' hajnik wobkrućuje,
Knjez Wjesela pak ličeše,
Što hajnstwo wunošuje,
Jom' do wočow a pokaza,
Kak dwójcy wjac hajnk přetrjeba
A swojoh' knjeza kluka.

‚Dźi z wočow mi, ty šibalc,
‚Mój njem'žeš dlěje wostać,
‚Ja prjedy pak po zasłužbje
‚Chcu, liška, tebje khostać.
‚Dźeń a nóc dyrbiš w lěsu stać,
‚Dam će tam k štomej přiwjazać
‚Hač do plěch hłowy bosy.‘

A jako nětk po přikazni
Hajnk w lěsu wuwjazany
Bě wutrał skoro cylički
Dźeń hórcy čwilowany,
Dha na wječor knjez Wjesela
‚Dźi‘ słužownikej přikaza,
‚Dźi hladaj, što hajnk čini.‘

Duž Anton ćěri do lěsa,
Hač proch so kuri za nim;
Wón hajnka čornoh' wuhlada,
Tak muchow sedźi na nim,
Krwjelačne jeho cycachu —
Duž Anton łama hałozu,
Zo želny by je wuhnał.

‚Ach‘, dźeše hajnk, ‚ach wostaj to,
‚Ty wućěriš te syte,
‚A druhim slěpcam z noweho

‚Ja bywam blido kryte!‘
Z tej powjesću dom Anton dźe.
„Hm hm!“ knjez Wjes'la měnješe:
„Dźi, přiwjedź khadlu zasy.

„Što pomha, zo joh' wućěrju,
„Kaž ty tam syte muchi?
„Slěpc druhi mohł mi wo słužbu
„So klapać hłódny, suchi;
„To nowu picu khoštuje,
„Štó rukuje mi za lěpše?
„Dźi, přiwjedź khadlu zasy!“

(Přichodnje dale.)

Zemine wutwory.[1])

Přinošk k serbskej terminologii.

Wot *M. Rostoka.*

A. Krystaliniske abo zakładne horno. (Krystallinisches oder Grundgebirge.)

Zornowc (Granit), horjenc (Gneuß), błyšćel (Glimmerschiefer), swěćenc (Syenit), rohobłyšćenc (Hornblendefels), běławc atd. (Weißstein oder Granulit 2c.).

B. Worštowane horno. (Geschichtetes Gebirge.)

I. Horno prěnjotne. Primäres Gebirge.

1. *Wutwor prěni. Horno šěrawcowe* (h. překhodne). Grauwackengebirge (Uebergangsgebirge).

a. Spódne horno šěrawcowe. (Kambriski abo siluriski zestaw.) Unteres Grauwackengebirge. (Kambrisches oder silurisches System.)

Šćěpjel hlinowcowy abo brjudlica (Thonschiefer), křemjel (Kieselschiefer), šěrawc (Grauwacke), (zwaliny, pěskowcy, wapno. Conglomerate, Sandsteine, Kalk). Zornowc (Granit), křemjeńc (Quarzfels), zelenc (Grünstein).

---

[1]) Porjad mjenow je wzaty z ‚Gæa excursoria‘ wot Dr. Giebela.

b. Zwjeŕchne horno šěrawcowe. (Devoniski zestaw). Oberes Grauwackengebirge (Devonisches System).

Brjudlica (Thonschiefer), šěrawc (Grauwacke), wapno (Kalk), mjerk (Mergel).

Rostliny: knorjawka (Knorria).

Zwěrjata: wurosćowaki (Polypen), pruhowniki (Strahlthiere), mjehkuše (Mollusken), (łohćonohaki, hłowonohaki, rakojte stawěniki. Brachiopoden, Cephalopoden, krebsartige Gliederthiere), slědy z rybow.

2. *Wutwor druhi. Horno wuhlične.* Steinkohlengebirge.

a. Wapno wuhlične. Der Kohlen- oder Bergkalk.

Čěmnobarbny wapnowc (dunkelgefärbter Kalkstein). (Hórkowapno, smjerdowapno, Dolomit, Stinkkalk.)

b. Horno wuhlične. Das Kohlengebirge.

Pěskowc wuhličny (Kohlensandstein), bjezworštny pěskowc (flötzleerer Sandstein), słonowčel (Alaunschiefer), wuhličel (Schieferthon, Kohlenschiefer), wuhlicoworšty (Kohlenflötze), zwaliny (Conglomerate), wapno (Kalk).

c. Wotoržene. Das Rothliegende. (Morwoležace, nowočeŕwjeny pěskowc. Todtliegendes. Neurother Sandstein.)

Čeŕwjeny pěskowc (rother Sandstein), zwaliny křemjowe, rohowcowe a bahorcowe (Kiesel-, Hornstein- und Porphyrconglomerate), wapnowc (Kalkstein), wuhlica z wuhličelom (Kohlen mit Schieferthon). Bahorcy (Porphyre), čornawcy (Melaphyre).

Rostliny: rakosowka (Calamites), hwězdolisćowka (Asterophyllites), klinopaprušowka (Sphenopteris), česelowka (Pecopteris), paprušowka (Alethopteris), žiłopaprušowka (Neuropteris), zubopaprušowka (Odontopteris), kruhopaprušowka (Cyclopteris), pječatowka (Sigillaria), šupowka (Lepidodendron), klinolisćowka (Sphenophyllum), wjechlowka (Flabellaria), psaronia (Psaronius), pjeršćenjowka (Annularia), šmarula (Stigmaria), nœggerathia (Nœggerathia), volkmannia (Volkmannia).

Zwěrjata: ryby, praješćeŕe (Archegosaurus, muchi, šwobowka (Blattina).

3. *Wutwor třeći. Horno mjedźelowe* (Permiski zestaw. Horno mjedźowapnaty). Das Kupferschiefergebirge (Permisches System. Zechsteingebirge.)

a. Spódne horno mjedźelowe. (Unteres Kupferschiefergeb.)

aa. Běloležace (pěskowc, pěskowc mjedźowy). Weißliegendes (Sandstein, Kupfersandstein).

bb. Žiwicojty mjerkel (mjedźel). - Bituminöser Mergelschiefer (Kupferschiefer).

b. Zwjeŕchne horno mjedźelowe. (Oberes Kupferschiefergebirge.)

Popjol, kadowc (Rauchwacke), smjerdźenc (Stinkstein), jił (Letten), hórkowapno (Dolomit), sadra (Gyps).

Rostliny: mokricy, paprušc, rakosowki, zowjeńcojty (Fucoiden), lazuchowka (Caulerpites), smuhopaprušowka (Tæniopteris), paprušowka (Alethopteris).

Hewak z wjetša zwěrjata: předješćerc (Proterosaurus).

II. Horno druhotne. Secündäres Gebirge.

A. Trojota (horno selowe). Die Trias (das Salzgebirge).

4. *Wutwor śtwórty. Pěskowc pisany* (vogesiski pěskowc). Bunter Sandstein (Vogesensandstein).

a. Hrubozornity pěskowc (grobkörniger Sandstein).

Pěskowc křemjaty, zwalinaty (kieseliger, conglomeratischer Sandstein).

b. Tolstoworštowane pěskowcy (dickgeschichtete Sandsteine).

Drobnozornite pěskowcy (feinkörnige Sandsteine), hornowc abo běła hlina (Thon).

c. Płonojty pěskowc (plattenförmiger Sandstein).

Mjerk hornowcowy (Thonmergel), jiły křidlicowe (Schieferletten), błyšćinkopołne pěskowcy (glimmerreiche Sandsteine), jikerc (Roggenstein).

Rostliny: rakosowka pěskowa (Calamites arenaceus), palolisćowka (Aethophyllum), dwójčak (Voltzia).

Zwěrjata: błudźišćozubaki (Labyrinthodonten).

5. *Wutwor pjaty. Wapnowc škorpinačnaty.* (Muschelkalk.)

a. Wapnowc žołmjacy (Wellenkalk).

Hórkowapno žołmjace (Wellendolomit), hórkowapnity mjerk (dolomitischer Mergel), wapno žołmjace (Wellenkalk), ćěmnopopjelowy hornowc (dunkelaschgrauer Thon).

b. Horno selowe (kupka bjezwodźencow). Das Salzgebirge (Anhydritgruppe).

Hórkowapnite mjerki (dolomitische Mergel), šěry wapnowc, smjerdowapno a mjerk, bjezwodźenc (Anhydrit), ćěmnošěre hornowcy, sadra, kamjenjosól (Steinsalz).

c. Hłowny wapnowc škorpinačnaty. Hauptmuschelkalk.

Šěrokadowy swětły wapnowc, hórkowapno, wapno enkrinitske (Enkrinitenkalk), wapno trochitske (Trochitenkalk).

Rostlinjace zbytki pobrachuja.

Zwěrjata: pruhowniki (Radiaten oder Strahlthiere), škorpinaki (Muscheln), šlinki, přetočenki (Terebrateln), hłowonohaki, raki, ryby, wobojožiwcy (Amphibien), podješćeŕc (Nothosaurus), škorpinoješćeŕc (Simosaurus), prawoješćeŕc (Pistosaurus).

6. Wutwor šesty. Šrob. (Keuper.)

a. Kupka čornowuhla jiłoweho (Lettenkohlengruppe).

Swětłošěre mjerki wapnite, drobnozornite pěskowcy, jiły hornowcowe, woršty wuhlowe (Kohlenflötze).

b. Sadra šrobowa a pisane mjerki (Keupergyps und bunte Mergel).

Sadra jiłowa a nićata (Letten- und Fasergyps), płony křemjenjowe (Quarzplatten), hórkowapnišća (Dolomitbänke), mjerki pisane.

c. Pěskowc šrobowy (Keupersandstein).

Drobnozornite twjerde pěskowcy, jiły pěskojte (sandige Letten), płonojte pěskowcy, čeŕwjene jiły hornowcowy, lěhwa mazakowe (Koprolithenlager).

Rostliny: rakosowka pěskowa, smuhopaprušowka pružkata (Tæniopteris vittata), přaskowka (Equisetites), pjerolisćowka (Pterophyllum Jägeri), nilssonia (Nilssonia), podisonowka (Podisonia minuta).

Zwěrjata: zubohorboješćeŕc (Mastodonsaurus) a hłowoješćeŕc (Capitosaurus), tudy posleni raz.

B. Horno jurowe (jikercowe). Das Juragebirge (Oolithgebirge).

7. Wutwor sedmy. Lias. Lias.

a. Spódny lias (unterer Lias).

Pěskowc liasowy, wapno gryphitske (Gryphitenkalk), ćěmne hornowcy, mjerki kamjeńtne (Steinmergel).

b. Srjedźny lias (mittlerer Lias).

Šěrošakojte mjerki kamjeńtne (grauscheckige Steinmergel), ćěmne hornowcy, železodarne pěskowcy (eisenhaltige Sandsteine).

c. Zwjeŕchny lias (oberer Lias).

Žiwicojty mjerkel (bituminöser Mergelschiefer), smjerdźenc (Stinkstein), swětłošěre mjerki wapnite.

Rostliny: zowjencojte (Fucoides), papruše (Farren), woknatopaprušowka (Clathropteris), křiwopaprušowka (Camptopteris, smuhopaprušowka, zubopaprušowka (Odontopteris), cykadojte (Cycaden), pjerolisćowka (Pterophyllum), nilssonia, hejak (Zamia), błahoče (Araucarien). — Płody?

Zwěrjata: wurosćowaki, pruhowniki atd., přiješćeŕc (Ichthyosaurus), łžicoješćeŕc (Mystriosaurus).

8. *Wutwor wosmy. Jikerc bruny.* Brauner Jura.

a. Spódny jikerc bruny (unterer brauner Jura).

Jikerc železowy (Eisenoolith), ćěmne hornowcy, pěskowc mjeŕkowy (Mergelsandstein = Opalinusthon).

b. Srjedźny jikerc bruny (hłowny jikerc). Mittlerer brauner Jura (Hauptroggenstein).

Płowobarbne błyšćinkopołne mjerki pěskowe (fahlfarbige, glimmerreiche Sandmergel), twjerde šćromódre wapna, wapna mjerkowe z jikercom železowym.

c. Zwjeŕchny jikerc bruny (oberer brauner Jura.

Hornowcy a mjerki (Ornatenthon, Oxfordthon).

Rostliny: malo noweho.

Zwěrjata: raki, ryby, ješćeŕcy (Saurier).

9. *Wutwor dźewjaty. Jikerc běły.* Weißer Jura.

a. Spódny jikerc běły (unterer weißer Jura).

Žołtobrune, ze železom předrjene pěskowcy (gelbbraune, eisenschüssige Sandsteine), křemjenjate huste wapnowcy (quarzige dichte Kalksteine), wapnowcy mjerkowe, jikerc (Roggenstein).

b. Srjedźny jikerc běły (wapno khorarjace). Mittlerer weißer Jura (Korallenkalk).

Wapno khorarjace, hórkowapno, požołte pěskowcy, pěskojte huste mjerki wapnite, hornowcy křidličnate (schieferige Thone), wapno lithographiske (lithographischer Kalk).

c. Zwjeŕchny jikerc běły (podsyp). Oberer weißer Jura (Wälbergebirge, Waldgruppe).

Zwalina škorpinačnata (Muschelconglomerat), čorne mjerki z kulorudnikom (schwarze Mergel mit Sphärosiderit), šěrawe pěskowcy, składy čornowuhlowe a jiły (Kohlenflötze und Letten), mjerki.

Rostliny: wšelake papruše, přaska rólna (Equisetum arvense), hriby, nópach (Scyphia), hwiždźelowka (Cnemidium), kwětolisćowka (Anthophyllum), kamjenjodrjewnik (Lithodendron).

Zwěrjata: raki, ryby, ješćeŕcy (woprawdźite ješćelcy), krokodyle, ješćeŕcy lětace (zmije, Pterodactylen), nopawy (Schildkröten), překasancy.

C. Horno krydowe. Das Kreidegebirge.

10. Wutwor dźesaty. Wutwor krydowy. Kreideformation.

a. Twórba hilsowa. Hilsbildung.

Šěromódre hornowcy, mjerki wapnowe ze zwalinu.

b. Pěskowc worštowany. Quadersandstein.

aa. Spódnik (unterer Quader).

bb. Plonik (Pläner).

cc. Zwjeŕchnik (oberer Quader).

c. Běła kryda. Weiße Kreide.

Běłe wapno krydowe, pěskojte mjerki wapnowe, klepane kamjenje (křesadniki, Feuersteine).

Rostliny: mokricy, trawy, palmy, štomy jehlinate, wjeŕby, worješniki (Juglans).

Zwěrjata: wšitke tři swójby rybow.

III. Horno třećotne. Tertiäres Gebirge. Molassen-Gebirge.

11. Wutwor jědnaty. Wutwor brunicowy. Braunkohlenformation. (Eocenske twórby. Wutwor hrubowapnowy. Eocene Bildungen. Grobkalkformation).

Pěskowc, hornowc twórbowny (hornčeŕska hlina, plastischer Thon), brunica, pěsk, njeplowc (Knollenstein).

Rostliny: wjechlowka (Flabellaria), drjewna (Hölzer). Łopjena wjeŕbowe, topołowe, bukowe, wólšowe, worješnikowe, klonowe, ławrjencojte a myrtojte. Hable jehlinatych štomow. Drjewo ćisowcowe (Taxodium), cypresowe atd. Žiłopaprušowka, šleznikopaprušowka (Aspleniopteris).

Zwěrjata: ryby krymstate (Knorpelfische).

12. Wutwor dwanaty. Wutwor tegelowy. (Miocenske twórby.) Tegelformation. (Miocene Bildungen.)

Drobnozornity pěsk, zwaliny, hornowc, mjerk, wapno, brunica.

Zwěrjata: 30 družinow cycakow, kundrosnik (Tapirus), swinjo (Sus), nosorohač (Rhinoceros), strašnowc (Dinotherium), horbozubc (Mastodon), konjowc (Hippotherium), jelenje (Cervus) a małe hrymzaki (Nagethiere), žrawc (Vielfraß), kóčki, ptački, hady, ješćelcy, krokodyle, bachtarje (Batrachier), nopawy (Schildkröten).

13. Wutwor třinaty. Wutwor molasowy. Molasse-Formation. (Pliocenske twórby. Wutwor podapeninski. Pliocene Bildungen. Subappeninen-Formation.)

a. Spódna molasa. Untere Molasse.

Brunica, hornowc, pěsk a pěskowcy, ze železom přědrjene mjerki pěskowe (eisenschüssige Sandmergel).

b. Prawa molasa. Eigentliche Molasse.

Pěskowcy mjerkowe, zwaliny, zlěpjene (Nagelfluh), jiły.

c. Twórby słódkowodowe. Süßwassergebilde.

Mjerk molasowy, sadra słódkowodowa, jěrjenc słódkowodowy (Süßwasserkalk), dźěrnik (Kalktuff), hładźel (Polierschiefer), křemjeń słódkowodowy (Süßwasserquarz).

Rostliny: zdonki, łopjena a płody dwědźělušnych štomow, kokus fojasowy (Coccus Faujasii), znutřkorodźiwka (Endogenites). Płody, płodowc kokusojty, arekojty, mandlojty, hrochojty, jabłukojty (Carpolithus cocciformis, arecæformis, amygdalæformis, pisiformis, pomarius etc.) Rostliny wodowe. Papruše. Trawy. Dwaj jehlinačej (Coniferen). Wjeŕbojte, worješnikojte, klonojte, psowjojahodźinojte, łuskojte. Łopjena wot topołow, wjeŕbow, klonow, bukow, worješnikow, ptačicow (Ligustrum), wólšow, lěskow atd. Kołbaski brězowe. Płody worješnikowe, mandlowe, wjazowe, klonowe. Kwětki kaž čałtkowe (Convallaria).

Zwěrjata: wobojoživcy, ryby, krokawy, maloše (Molche), zmijicy (Salamander), ješćelcy a nopawy, ptaki, cycaki.

Kamjenje wohnjoplujeŕske (vulkanische Gesteine).

14. ***Wutwor štyrnaty. Poliw.*** Diluvium.

Pěsk, hornowc, mjerk, hlina, walanki (Gerölle), suwanki (Geschiebe).

Zwěrjata: słon (Elephas), nosorohač (Rhinoceros), woł (Bos), jeleń (Cervus), kóń (Equus), rowowc (Hyæna), kóčka jamowa (Felis spelæa), mjedźwjedź (Ursus).

IV. Twórby nětčiše. Gegenwärtige Bildungen.

15. ***Wutwor pjatnaty. Připław.*** Alluvium.

Rólna pjeršć (Ackererde), zemica (Torf), žórlace sydliny (Quellenabsätze), suwanki, pěsk, twórby rěčne a mórske, zbytki žiwochow (Ueberreste lebender Organismen), dźěła wumjołstwa (Kunstproducte).

Přispomnjenje.

1. Wukončenje ‚-owka‘ pola paprušowka, rakosowka atd. je so teho dla naložowalo, zo bychu so tute cyle wotemrjete rostliny rozdźělowale wot nětčišich, jako paprušica, papruš, rakos atd., runje kaž němscy při-

rodospytnicy rozdźěleja mjez wotemrjetymi rostlinami ‚Pinites, Equisetites‘ a hišće žiwymi ‚Pinus, Equisetum‘ atd.

2. Za němske słowo ‚Thon‘ w serbskim žane prawe słowo nimamy. Hlina, běła hlina, hornčeŕska hlina so njehodźi; přetož hlina je němske ‚Lehm‘, tež njeje běleje barby a ‚Thon‘ njeje přeco ani běły ani mjehki kaž hornčeŕska hlina. Ja sym słowo ‚hornowe‘ trjebał, doniž lěpše njezměјemy. Tak ma so tež ze słowom ‚Schieferthon‘, za kotrež so na dalše ‚wuhličel‘ hodźi, dokelž so we wuhličnych składach namaka.

3. Wukončenje ‚-ěl‘ woznamjenja němske ‚-schiefer‘ we zestajanych słowach. Za słowo ‚Thon‘ by so snadź hišće lěpje wuraz ‚hlinowc‘ hodźił a za ‚Schieferthon‘ ‚hlinowčel‘. Druhe wukončenja, kiž maja hlinu ke korjenjej, jako hlinik, hlinka, hlinanc su hižom přetrjebane. ‚Hlinik‘ je po čěskim žiwjel (Element) Alumium abo Aluminium, po serbskim słowniku pak Alumia = Thonerde = Alaunerde. Aluminium = Al. = 13,7. Alumia = Al^2O^3 = Al. 51,4. Thon = kieselsaure Thonerde nebst etwas kieselsaurem Kali, Natron ꝛc.

Mamy wšudźom rozdźěleć jednory žiwjel, dale chemiske zjednoćenja teho sameho žiwjela z druhimi žiwjelemi abo zjednoćenkami a naposledk hišće ze wšelakich žiwjelow abo ze wšelakich njerostow zestajane njerosty. Mamy rozdźěleć na př. Magnesium (Mg. = 12) a Magnesia (MgO. = Mg. 20) = Talkerde = Bittererde (Bittersalz = Schwefelsäure und Magnesia) a potom hišće njerosty, kiž wosebje z magnesie wobsteja abo wjele magnesie při sebi maja, jako wšelake wapnowcy, kiž hórkowapna abo hórkowapnowcy (Dolomite) rěkaja. Magnesium = jěrik. Magnesia = hórčina. Bittersalz = jěrčina abo hórka sól. Dolomit = hórkowapno.

Delnjołužiske substantiva pluralia tantum.

Wot *Křesćana Wylema Broniša* z Pricyna.

Nimo tych wěcownikow, kotrež Hauptmann w swojej delnjołužiskej ryčnicy jako pluralia tantum podawa, móžemy hišće sćěhowace poskićić bjez dźiwanja na dospołnosć. Wone woznamjenjeja naturske předmjety w jich wozjewjenju, kiž je jako w hromadu słušace mnohosće předstaja, w napřećiwnosći z wěcownikami singularia tantum, kotrež zhromadne (collectiva) wuznamy podawaja (kaž plur. jagły, Hirse, ale sing. groch, Erbsenfrucht), abo jako zestajane, z dźělow wobstejace připrawy a stroje.

Bły, die Schwämme im Munde (Krankheit); bizagi, der Queersack; błota, *dim.* błotka, das Gesümpfe, bes. Waldsumpf; pěski, die Sände oder Sandflächen; gliny, die Lehmflächen, Lehmfelder; bóry, die Todtenbahre; chrapje, die Kiemen der Fische; swětki, Pfingsten; figle abo wigle = vigiliae, geistlicher Chorgesang; husewki, der Abfall des Unrathes beim Sieben, Ausgesiebtes; horgele, die Orgel; liry, die Leier; střiłka (též střidłko), der Fiedelbogen; kamjeny, der Stubenofen (w Błótach), *dim.* kamjenki, der Röstofen in Oelmühlen; kiby, die Garnwinde; hotłucki, die abgestampften Schalen vom Hirse, Heidekorn ꝛc.; hubjeranice, die Auslese, der Fimmel im Hafer; pomyje, der Spühlicht, Spüling; zola, der Aescher; stergi, das gröbste mit Scheben vermischte Werg; šyški, die Schopfenden des Flachses; plowki, getrocknete Majoranblätter als Gewürz; škrjele, die Kiemendeckel der Fische; požynki abo přižynki, das von den Saatspitzen abgeschröpfte Viehfutter; šory, das Pferdegeschirr; slě, das Ochsengeschirr, Sielwerk; wagi, die Wassertrage; terpy, der Ortscheid (Waage) am Wagen, *dim.* teřpiki, die kleineren Theile desselben; staśidła, der Weberstuhl; pukadła a cykadła, die Platz- und Spritzbüchse der Kinder (ale též pukała a cykała); wreginy, bewußtlose Krämpfe der Kranken, auch Tobsucht der Zornigen und Trunkenen, za čož ma Chojnanus kninje, *pl.*; wiki, der Markt, auch Marktplatz; sruby, der Brunnenkranz; kósy, das Sternbild Orion; baby (Hauptmann), das Siebengestirn; płuca, die Lunge; wrjose, die Heideflächen; lubosći, die Liebeshändel, Liebschaft; kósćeńce, der Schindanger, eigentlich: die Gerippe; wjele, die Größen, eine oft wiederkehrende Benennung großer und langer Ackerbeete; wjele drogi, die Landstraße (dla wjacorych kolijow); kroteyce, eine Gruppe kurzer Ackerbeete; šoradki, kleiner Unrath oder Kehricht, der sich in Zimmern, Küchen ꝛc. sammelt; zganki, das im Siebe durch Rütteln aufgetriebene Gemülle und Ausschuß; pjerwuški, die Erstlinge; nožne, die Messerscheide; spinki, der Krampf, Zusammenziehung der Muskeln.

Delnjołužiske substantiva deminutiva,

kiž wuznam primitivow přeměnjeja.

Wot *Kř. W. Broniša.*

Škórka, die Brotrinde, Kruste; srjodka, die Brotkrume; kólk, der hölzerne Speiler, auch: die Stricknadel; kólušk, ko-

łyšk, der Wirbel an Instrumenten; kóło[w]rotk, der Drehwirbel an denselben; kórytko, eine größere Mulde; kóryśćo, die Futterbank (tež: rězack); barźco, die breite Handkarren- und breite Leitersprosse (v. bardo); wrjeśeńco, die Pflugwelle, auch: Spille am Spinnrade; sack, der netzförmige Maulkorb; zelezko, der eiserne Dreifuß; witka, das Weidenband; trjejałko, die Pfefferstampfe; třasałko, der Feuerstahl; glěda[d]łko, der Handspiegel; pjeněžk, der Pfennig; krošyk, der Dreier; młynk, die Handmühle; kólasko, das Spinnrädchen; rěśazk, das Thürkettelchen; bańka, die Meßkanne; snopk, eine Flachsboße; mótk, eine volle Strähne Garn; mótyjka, die zweizinkige Krauthacke; pjacenka, Spelze vom Backobst; kři[d]łko, Flederwisch; putko, pytko, pyśco, Vorlegeschloß; kóstka, der Würfel; špižka, der Schrank; sekałko, das Stampfeisen; nakowka, das Tengeleisen; tycka, die Bohnen-, Hopfenstange; pyrjenka, die Glimmasche; kózyca, der Pflugreudel; rucycka, der Spatengriff; lodk, Alaun; twarožk, Käse; štucka, ein Gesangstück; kadka, der Taufstein; mulka, der Kuß; mešk, die Flaumfeder; kólenko, ein kleines Messer für Kinder; matka, Stiefmutter; nank, Stiefvater; synk, Stiefsohn; kněžk, Landjunker; pjacyk, der Kamin; mufka, kleine Ofenmauer zum Sitzen; wěrka, ein leichtgläubiger Mensch; kulka, auch: die Kartoffel; skóck, die Heuschrecke; kónik, das Himmelspferd; kowalik, der Lindenkäfer; murjarik, die Mauerschwalbe; mack, Feldmohn; sock, Vogelwicke, (sok, Linse); lank, Marienlein (ein Unkraut); přeżeńco, Flachsseide (Unkraut); łobodka, Feldmelde; swińka, der Kellerassel; šćótka, Bürste, auch: Ziegenbart (Grasart); słynjaško, Erdbeere, auch: Marienwürmchen; mjadwjedk, Gerstenwurm, Werle; grošk, Erbsenkorn; słomka, Strohhalm; jabłuško, die Kugel im Gelenke; jaskolicka, die Schraubenmutter am Spinnrade unter dem Rocken (w Błotach); glowack, die Kaulpadde, auch: der Kreuzer; łopatka, das Schulterblatt; srowatka, die Buttermilch; copk, die Frauenhaube; brjuško, die Wade; głowka, die Obertasse, Obertheil der Harke ꝛc.; kružk, der Trinkkrug, Kruß; skobelka, der Kettelhaken an der Thür; střiłka (též: střelka), der Fiedelbogen; kokoška, ein röthlicher, morchelartiger Pilz; žabka, das Fröschchen (als Krankheit des Viehes); weška, Milbe, eigentlich: kleine Laus; matka, Bienenkönigin, Weisel; matuška, Stiefmutter (auch die sogenannte Blume); módrack, das Veilchen; módrak, blaue Kornblume; cernk, cenk, das Eigelb, Dotter; běłk, das Eiweiß; rožk, Tuchzipfel, Rockschoß; bick, der Dreschflegel; kachlik, die Ofenkachel; kapłank, Rittersporn (Blumenart); kokotk, der Hahn am Schlosse; kurjawka, die Räucherkammer der Zeidler; górka,

der Hügel, Hübel; stock, die Wasserfahre zum Abzug des Wassers; stuženk, ein Spring, natürlicher Quell; střack, die böse Viehbremse (oestrus); sowka, Spitzname für einen leichten Ephraimiten aus dem siebenjährigen Kriege, deutsch: Fledermäuschen; zrostk, das Ueberbein; hapawka, die Lichtputze; křušenka, Huzel, gebackene Birne; rypotka, der Knorpel; suwanka, die Schluder auf dem Eise; bělawka, der wilde Weißapfel und dergl. Baum; płonicka, der sauere Holzapfel; płowašk, die fahle Graumücke; móscik, der Weg über einen Bach, sonst ława; lubka, die Geliebte; kóstrjowka, Kumin (ein Gewürzkraut); powitka, Ackerwinde; rěcka, der Bach, das Flüßchen; cežawka, der Seigenapf; chytawka, der Perpendikel; šćerkawka, Klapperpflanze; pijanka, Lolch, Tollhafer, um Luckau: Dolch, Tolch; gólenka, Spergelfrucht, přir. pólske golanka, Fruchtknötchen, daher: Knötrich, atd.

Wo ‚ó' w delnjoserbšćinje.

Wot *Michała Hórnika.*

Prawidła, po kotrychž so ‚ó' w našej hornjoserbšćinje złožuje, su w tutym Časopisu (II. zešiwk l. 1855) wobšěrnišo rozestajane a wobkedźbuja so wot nimale wšitkich serbskich spisowarjow z wuwzaćom teho, zo negacii ‚nje-' połny přizwuk njedawamy a teho dla též we złóžcy, po tej samej sćěhowacej, ‚ó' wobkhowamy, n. př. njemóžu, njemóžny, nic: njemožu, njemožny atd. Někotremužkuli a wosebje ryčespytnikam budźe lube, hdyž tamny nastawk tudy wudospołnimy a nětko přidamy, kak ma so z ótom w delnjoserbšćinje a po kajkich powšitkownych prawidłach dyrbjało so pisać, byrnje so tu a tam wosebje na mjezach wšelako wuprajiło. W staroprawopisnych knihach (z němskimi pismikami) njeje ‚ó' nihdźe woznamjenjene, tak zo je prawe wuprajenje a čitanje cyle njemóžna wěc za teho, kiž njeje rodźeny Delnjołužičan; w tych někotrych nowoprawopisnych pak, wot Hornjołužičanow wudatych (Delnjołužičenjo sami njejsu dotal ničo w nowym prawopisu wudali!), njeje stajenje ‚ó' wšudźe dospołnje přewjedźene. Z dźěla pod III. ruko-

pisne spomnjenja delnjołužiskeho ryčespytnika k. Kř. W. Broniša dźakownje powužiwši, móžemy nětko tuto jako wěstotu podać a prosymy wudawarjow delnjołužiskich spisow, zo bychu po tym ‚ó‘ wšudźe woznamjenjeli a tak kóždemu čitanje wołožili.

I. Kaž pola nas, tak je tež w Delnjej Łužicy ‚ó‘ přizwučne (hl. l. c. str. 74), a steji po tajkim prawidłownje jenož w prěnjej złóžcy. Při tym twori drje druhdy jenozłóžkna předłožka takrjec cyłotu ze sćěhowacym słowom a přeměnja we wuprajenju ‚ó‘ do ‚o‘, n. př. dwór, na dworje, góra, na gorje; ale pisać dyrbjało so přeco ‚ó‘ njepřeměnjene ‚na dwórje, na górje‘, dokelž hewak dyrbimy tež druhdźe zasy samostejace jenozłóžkne předłožki z ‚ó‘ pisać, kiž je hewak nimaja, n. př. pó jěźi, pó smjerśi. Duž: na dwórje, na górje; po jěźi, po smjerśi atd.

II. Mjez tym zo my ‚ó‘ při wotewrjenju złóžki pušćamy (hl. l. c. str. 79) a do ‚o‘ přewobroćamy, zakhowaja je tam stajnje njepřeměnjene; n. př. swój, swója (pola nas: swoja); kóń, kónja (konja); wóz, wóza (woza) atd.

III. Kaž maja pola nas hubniki a krkniki wěsty wliw na ‚ó‘ (hl. l. c. str. 77. 78, z čimž je tamniše II. prawidło z nowa wobkrućene), tak tež tudy. Te same njećeŕpja mjenujcy prjedy so žane ‚ó‘; za to pak jemu zady so wjele wjetše prawo dawaja dyžli my. Tam steji ‚ó‘ jenož:

1. po hubnikach ‚b, p, f, w, m‘ (‚ł‘ so tam njewupraja kaž ‚w‘, duž njeje hubnik!), jelizo hubnik abo krknik njeslěduje, n. př. bół, bósy (bosy), zbóžo (zbožo), pódpora (podpjera), pótom (potom), pósoł (posoł), fójt (hejtman), dwór, wółaś (wołać), wótrjac (wotrjec), móst, mórjo (morjo), mótaś (motać). Ale: kłos (kłós), błoto (błóto); groź (hródź), nos (nós), nož (nóž), sol (sól); bog (bóh), bom (štom) atd.;

2. po krknikach ‚g, ch, k‘ (‚h‘ njepřikhadźa jako korjeńske, ale jenož jako přidych, kiž so pak wupraja pak nic: Ažow a Hažow, ołtaŕ a hołtaŕ, opor a hopor

atd.), jelizo hubnik abo krknik njeslěduje: góły (hoły), gólc (holo), góra (hora), gótowaś (hotować), gódy (hody); chóry (khory), chólowy (kholowy), chódota (khodojta); kóza (koza), kóža (koža), kóleno (koleno), kótary (kotry). Ale: gowjedo (howjado), kobyła (kobła), komora, chowaś (khować), chopiś (khopinać, započeć), skok atd.

Z předkhadźaceho je widźeć, zo delnjołužiske ‚ó‘ njesteji ani přeco tam, hdźež w hornjołužiskej naryči ‚ó‘, ani hdźež w čěskej ‚ů‘, ani hdźež w pólskej ‚ó‘ widźimy a słyšimy; najbóle pak trjechi so z kašubskim ‚ó‘ (přir. někotre knižki Dr. Ceynowy), tak zo tež w tym kaž w druhim nastupanju tutej naryči sebi najbliže stejitej. Bratřa Kašubojo njech k wudospołnjenju słowjanskeje fonetiki swoju naryč hišće bóle přepytaju, njeje-li w tych padach, hdźež woni před hubnikami a krknikami hišće ‚ó‘ pisaja, tola jenož połne ‚o‘, kiž je błukemu ‚ó‘ jara blizke a teho dla so z nim zastupuje, kaž so to tež w někotrych kónčinach Hornjeje Łužicy stawa!

Zapis knihow,

w prěnjej połojcy druheho lětdźesatka M. S. wudatych.

A. Čisłowane knižki.

31. Kſchiʒne wójny, ſerbſkemu ludu we ſerbſkej ryczi powedane. W Budyſchini 1857. (Wot njemjenowaneho.)
32. Pſchedʒenak. Protyka ſa Sserbow na ljeto 1858. (Wot k. R. Rædy.)
33. Pſchedʒenak. Protyka ſa Sserbow na ljeto 1859.
34. Pſchedʒenak. Protyka ſa Sserbow na ljeto 1860.
35. Jakub abo Boʒe ſłowo dyrbi w człowjeku ʒiwenje dóſtacj. Ʒiwenſki wobraſ we wobraſkach wot K. Kulmana. W Budyſchini 1859.
36. Spjewy ſa ſerbſke ſchulje. Shromadʒene wot K. E. Pekarja. Druhi ſeſchiwk. (Z němskim přełožkom.) W Budyſchini 1860.
37. Pſchedʒenak. Protyka ſa Sserbow na ljeto 1861.
38. Pſchedʒenak. Protyka ſa Sserbow na ljeto 1862.

39. Genovefa. Rjane powjedančzko ze staroho czasa wot Khrystofa Schmida. Za serbske macżerje a dżeczi pscheložił M. Hórnik. W Budyšinje 1861.
40. Robinson. Rjane powjedančzko, wosebje sa młodych ludżi. Po němskim stožene wot K. Kulmana. W Budyschinje 1862.
41. Pschedżenak. Protyka sa Sserbow na lěto 1863.

B. Bjez čisła.

a. Časopis towarstwa Maćicy Serbskeje. Redaktor Jakub Buk. Zwjazk III., zešiwk 17.—26. W Budyšinje 1858—1862.
b. Serbski Słownik. Pod sobuskutkowanjom Handrija Seilerja, fararja we Łazu, a Mich. Hórnika, vikara w Budyšinje, spisany wot Dr. Pfula. A—Włosowka. Pjeć zešiwkow. W Budyšinje 1857—1861.
c. Jesuß we domi pobožnych. Schtyri prjedowanja se sawostajenstwa neboh knesa Handrija Lubenskeho atd. Druhi wudawk. W Budyschini 1858.
d. Choralmelodieen zum wendischen Gesangbuch, atd. (Jenož noty.) 1858.
e. Šěsć spěwow serbskich za sopran abo tenor z přewodom fortepiana skomponowane a swojemu wučerjej knjezej organistej Heringej w Budyšinje poswjećene wot K. A. Kocora. (Z němskim přełožkom.) W Budyšinje 1861.

C. Wosebite woćišće z Časopisa towarstwa M. S.

a. Pěseń wo Zwonu wot Bjedricha Schillera. Zeserbšćena k Schillerowym stolětnym narodninam wot H. Dučmana. W Budyšinje 1859.
b. Hornjołužiska serbska ryčnica na přirunowacym stejišću. Spisał Dr. Pful. Zešiwk I. Zawod. Zynkosłow. W Budyšinje 1862.

Přinoški maćičnych sobustawow.

W běhu lěta 1862 su sćěhowace sobustawy swój přinošk do pokładnicy Maćicy Serbskeje zapłaćiłe:

A. Sobustawy I. rjadownje.

1. Na lěto 1862: k. Mučink, wučeř w Zemicach; k. Mikel, překupski w Budyšinje; k. Ponich, kubleř w Mješicach; k. Wawrik-Jězorka,

póstmištr w Krimmitzschawje; k. Sykora, kand. duchownstwa a domjacy wučeř na Friedsteinje; k. scholastik Buk w Budyšinje; k. Bróska, farař w Křišowje; k. Čabran, stražmištr w Radebergu; k. Imiš, farař w Hodźiju; k. Kulman, wučeř we Wojerecach; k. Pjech, senior w Budyšinje; k. Rostok, wučeř w Drječinje; k. Probst, kubleř w Brězy; k. Wjela, aktuar w Budyšinje; k. kanonik Wornač, farař we Wotrowje; k. Schmidt, podwyšk w Draždźanach; k. Herrmann, tachantski vikar w Budyšinje; k. Mrózak, wučeř we Wulkich Zdźarach; k. Matijca, kubleř w Lubušu; k. Jakub, stud. theol. w Lipsku; k. Mróz, farař w Grunawje; k. Łamanskij, professor z Pětrohroda; k. Łahoda, farař w Bělym Kholmje; k. Chociszewski, pólski spisowař w Cieszynje (nětko redaktor ‚Nadwiślanina‘ w Chełmnje); k. Mättig, seminarist w Budyšinje; k. Blažik, lěkař w Rakecach; k. Rychtař, ryčnik w Budyšinje; k. Wagner, wučeř w Ditelsdorfje; k. Bróska, farař w Budestecach; k. Malinowski, farař w Komornikach pod Poznanjom; k. Łusčanski, stud. theol. w Prazy; k. Ræda, diakon w Mužakowje; k. Bernhard, seminarist w Budyšinje; k. Paplońeski, statny radźićel a visitator šulow we Waršawje; k. Kral, wučeř w Ketlicach; k. Felfel, wyšši hajnik w Bělym Kholmcu; k. Krečmař, měšćanski wučeř w Budyšinje; k. Seileř, farař we Łazu; k. Guda, farař emer. w Budyšinje; k. Jakub, překupc w Budyšinje; k. Kummer, młynk we Łazku; k. Henč, krajskodirekcijiny pokładnik w Budyšinje; k. Gólč, farař w Rakecach; k. Rabowski, kubleř w Pomorecach; k. Bjar, kubleř w Brězy; k. Jenč, farař w Palowje; k. Fiedleř, seminarski wučeř w Budyšinje; k. Kral, wučeř w Klukšu; k. Tešnař, farař w Njedźe; k. Khěžnik, kubleř w Budyšinje; k. Lernet, farmaceut w Pardubicach; k. Hórnik, tachantski vikar w Budyšinje.

2. Na lěto 1863: k. Łamanskij, professor w Pětrohrodźe; k. Malinowski, farař w Komornikach pod Poznanjom; k. Kouba, professor w Prazy; serbski seminar w Prazy; k. Wjelan, farař w Slepom.

3. Na lěto 1861: k. Libša, póstski sekretař w Draždźanach; k. Marčka, rektor we Wósporku; k. Wawrik-Jězorka, póstmištr w Krimmitzschawje; k. Garbař, wučeř w Minakale; k. Gólč, farař w Rakecach; k. Łahoda, farař w Bělym Kholmje; k. Krečmař, měšćanski wučeř w Budyšinje; k. Kopf, wučeř w Lutolu; k. Tešnař, diakon w Khoćebuzu; k. Góslaw, farař w Malinju.

4. Na lěto 1860: k. Marčka, rektor we Wósporku; k. Gólč, farař w Rakecach; k. Chlumský, bohosłowc w Kralohródcu.

5. Na lěto 1859: k. Bartko, wučeř w Nosaćicach; k. Chlumský, bohosłowc w Kralohródcu.

B. **Sobustawy II. rjadownje.**

Na lěto 1862: k. Buk, gmejnski prědkstejeř w Zyjicach.

Dodawk k třećemu zwjazkej Časopisa,

kotryž dalše pjeć lětnikow (1858—1862) wopřija.

Pokazowař,

po wopřijeću nastawkow zestajany.

A. Pěsnjeřske džěła.

Sydymy dźesatk basnjow (prěnja połojca) wot Handrija Seilerja. (Liška a elefant. Khapon a wróble. Dornyčałki. Konopačk a sykorki. Přiběracy hlód.) XIII. lětnik, zešiwk I. str. 3 — 6.

Sydymy dźesatk basnjow (druha połojca) wot Handrija Seilerja. (Pos na dworje a liška. Mots nan a synk Jan. Law kral a jeleń. Rubježnik a drohař. Psyk a kóčka.) XIII. lět., zeš. II. str. 57 — 62.

Wosmy dźesatk basnjow (prěnja połojca) wot Handrija Seilerja. (Škrěkawa a dźećelc. Wosoł a law. Mjedźwjedź, wjelk a liška. Law a kóčka. Knjez Wjesela a jeho hajnik.) XV. lět., zeš. II. str. 95 — 101.

Dźesać spěwow wot Handrija Seilerja. (Powitanje nalěća. Tu a tam. Gaudeamus. Towařšny spěw. Študentski spěw. Wjesny přebytk. Wšelaka ryč. Čołmiski spěw. Pčoły. Młodźenc a šedźiwc.) XI. lět., zeš. I. str. 12 — 23.

Tři pěsnje wot Handrija Seilerja. (Na stwórbu. Na prěnju kłósku. Njedźelske ranje w meji.) XII. lět., zeš. I. str. 3—6.

Zymske wobrazy, po woteńdźenej zymje 1857 — 58 swojimaj přećelomaj Dr. PF. a J. B. w Draždźanach poswjećene wot Handrija Seilerja. (Zyminy přikhad. Nutřka. Husleř pod woknami. Wboha syrotka. Dźěćacy swět. Hola. Nóc. Štóž jeno Bohu wěri.) XI. lět., zeš. I. str. 3 — 12.

Na hodowne blido knjezej fararjej Handrijej Seilerjej, pěsnjerjej ‚zymskich wobrazow‘, w přećelskej lubosći P. a B. XI. lět., zeš. II. str. 49 — 51.

Wěnčk pěsnjow wot Radyserba. (Dobry domojwrót. Cuznik na rowje. Swěra. Připołnica. Fijałka na Hromadniku.) XIII. lět., zeš. II. str. 62 — 66.

Někotre pěsnje wot Radyserba. (Hońtwař. Zwady wuńt. Panička mniška. Cuzy jězdnik. Wotwód.) XV. lět., zeš. I. str. 26—30.

Morła holčka. Ballada wot Radyserba. XIII. lět., zeš. II. str. 78 — 82.

Lazarus. Pokhěrlušk z luda, sobudźěleny wot M. Hórnika. XIII. lět., zeš. I. str. 6 — 9.

Pokhěrluškaj z ludu. Zdźěluje Michał Hórnik. I. Wo swjatej Khatrnje. II. Wo njecistej knježnje. XV. lět., zeš. I. str. 3 — 9.

Dwaj wojeŕskaj spěwaj wot njeboh k. Rudolfa Möhna, past. prim. w Lubiju, sobudźělenaj wot K. A. Jenča. XII. lět., zeš. II. str. 71 — 75.

Pěseń wo zwonu wot Bjedricha Schillera. Zeserbšćena k Schillerowym stolětnym narodninam wot Handrija Dučmana. XII. lět., zeš. II. str. 49 — 71.

Rohowin Štyrirohač. Wjeselohra we dwěmaj jednanjomaj. Z čěskeho wot W. K. Klicpery přełožił Jan Ćěsla. XV. lět., zeš. II. str. 65 — 86.

B. Ryčespytne dźěła.

Hornjołužiska serbska ryčnica na přirunowacym stejišću. Spisał Dr. Pful. Zawod. Prěni dźěl: Zynkosłow. XIV. lět., zeš. I. & II. str. 1 — 95.

Přiwuznosć indo-europiskich ryčow. Wot Dr. Pfula. XI. lět., zeš. II. str. 51 — 63.

Přichodny čas serbskeho słowjesa. Wot J. E. Smolerja. XII. lět., zeš. I. str. 7 — 14.

Pismik ‚w‘ a jeho přestworjenje, wuwostajenje a njewušne wužiwanje w serbskej ryči. Wot J. E. Smolerja. XIII. lět., zeš. II. str. 119 — 124.

Dorunanki w serbšćinje. Zestajił M. Hórnik. XIII. lět., zeš. I. str. 37 — 43.

Mythiski wuznam słowa ‚dešć‘. Spisał Pětr Aleksejewič Ławrowskij. XIII. lět., zeš. I. str. 28 — 37.

Pokazka ze serbskeje synonymiki. Wot H. Imiša, fararja w Hodźiju. XIII. lět., zeš. II. str. 82 — 85.

Dalša kopa serbskich přisłowow, zezběranych wot H. Seilerja a J. Buka. XIII. lět., zeš. I. str. 10 — 13.

Dalše sto serbskich přisłowow a přisłownych prajidmow, zezběranych přez H. Seilerja a J. Buka. XV. lět., zeš. I. str. 21 — 26.

C. Stawiznařske dźěła.

Tadej Pacak a jeho słownik. Zdźělił M. Hórnik. XIII. lět., zeš. I. str. 49 — 50.

Najstarša serbska ćišćana kniha a jeje spisař. Wopisał K. A. Jenč. XI. lět., zeš. II. str. 70 — 82.

Najstaršej serbskaj rukopisaj. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 46 — 50.

Rukopisne serbske słowniki. Zdźěluje K. A. Jenč. XII. lět., zeš. II. str. 87 — 90.

Faberowa serbska knihownja na radnej khěži w Budyšinje. Spisał K. A. Jenč. XV. lět., zeš. I. str. 44 — 45.

Něšto za přećelow serbskich starožitnosćow. Sobudźělene wot K. A. Jenča. XIII. lět., zeš. II. str. 127 — 128.

List Barclay'a de Tolly. Podał M. Hórnik. XIII. lět., zeš. II. str. 124 — 127.

D. Přirodopisne dźěła.

Frankowy Hortus Lusatiæ. Zdźěluje K. A. Jenč. XIII. lět., zeš. I. str. 17 — 28.

Kluč k Frankowej zelowej zahrodźe. Wot K. A. Jenča. XIII. lět., zeš. II. str. 85 — 91.

Druhi kluč k Frankowej zelowej zahrodźe. Wot M. Rostoka. XV. lět., zeš. I. str. 32 — 43.

Zemine wutwory. (Přinošk k serbskej terminologii.) Wot M. Rostoka. XV. lět., zeš. II. str. 101 — 108.

Wobzorostrony wot Handrija Dučmana. XI. lět., zeš. II. str. 83 — 87.

Mlóčnica wot K. A. Fiedlerja. XII. lět., zeš. I. str. 14—20.

Porjedźeńka. Podawa M. Rostok. XII. lět., zeš. I. str. 20—22.

E. Nekrologi.

Nekrologi. VI. Jan August Šołta, cand. rev. min. a šulski rektař we Wósporku. † 30. meje 1858. Spisał K. A. Jenč. XII. lět., zeš. I. str. 23—27. — VII. Jan Hendrich Bjar, stud. theol. & phil. a starši serbskeho, kaž tež łužiskeho prědařskeho towařstwa w Lipsku. † 26. meje 1859. Spisał K. A. Jenč. XII. lět., zeš. II. str. 82 — 87. — VIII. Michał Cyž, ryčnik w Kamjencu.

† 4. julija 1860. Spisał J. Buk. XV. lět., zeš. I. str. 50—53. — IX. Mikławš Jacsławk, kapłan w Njebjelčicach. † 29. julija 1862. Spisał M. Hórnik. XV. lět., zeš. I. str. 53—55.

F. Wšelčizny a drobnostki.

Wustawki belletristiskeho wotrjada Maćicy Serbskeje. XI. lět., zeš. I. str. 45—46.

Wukaz krajskeje direkcie w Budyšinje, serbske khoralne knihi nastupacy. XII. lět., zeš. I. str. 28—31.

Maćične wšelčizny. I. Zapis knihi, kotrež je Maćica wot lěta 1857 sem (hač do 1859) wudała. II. Wubjerk Maćicy Serbskeje na lěto 1858. III. Maćičny wubjerk, na lěto 1859 wuzwoleny. IV. Sekcie abo wotrjady Maćicy Serbskeje wot jutrow 1859 sem. V. Sobustawy Maćicy, kotrež su wot 1. januara 1857 sem (hač do 1859) přistupiłe. XII. lět., zeš. I. str. 46—48.

Zapis knihow, w přenjej połojcy druheho lětdźesatka M. S. wudatych. XV. lět., zeš. II. str. 113—114.

G. Maćične rozprawy.

a. Powšitkowne a wubjerkowe zhromadźizny. Wućahi z protokollow: XI. lět., zeš. II. str. 88—94. XII. lět., zeš. I. str. 37—40. XIII. lět., zeš. I. str. 51—54. XV. lět., zeš. I. str. 55—60.

b. Pokładnica. 1) Třilětne zličbowanja dokhodow a wudawkow Maćicy Serbskeje: XII. lět., zeš. I. str. 42—45. XV. lět., zeš. I. str. 60—64. — 2) Lětne přinoški maćičnych sobustawow na lěta 1857—1862: XI. lět., zeš. II. str. 95—96. XII. lět., zeš. I. str. 41—42. XIII. lět., zeš. I. str. 54—56. XIV. lět., zeš. I. & II. str. 96. XV. lět., zeš. II. str. 114—115. — 3) Porjedźeńka w nastupanju třilětneho přehlada maćičnych dokhodow a wudawkow na lěta 1856—1858. XII. lět., zeš. II. str. 92.

Ćišćał E. M. Monse w Budyšinje.

Wopřiječe.

Ćišćał E. M. Monse w Budyšinje.